Kreutzer-Sonaten.

En Fortælling af **Léo Tolstój.**

Oversat fra Originalmanuskriptet af **Em. Hansen.**

Kjøbenhavn. **Andr. Schous Forlag.** 1890.

„Men jeg siger eder, at hver den, som sér paa en Kvinde for at begjære hende, har allerede bedrevet Hor med hende i sit Hjærte.“ (Matth. V. 28.)

Hans Disciple sagde til ham: „Staar Mandens Sag saaledes med Hustruen, da er det ikke godt at gifte sig.“

Men han sagde til dem: „Dette Ord begribe ikke alle, men de, som det er givet. Thi der er Gildinger, som ere fødte saaledes af Moders Liv; og der er Gildinger, som ere gildede af Mennesker; og der er Gildinger, som have gildet sig selv for Himmeriges Riges Skyld. Hvo det kan begribe, han begribe det.“ (Matth. XIX, 10, 11, 12.)

Kjøbenhavn. — I. Cohens Bogtrykkeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna danska översättning av Tolstojs *Kreutzer-Sonaten* utförd av Em. Hansen utkom 1890 och trycktes även 1891 och 1902. (En annan översättning utförd av **Anders W. Holm** utkom 1909, även tryckt 1911, 1919, 1941, 1953, 1963.) Boken digitaliserades i maj 2009 vid norska Nasjonalbiblioteket, varifrån de scannade bilderna hämtades till Projekt Runeberg i januari 2014 för OCR-tolkning och korrekturläsning.

I.

Det var i Begyndelsen af Foraaret. Jeg rejste med Jærnbanen og havde allerede været under Vejs et Døgn. De fleste af Passagererne kom og gik paa Mellemstationerne, og foruden, mig var der nu kun tre tilbage af dem, der havde gjort Rejsen med lige fra Begyndelsen. Den ene, en temmelig grim Dame med et træt og forpint Udtryk i Ansigtet, havde en lille Hue paa Hovedet og var iført en Slags Herreoverfrakke; hun røg den ene Cigaret efter den anden. Hendes Ledsager, en meget snaksom Herre, forsynet med alle Slags nye og elegante Sager, saa’ ud til at kunne være hen ved de fyrre, medens den tredje, der lod til at være meget nervøs og hele Tiden havde holdt sig for sig selv, var en Mand af Middelhøjde, hvis stærkt krøllede Haar aabenbart var blevet graat før Tiden, og hvis Øjne, hvori der spillede en sælsom Glans, idelig for om fra det ene Sted til det andet. Han bar en gammel Overfrakke af et elegant Snit, med Pelskrave, og havde en høj Lammeskindshue paa Hovedet. Han havde den Vane af og til at udstøde enbesynderlig Lyd, i Lighed med en stærk Rømmen eller et pludselig afbrudt Latteranfald. Han havde, som sagt, hele Tiden holdt sig for sig selv, idet han øjensynlig paa det omhyggeligste undgik at indlade sig med nogen af Passagererne eller at stifte nye Bekjendtskaber under Vejs. Naar det traf sig, at en af de nærmest siddende henvendte sig til ham med et eller andet Spørgsmaal, besvarede han det i en skarp og afvisende Tone, hvorpaa han straks begyndte at læse eller ryge, medens han saa’ ud af Vinduet, eller fik sin Madkurv frem og gav sig til at spise og drikke Te, hvortil han forsynede sig med kogt Vand paa Mellemstationerne. Til Trods for, at han øjensynlig søgte at være for sig selv, forekom det mig dog, som om han paa samme Tid følte sig trykket heraf, og jeg havde oftere til Hensigt at indlede en Samtale med ham; men hver Gang vore Øjne mødtes, hvad der tit hændte, da vi sad skraas overfor hinanden , vendte han hurtig Hovedet bort

og gjenoptog sin Læsning eller saa’ ud af Vinduet.

Under Opholdet ved en større Mellemstation, som vi naaede hen ad Aften, gik den nervøse Herre ud efter kogt Vand til sin Te, som han stadig drak inde i Kupeen, medens Damen i Herreoverfrakken, tilligemed sin snaksomme Ledsager, der, som jeg senere erfarede, var Advokat, idelig rygende, gik ind og nød deres Te ved Buffeten paa Stationen. I deres Fraværelse var Selskabet i Kupeen blevet forøget med nogle nye Passagerer, hvoriblandtbefandt, sig ;'en< høj, glatraget gammel Mand, tilsyneladende af Handelsstanden, med stærkt rynkede Træk, iført en Ilderskinds Pels og en Kasket med en umaadelig stor Skygge. Hån havde aldrig saasnart sat sig ned overfor de Pladser, som vare optagne af Damen og Advokaten, før han gav sig i Snak med en ung Fyr, der samtidig med ham var kommen ind i Kupeen og saa' ud til at være Kræmmersvend.

Kjøbmanden begyndte med at fortælle, at han ikke havde ret langt at rejse, da han kun skulde ud paa sin Gaard, der laa ved den næste Station. Herfra gik Samtalen, som sædvanlig ved saadanne Lejligheder, over til Kornpriserne, til Omsætningerne i Moskov og paa Markedet i Nischnij-Novgorod. Kræmmersvenden begyndte ivrig at fortælle Om de Udskejelser, en bekjendt rig Kjøbmand nylig havde gjort sig skyldig i paa Markedet; men den gamle lod ham ikke tale ud og fortalte selv videre om de Løjer, han selv havde været med til i Kunåvin *). Han var tilsyneladende ikke lidt stolt heraf og udbredte sig med stor Tilfredshed om, hvorledes han i Selskab med denne selvsamme rige Kjøbmand en Gang i Kunåvin havde været med til en saadan Spas, at den kun lod sig fortælle ganske sagte, saa ingen hørte paa det, hvad der fik Kræmmersvenden til at le af fuld Hals, medens den gamle ogsaa gav sig til

*) En af Nischsnijs Forstæder, hvor Kjøbmændene tage ud for at slaa Gækken løs. O. A.4

at le, hvorved der kom to gule Tænder til Syne i Munden paa ham. Da jeg ikke ventede inig noget synderlig interessant af denne Samtale, benyttede jég Øjeblikket til at forlade Kupeen for at røre Benene lidt ude paa Perronen inden Togets Afgang. I Døren mødte jeg Advokaten og Damen i en ivrig Samtale.

— De faar ikke Tid til at gaa ud, sagde den meddelsomme Advokat til mig — det vil straks ringe anden Gang.

Jeg var virkelig kun gaaet et Par Skridt langs med Waggonen, da det ringede. Ved min Tilbagekomst var Samtalen imellem Damen og Advokaten stadig i fuld Gang. Den gamle Kjøbmand sad tavs overfor dem og saa' med en stræng Mine stift hen; for sig, medens han af og til misfornøjet gumlede paa Læberne.

— Saa erklærede hun sin Hr. Gemal rent ud, sagde Advokaten med et Smil, idet jeg gik forbi ham hen til min Plads — at hun hverken kunde eller vilde leve sammen med ham mere, efter-

Resten flk jeg ikke at høre, paa Grund af den Larm, som opstod ved, at der kom nogle nye Passagerer, efterfulgte, af Konduktøren og en Drager. Da der igjen var blevet stille nok i Kupeen til at jeg kunde høre Advokatens Stemme, var han øjensynlig fra et særlig privat Tilfælde gaaet over til at tale om Sagen i Almindelighed. Han fremhævede, i hvor høj Grad Skilsmisse-Spørgsmaalet for Tidenbeskjæftigede den offentlige Mening i Vestevropa, og hvorledes den Slags Tilfælde ligeledes hyppigere og hyppigere forekom her i Rusland. Ved at bemærke, at han alene førte Ordet i Kupeen, standsede han pludselig i sin Tale og sagde, idet han med et indsmigrende Smil vendte sig til den gamle Kjøbmand :

— I gamle Dage hørte man nok ikke noget til den Slags Sager? Ikke sandt?

Den gamle skulde lige til at svare; men da Toget i det samme satte sig i Gang, tog han sin Kasket af, idet han korsede sig og hviskede en Bøn. Advokaten saa' høflig hen til en anden Side, medens han ventede paa Svar. Da den gamle havde endt sin Bøn, trak han Kasketten ned over Ørerne, rettede sig i Sædet og tog til Orde:

— Nej, Højstærede, det skete vei ogsaa den Gang, om end ikke saa tit. Men som Tiderne ere, kan det jo ikke være anderledes. Det er farligt med al den Dannelse, Kvinderne faar nu til Dags!

Toget, som stadig tog til i Farten, rumsterede her saa stærkt, at jeg havde ondt ved at høre, hvad der blev sagt, og da det interesserede mig, rykkede jeg nærmere hen til de talende. Min Gjenbo, den nervøse Herre med den besynderlige Glans i Øjet, havde øjensynlig ogsaa faaet Interesse for Samtalen og hørte efter, uden dog at rejse

sig fra sin Plads.

— Hvad ondt er der saa ved Dannelsen ? spurgtePamen med et næppe mærkeligt. Smil. — Eller skulde det virkelig være bedre at gifte sig som i gamle Dage, .uden engang at have sét hinanden før? vedblev hun, idet hun, ligesom mange andre Damer have for Skik, ikke saa meget besvarede, hvad der blev sagt, som hvad hun formodede, at Vedkommende vilde sige. — Uden at vide, om man elskede ellér om man kunde elske hinanden, giftede man sig med den første, den bedste, man traf san> men med, og plagede sig paa denne Maade hele Livet, igjennem. Finder De maaske, at det var bedre P sagde hun, idet hun øjensynlig mere henvendte sig til mig og Advokaten end til den gamle, hvem hun egentlig talte med.

— Det er farligt med al den Dannelse, Kvinderne faar nu til Dags! gjentog Kjøbmanden, idet han, uden at værdige .Damen et. Svar paa hendes'Spørgsmaal, tilkastede hende et ringeagtende Blik.

— Jeg gad ellers nok vide, hvad Dannelsen efter Deres Mening skulde have at gjøre med Uénig-r bederne i det ægteskabelige Liv, sagde Advokaten, medens han søgte at. undertrykke et Smil. ; "

Ligesom Kjøbmanden vilde til at svare, kom Damen ham i Forkjøbet: • •. — Nej, de Tider er forbi! vedblev hun. ; / — Nej, lad os først høre, hvad den; ærede Herre ønsker at sige, sagde Advokaten, idet han søgte at stoppe Damen i Farten.

— Det er Dannelsen, som man kan takke7

for alle de Dumheder! svarede den gamle i en bestemt Tone.

— Man klapper i en Fart et Par sammen og undrer sig siden over, at de ikke kunne komme ud af det med hinanden! faldt Damen ham paany ivrig i Talén., medens^ hun vekselvis saa' hen paa mig og Advokaten, ja endogsaa paa Kræmmersvenden , der havde rejst sig fra sin Plads og, støttende sig tü Skillerummet imellem Sæderne, smilende over hele Ansigtet fulgte med Samtalen. — Det er kun Dyr, der lade sig parre som Ejermanden finder for godt. Et Menneske har dog sine Tilbøjeligheder og Sympathier, vedblev hun, øjensynlig med Ønsket om at sige den gamle noget rigtig: ubehageligt.

— Fruen kunde spare sig de Ord, sagde den gamle med Værdighed. — Dyr er kun Fæ og umælende Bæster; men vi Mennesker har faaet en Lov at rette os efter.

— Men hvorledes skal man kunne leve sammen med en, som man ikke holder af? vedblev Damen, stadig, forhippet paa at komme frem med .sine Anskuelser, der formodentlig syntes hende at være i høj Grad originale.

— Det blev der ikke spurgt om i de Tider! sagde den gamle med Eftertryk. — Det er en af disse nymodens Indretninger. Biot, der kommer en Kurre paa Traaden, siger hun straks: „Jeg gaar min Vej !" Om det .saa er Bønderkonerne, har de nu ogsaa faaet indført denne selvsamme Mode. „Dér!"siger han, „dér har du dine Skjorter og Underbukser, for nu gaar jeg til Vånka; han ser anderledes godt ud end du!" Hvad er saa dér at stille op? Nej, det er Frygt, som det først og fremmest kommer an paa hos Kvinderne.

Medens den gamle førte Ordet, saa' Kræmmersvenden snart paa Advokaten, snart paa Damen og snart paa mig, idet han øjensynlig undertrykkede Smilet, som spillede om Munden paa ham, og var parat til enten at le af Kjøbmanden eller give ham Medhold, i Overensstemmelse med dét Indtryk, hans Tale vilde gjøre paa os.

— Hvad skulde det saa være for en Frygt? spurgte Damen.

— Jo, den, som Skriften taler om, naar det hedder, at Hustruen skal frygte sin Mand, sagde den gamle, idet han særlig betonede Ordet „frygte".

--- Nej, det maa De undskylde, Højstærede! de Tider er forbi, udbrød Damen i en Tone, som ikke var fri for at være lidt bitter.

—- Nej, lille Frue, sagde Kjøbmanden — de Tider vil aldrig være forbi; for den Ting lader sig nu i- engang ikke ændre. Ligesom hun, denne hersens Eva, Kvinden, er skabt äf Mandens Sideben, saa er og bliver hun ikke anderledes lige til Verdens Ende! sluttede han i en saa afgjørende Tone og med et saa triumferende Kast med

Hovedet, at Kræmmersvenden straks kom paa det rene med, at Kjøbmanden havde faaet Overtaget, og brast ud i en Skoggerlatter.9

— Ja, det er nu Deres og andre saadanne Herrers Mening, sagde Damen, som, skjønt hun stadig ikke kunde bekvemme sig til at give efter, dog nu var ophørt med at se paa os, medens hun talte. — De vil have hele Friheden for dem selv og holde Kvinden under Laas og Lukke. Selv nægter de dem nok ikke noget, skal man se!

— Det er ikke dét, der gjør Udslaget, lille Frue; men Tingen er, at Manden ikke bringer noget til Huse af det, Kvinden kan bringe, naar hun gaar uden om. Kvinden er et skrøbeligt Kar! vedblev Kjøbmanden i sin belærende Tone, der øjensynlig begyndte at gjøre Indtryk paa Tilhørerne, medens Damen dog. til Trods for at hun følte sig slaaet af Marken, endnu stadig ikke vilde give tabt.

— Jeg antager dog, at De vil indrømme, vedblev hun — at Kvinden er et Menneske med Følelser ligesaa vei som Manden. Hvad skal hun nu gjøre, naar hun ikke holder af sin Mand?

— Ikke holder af sin Mand? gjentog den gamle barsk, idet han rynkede Brynene. — Vær De ganske rolig; naar hun først rigtig faar Kjærligheden at føie, kommer hun nok til at holde af ham!

Denne usædvanlige Bevisførelse slog især Kræmmersvenden, der uvilkaarlig udstødte en bifaldende Mumlen. m — Nej, hun gjør ikke! ivrede Damen. — Mankan da ikke tvinge Folk til at elske hinanden, naar de ikke føie Kjærlighed .for hinanden.

— Men naar nu Hustruen bliver sin Mand utro, hvad saa? spurgte Advokaten.

— Det hører sig ikke. til, sagde den gamle — man maa ikke lade det komme saa vidt.

— Men naar det nu sker, hvad saa? — for det hænder jo dog.

— Maaske hos andre, men ikke hos os, sagde den gamle.

Der opstod et Øjebliks Tavshed, og Kræmmersvenden , som øjensynlig ikke ønskede at staa tilbage for de andre, benyttede Lejligheden til at træde nærmere og tage.Ordet. .

— Ja, saadan havde vi ogsaa en Skandale med en af de unge Fyre hos ;os. i Butikken. Det er ikke saa lige at løbe til, hvordan man egentlig skal blive klog paa de Dele. Han havde ogsaa faaet fat i et af disse hersens Kvindfolk, der ikke er fri for at være lidt løse paa Traaden, som man siger. Jo, det var nogle nysselige Historier, hun lavede. Og Fyren er stille af sig og slet ikke saa tosset. Først var det med Bogholderen. Vores vilde jo ogsaa først tage hende med det gode; men hun var lige gal.. Der var ikke de Skarnsstykker, som hun jo ikke spillede ham. Saa begyndte hun at rapse af hans Penge. Han slog hende ogsaa; men hvad hjalp det, hun blev bare værre. Tilsidst indlod hun sig — med Respekt at sige — med en Jødehund. Hvad skulde vores nu gjøre?Han lod hende løbe. Og nu lever han som Ungkarl, og hun føjter Om.

— Det kommer der ud af at være et Fæ, sagde den gamle. — Hvis han biot fra første Færd af ikke havde ladet hende spille sin egen Mand, men taget hende ordentlig i Skole, skulde hun nok holdt sig i Skindet. Det gjælder kun om at holde igjen i Begyndelsen. En Hest i fri Mark og en gift Kone staar lige lidt til Troende.

I det samme kom Konduktøren og forlangte Biletterne til den nærmest liggende Station;- Kjøb-ihanden afgav sin, hvorpaa han sagde:

— Ja, det gjælder om i Tide at stække Vingerne paa Kvinden; ellers har man bare Ulykke af det.

Jeg künde ikke dy mig for at sige:

— Men hvorledes gaar ået 'til, at gifte Folk kan tage ud og more sig saaledes, som De selv nylig fortalte, dér i Kunåvin?

— Det er en Ting for sig, sagde Kjøbmanden, idet han tav og faldt i Tanker. Han tor op ved at høre det ringe til Togets Afgang og skyndte sig at faa fat i en Sæk, som han havde haft liggende under Bænken, hvorpaa haii slog Pelsen sammen om sig, lettede paa Huen og forlod Kupeen. 12

II.

Den gamle Kjøbmand var aldrig saa snart gaaet, før det regnede ned med Bemærkninger fra alle Sider.

• — En af den gamle Skole! ytrede Kræmmersvenden,

— Det var jo den skinbarlige „Hustugt" *)» udbrød Damen. — Har man nu hørt. Mage til barbarisk Anskuelse af Kvinden og Ægteskabet!

— Ja, i vore Anskuelser af Ægteskabet staa vi rigtignok langt lilbage for Udlandet, sagde Advokaten.

— Hvad disse Mennesker især ikke forstaa, vedblev Damen — er, at et Ægteskab uden Kjærlighed slet ikke er noget Ægteskab; at det kun er Kjærlighed, som gjør Ægteskabet helligt, og at det eneste, sande Ægteskab kun er det, som har faaet Kjærlighedens Indvielse.

Kræmmersvenden sad med et fornøjet Smil

*) Russisk „Domostr6j". egentlig „Vejledning i Hjemmet", et Skrift fra det sekstende Aarhundrede af

den frygteliges Hot. O. A.13

og var lutter Øre, idet han aabenbart søgte at indprente sig saa meget som muligt af de lærerige Samtaler, han her fik at høre, til Brug ved kommende Lejligheder.

Bedst som Damen sad og talte, lød der bag ved mig en Lyd, som af kvalt Latter eller Graad. Vi vendte os alle uvilkaarlig om, hvorved vi flk Øje paa min tidligere Gjenbo i Kupéen, den graahaarede, enlige Herre med den underlige Glans i Øjet. I Løbet af Samtalen, der maatte have interesseret ham, var han ubemærket traadt nærmere og stod nu med Albaerne støttede imod Ryggen af Sædet og' med Ansigtet vendt imod os. Man saa', at han var i et stærkt Sindsoprør. Blodet var steget ham til Hovedet, og Musklen paa den ene Kind fortrak sig krampagtig.

— Hvad er saa det for . . . for en Kjærlighed, som gjør Ægteskabet helligt ?, sagde han stødvist, idet han med Besvær fik Ordene frem.

— Den sande Kjærlighed! sagde Damen, idet hun ved Synet af den talendes bevægede Sindsstemning søgte at besvare hans Spørgsmaal saa mildt og udførligt som mulig. — Hvor denne Kjærlighed findes hos Manden Ög Kvinden, er Ægteskabet muligt.

— Ja, godt; men hvad forstaas der ved' „sand Kjærlighed"? spurgte han paany med en vis ængstelig Usikkerhed, idet han gjorde et mislykket Forsøg paa at smile.— Det er da noget, som. enhver véd, hvad Kjærlighed vil sige, sagde Damen.

— Men jeg véd det alligevel ikke,. vedblev han. — De maa nærmere udtrykke, hvad De mener hermed.

— Hvad jeg mener? Det er da saa simpelt som noget, sagde.Damen; men ligesom hun skulde til at gaa videre i Talén, stoppede hun og.gav.sig til at tænke efter. — Kjærlighed. Hvad Kjærlighed vil sige? gjentog hun ligesom for sig selv. — Jo, Kjærlighed vil sige, at foretrække ét Menneske fremfor aJle andre, sagde hun endelig.

— Foretrække? Men for hvor længe? En Maaned? Et Par Dage?. Eller en halv Times Tid? sagde den graahaarede, idet han gav sig til at le paa sin nervøse Maade.

— Nej, det maa være. noget helt andet, De dér taler om . . .

— Nej, just om det selvsamme.

— Fruen mener, tog nu Advokaten Ordet med en Haandbevægelse hen imod Damen — at Ægteskabet først og fremmest maa skrive sig fra gjensidig Tilbøjelighed — Kjærlighed, om. De vil — og at det kun i saa Tilfælde, kan siges at tjene som Udtrykket for noget' vist helligt. Dernæst mener hun, at et Ægteskab, som ikke.er begrundet paa en saadan gjensidig Tilbøjelighed — Kjærlighed, om De vil — heller ikke i nogen Henseende kan indeholde nogen moralsk Forpligtelse. Jeg antager, at jeg har forstaaet Dem rigtig? sagde han meden Vending lien imod Damen, og da denne nikkede bekræftende, fortsatte han — Endelig ...

Den nervøse Herre lod ham dog ikke tale ud. Hans Øjne brændte, som i Feberhede, og det var aabenbart med Nød og næppe, at han kunde beherske sig selv.

— Nej, sagde han — jeg taler stadig om det samme, om det, at foretrække et enkelt Menneske fremfor alle andre; men jeg spørger kun: for hvor lang Tid?

— For hvor lang Tid? For meget lang Tidr undertiden for hele Livet, sagde Damen, idet hun trak paa Skuldrene.

— Men det er jo dog kun i Romaner, at saadant noget forekommer; i det virkelige Liv sér man det aldrig. At Folk paa den Maade i Virkeligheden foretrække hinanden i Løbet af flere Aar, er noget yderst sjældent; som oftest er det kun for nogle faa Maaneder eller Uger, Dage, Timer, sagde han, idet han øjensynlig gottede sig ved Bevidstheden om den overraskende Virkning, som hans Ord gjorde paa alle de tilstedeværende.

— Men, hvad tænker De paa! Hvor er det nu muligt! Nej, De maa undskylde! raabte alle vi andre i Munden paa hinanden; ja, om det saa var Kræmmersvenden, udstødte han en vis misbilligende Lyd.

— Jeg véd det nok! udbrød den graahaarede, idet han hævede Stemmen. — De taler om, hvad der ansés for givet; men jeg taler om, hvad derforeligger. Den Følelse, De kalder Kjærlighed, er noget, en Mand stadig fornemmer ved Synet af en smuk Kvinde.

— Det er jo gyseligt, hvad De dér siger! sagde Damen. — Men denne Følelse gives jo dog hos' Menneskene, denne Følelse, som kaldes Kjærlighed, og som ikke biot varer i Maaneder og Aar., men hele Livet igjennem?

— Nej, nej! Selv om man indrømmer, at en Mand er villig , til at foretrække en vis bestemt Kvinde for hele Livet saa vil hun efter al Sandsynlighed snart blive kjed heraf og foretrække en anden. Saaledes er det altid gaaet her i Verden, og det bliver aldrig- anderledes, sagde han, idet han tog sit Gigaretfoderal op af Lommen og gav sig til at ryge.

— Men denne Følelse kan dog ogsaa være gjensidig, indvendte Advokaten.

— Nej, umuligt! Det er ligesaa umuligt, som at to Ærter, man har taget Kjende paa i en Sæk, skulde lægge sig ved Siden af hinanden, naar Sækken rystes ud paa Gulvet. Foruden det usandsynlige i, at et saadant Forhold skulde kunne komme i Stand, spiller naturligvis ogsaa den Over-mættelse, som vilde blive Følgen deraf, en stor Rolle. At paastaa, at det ene Menneske skulde kunne elske det andet hele Livet igjennem, er jo det samme som at sige, at et Lys skulde kunne vedblive at brænde ens hele Liv igjennem, sagde han, idet han begjærlig sugede paa Cigaretten.17

— Men De taler hele Tiden om sanselig Kjærlighed, tog Damen paany til Orde. — Indrømmer De maaske ikke Muligheden af en Kjærlighed, som er grundet paa et aandeligt Slægtskab, paa fælles Idealer?

— Paa fælles Idealer? gjentog han, idet han udstødte sin ejendommelige Lyd — en Blanding af undertrykt Latter og Graad. — Men i saa Fald er der ingen Grund til at gaa i Seng sammen . . . Undskyld, at jeg udtrykker mig saa frit! Men dét lyder ellers, som om man paa Grund af fælles Idealer gaar i Seng sammen, sagde han, idet han lo paa sin nervøse Maade.

— Nej, De maa undskylde, Højstærede! sagde Advokaten — men De har Kjendsgjerningers imod Dem. Man sér jo dog, at der overalt gives Ægteskaber, at hele Menneskeheden, eller i hvert Fald største. Delen deraf, lever et ægteskabeligt Liv, ligesom der gives talrige Exemplarer paa Ægtefolk, der i Løbet af mange Herrens Aar have levet et mønsterværdigt Liv sammen.

Den graahaarede lo igjen og sagde: * — Først paastaar De, at Ægteskabet er grundet paa Kjærlighed. Naar jeg saa udtrykker en Tvivl om, at der skulde gives nogen anden Kjærlighed end den sanselige, beviser De mig Kjærlighedens Tilstedeværelse af den Omstændighed, at der ogsaa gives Ægteskaber. Ja, selve Ægteskabet er i vor Tid kun en Indbildning.

— Nej, jeg beder Dem undskylde, Højstærede!18

tog Advokaten paany til Gjenmæle. — Jeg siger biot at der overalt saavel gaves som gives Ægteskaber.

— At de gives? Ja, men hvorledes forholder det sig hermed? De baade gaves og gives hos Folk, der i Ægteskabet sér noget vist uforklarligt, et Mysterium, som forpligter dem overfor Gud; hos saadanne Folk gives de vei, men ikke hos os. Naar man hos os gifter sig, er det kun Samlejet, man har for Øje i Ægteskabet, hvorfor dette ogsaa let bliver et Skalkeskjul, enten for Bedrag eller Vold. Hvis det kun viser sig at være et Bedrag, er det let nok at bære. Mand og Hustru enes i saa Fald kun om at. bedrage Folk ved at leve i et tilsyneladende monogamisk Ægteskab, medens det i Virkeligheden er polygamisk. Det er stygt nok, men det gaar endda. Naar Ægteparret derimod, hvad oftest er Tilfældet, har overtaget en udvortes Forpligtelse til at leve sammen hele Livet igjennem, men allerede en Maaned efter Brylluppet hade hinanden og ønske Skilsmisse og alligevel vedblive at leve sammen, saa er det, at der opstaar dette ægteskabelige Helvede, som faar Folk til at forfalde til Drik, til at .skyde sig og gjensidig forgifte hinanden Livet.

Han havde efterhaanden tait sig varm, og da det gik meget hurtigt, var der ingen, som havde faaet Tid til at indføre et Ord. Nu, da han standsede, opstod der pludselig en almindelig og pinlig Tavshed.

— Ja, det ægteskabelige Liv medfører unægte-19

lig af og til temmelig kritiske Episoder, sagde. Advokaten, med Ønsket om at give Samtalen, der havde antaget en vei heftig og nærgaaende Ka-raktér, en anden Retning.

— Efter hvad jeg ser, véd De nu, hvem jeg er? sagde den graahaarede, tilsyneladende rolig.

— Nej, jeg har ikke den Fornøjelse.

— Fornøjelsen er just ikke stor. Mit Navn ei* Pösdnyschev; det er mig, hvem der passerede en af disse kritiske Episoder, hvortil De hentyder, en af disse kritiske Episoder, hvori jeg slog min Kone ihjel, sagde han pludselig, idet hans Blik lynsnart overfor de tilstedeværende.

Ingen af os vidste, hvad han skulde sige, og der opstod paany en pinlig Tavshed.

— Naa, det kan nu ellers være det samme! sagde han, idet han udstødte sin ejendommelige Lyd. — Jeg maa for Resten gjøre Selskabet en Undskyldning. Hvad behager? Jeg skal ikke forstyrre dem . . .

— Ih, hevares! sagde Advokaten i en temmelig ubestemt Tone.

Pösdnyschev havde imidlertid rejst sig op og, uden at ænse Advokatens Ytring, vendte han sig hurtig om og forføjede sig tilbage til sin Plads, medens Advokaten, og Damen ståk Hovederne sammen og gav sig til at hviske.

2* m.

Jeg sad stadig lige overfor Pösdnyschev, uden at vide, hvad jeg skulde sige. Det var for mørkt til at læse, og jeg valgte derfor at lukke Øjnene, idet jeg lod, som om jeg vilde sove. Saaledes naaede vi tavse den næste Station. Her flyttede Advokaten og Damen over i en anden Kupé, hvorom de allerede tidligere havde truffet Aftale med Konduktøren. Kræmmersvenden indrettede sig et Leje paa Bænken og faldt snart i Søvn. Pösdnyschev vedblev stadig at ryge og drikke Te, som han havde tillavet, medens vi holdt ved den foregaaende Station. Første Gang, jeg slog Øjnene op og saa' paa ham, sagde han pludselig i en stærk irriteret Tone:

— Det er Dem maaske ubehageligt at sidde her sammen med mig, efter at De har faaet at vide, hvem jeg er? I saa Fald gaar jeg min Vej.

— Nej, paa ingen Maade!

Naa, saa drikker De maaske et Glas Te? Den er rigtignok lidt stærk.

Han bød mig et Glas.

— Saadan hedder det sig stadig, begyndte han paany — men det er ikke andet end lutter Løgn ...— Hvad taler De om? spurgte jeg.

— Stadig om det samme, om denne „Kjærlighed", som Folk har saa travlt med, og om, hvad det egentlig er for

noget. De har ikke Lyst til at

-- Nej, aldeles ikke.

— Ja, for hvis De ønskede det, kunde jeg fortælle Dem, hvorledes det gik til, at denne selvsamme „Kjærlighed" har drevet mig til det, som er hændt mig.

— Ja, hvis det ikke angriber Dem for stærkt at tale herom . . .

— Nej, det angriber mig mere at tie. Men De drikker jo ikke Deres Te. Er den maaske for stærk?

Teen saa' rigtignok mere ud til at være 01 end Te; men jeg tømte dog Glasset. I det samme kom Konduktøren gaaende igjennem Kupeen. Pösdnyschev fulgte ham med et hadsk Blik og gjenoptog først Samtalen, efter at Konduktøren var gaaet.

— Naa, saa skal jeg da fortælle Dem det. Men ønsker De ogsaa virkelig at høre det?

Jeg gjentog, at det var mit oprigtige Ønske.

Han tav et Øjeblik, medens han et Par Gange strøg sig med Hænderne over Ansigtet, hvorefter han tog til Orde:

— Ja, naar jeg skal fortælle, maa det være lige fra Begyndelsen, for at De kan erfare, hvorledes og hvorfor jeg blev gift, og hvorledes jeg var før Giftermaalet.Før jeg blev gift, levede jeg ligesom alle andre af min Kreds. Jeg er Godsejer, Jurist og har en Gang været Adelsmarskalk. Naar jeg siger, at jeg levede ligesom alle de andre, er Meningen dermed, at jeg førte et liderligt Levned, medens jeg dog ligesom alle de andre var overbevist om, at jeg just levede, som jeg skulde. Jeg ansaa' mig selv for at være en allerkjæreste Fyr og et Mønster paa et ungt Menneske. Jeg var ingen Forfører, havde ingen unaturlige Tilbøjeligheder, og, uden just at ansé Usædelighed for Livets Hovedopgave, som Tilfældet var med mange af mine jævnaldrende, hengav jeg mig dertil med Maadehold, med Anstand, for min' Sundheds Skyld. Jeg undgik herved omhyggeligt alle saadanne Kvinder, som ved et Barns Fødsel eller ved deres personlige Hengivenhed for mig kunde lægge Baand paa min Frihed. Maaske har der dog alligevel undertiden været baade per-söhlig Hengivenhed og Børn med i Spillet; men jeg lod, som om sligt aldeles ikke eksisterede for mig. Og en saadan Handlemaade var i mine Øjne ikke biot moralsk, men noget, man kunde være stolt af.

Han standsede, idet han udstødte sin ejendommelige Lyd, hvad jeg bemærkede, han havde for Skik, hver Gang hans Tanker: toge en ny Retning.

— Og det er just dét, som er det allerafskyeligste! udbrød han heftig. — Usædeligheden ligger jo dog ikke i noget fysisk; intet som helst fysisk,23

hvor hæsligt det end kan udtrykke sig, er endnu Usædelighed; nej, Usædelighed, virkelig Usædelighed, bestaar just i dette at frigjøre sig for enhver moralsk Forpligtelse overfor den Kvinde, med hvem man indgaar et fysisk Forhold. Jeg for mit Vedkommende ansaa' det ikke biot for min Pligt at frigjøre mig herfor, men regnede mig det endog til Fortjeneste. Jeg husker, hvorledes det en Gang pinte mig, at jeg ikke havde faaet Tid til at betale en Kviride, der, formodentlig biot fordi hun elskede mig, havde ladet mig faa min Vilje med sig; det var mig ikke muligt at komme i Ro, før jeg havde faaet sendt hende Pengene og derved vist hende, at der i moralsk Henseende ikke var noget som helst, der bandt mig overfor hende. De skal slet ikke nikke med Hovedet, som om De var enig med mig! udbrød han heftig. — Vi kjender nok de Finter! I andre gode Herrer, ja og De selv med, hvis De da ikke udgjør en meget sjælden Undtagelse, er aldeles af samme Anskuelse, som jeg var den Gang. Men det er nu lige meget. . . undskyld! Sagen er, at det er rædsomt, rædsomt, ræd-

— Hvad er rædsomt?

— Dette Dyb af Vildfarelse, hvori vi befinde os med Hensyn til Kvinderne og vort Forhold til dem. Ja, Højstærede! Det er mig umuligt at tale rolig herom, og" ikke biot fordi der er hændt mig en af disse „kritiske Episoder", som denne Herre kaldte det, men fordi denne „kritiske Episode" har24

aabnet Øjnene paa mig og vist mig Tingene i et Ijelt andet Lys end tilforn ...

Han tændte en Cigaret, hvorefter han med Albuerne imod Knæerne og Hovedet støttet i Hænderne tortsatte sin Fortælling. I Mørket, som imidlertid var faldet paa, kunde jeg ikke se hans Ansigt, og kun hans behagelige, udtryksfulde Stemme naaede mit Øre igjennem Togets ensformige Raslen. 25

IV.

— Ja, Højstærede! vedblev hån nu — kun ved at lide, hvad jeg har lidt, kun som en Følge heraf har jeg indsét, hvori det er, atman skal søge Roden til Ondet, indsét, hvorledes det egentlig burde forholde sig, og det rædselsfulde i, at det forholder sig. som det gjør.

Jeg skal nu tillade mig at forklare Dem, naar og hvorledes egentlig dét begyndte, som var Skyld i min „Episode". Det begyndte, inden jeg endnu havde fyldt seksten Aar. Jeg gik den Gang i Latinskolen, medens min Broder allerede besøgte Universitetet. Skjønt jeg vei endnu ikke havde staaet i et intimt Forhold til en Kvinde, var jeg dog, som alle stakkels Drenge af vor Kreds, ikke længer uskyldig. I Omgang med Kammeraterne havde mine Tanker allerede mistet deres Renhed, og i over et Aar havde Kvinden — ikke en enkelt bestemt, men Kvinden overhovedet, som noget sødt og lækkert, enhver Kvinde, hendes Nøgenhed — staaet for mig som noget, der satte mit Blod i det pinligste Oprør. Min ophidsede Indbildningskraft gjorde min Søvn Urolig og opfyldte den med Drømme af den26

mest sanselige Art. Jeg led og vaandede mig herunder ligesom de ni og halvfemsindstyve Procent af vor ulykkelige, uerfarne Ungdom. Jeg gruede for, hvad jeg gjorde, jeg led derunder, jeg bad til Gud om at hjælpe mig i mjn Nød, jeg bad og — faldt. Min Indbildningskraft, mit indre Jeg var allerede besmittet, men jeg havde dog endnu ikke forsøgt paa at trække. et andet menneskeligt Væsen med mig i Skarnet.

Saa var det, at en Student, en af min Broders Kammerater, en lystig Fætter, hvad man kalder for en rigtig rar Fyr, det vil sige en topmaalt Slyngel, der baade havde lært os at drikke og spille Kort, en Aften efter et Sold overtalte os til at tage hen paa et af disse Steder, hvor Nutidens Ungdom i Reglen søger ved saadanne Lejligheder. Vi tog afsted. Min Broder, som ogsaa endnu var uskyldig, . faldt i denne samme Nat. Og jeg, en sekstenaars Hvalp, besmittede ligeledes mig selv og medvirkede til at besmitte en Kvinde, uden at ane, hvad jeg gjorde.

Jeg havde jo aldrig af de ældre hørt et Ord om, at hvad jeg her foretog mig var slet. Ja og nu til Dags høres det da heller ikke, skulde jeg tro. Sandt nok, det staar rigtignok i de ti Bud, men de er jo kun til for at kunne svare i dem, naar man skal op til Eksamen i Religionslære, og saa er de endda ikke saa overdreven vigtige, i hvert Fald langt fra saa vigtige, somBudet med Hensyn til Anvendelsen af „ut" med Conjunctiv. Jeg gjentager det: ingen27

af de ældre, hvis Mening jeg satte Pris paa, havde nogen Sinde i min Nærværelse ytret et Ord om, at hvad jeg den Gang foretog mig var slet; tværtimod, jeg hørte kun stadig, hvorledes de billigede og anbefalede det: Jeg hørte sige, at naar jeg først begyndte at beskjæftige mig dermed, vilde ogsaa den indre Kamp og Smerten, som jeg herunder led -af, nok gaa over af sig selv. Ja, ikke nok med, at jeg hørte det sige, nej, jeg læste ogsaa om det i videnskabeb'ge Bøger. Af de ældre hørte jeg, at det vilde være godt for Sundheden, af Kammeraterne, at man derved indlagde sig Fortjeneste af at være en rask Karl; kort sagt, der var ingen, som deri saa' andet end godt. Det eneste skulde maaske være Faren for at blive syg ; men selv dét er noget, man har forudsét og i Tide truffet Anstalter imod. I sin faderlige Omsorg har Regeringen selv taget sig af Sagen. Idet den holder et vaagent Øje med Overholdelsen af Forskrifterne for Bordellernes Virksomhed, sikrer den saaledes Ungdommen en farefri Omgang med Usædelighed. Opsynet hermed er jo betrot til særlig lønnede Læger; men saaledes skal det ogsaa være. Da det er disse Herrer, som paastaa, at Usædelighed er nyttig for Sundheden, er det heller ikke mere end billigt, at de selv sørge for at indrette en saa paalidelig og regelret Prostitution som mulig. Jeg kjender endogsaa Mødre, som i denne Henseende ere bekymrede for at bevare deres Sønners Helbred. Men det kanjo ikke være anderledes, naar Videnskaben selv sender dem i Bordeller.

— Hvorledes, Videnskaben? udbrød jeg forundret.

— Men Lægerne da? Hvad er de vei andet end Videnskabens Offerpræster? Hvem andre er det vei, som fordærver Ungdommens Moralitet ved at paastaa, at saadant noget skal være nødvendigt for Sundheden, og siden

med en saa umaadelig Vigtighed kurerer for Syfilis ?

Men hvorfor skulde man vei ikke kurere for Syfilis?

— Jo, for hvis biot Hundrededelen af de Bestræbelser, som er gaaet med til at kurere for Syfilis, var bleven anvendt paa at udrydde Usædeligheden, vilde Syfilis for længst være forsvunden. Men, i Stedet for at Bestræbelserne skulde være rettede mod at udrydde Usædeligheden, gaa de kun ud paa at opmuntre den ved at gjøre den saa farefri som mulig. Men det var nu ikke dét, jeg vilde have sagt; nej, det var, at dette gyselige, som jeg har oplevet, at det ikke biot er noget, som gjælder mig og de. ni Tiendedele af min Kreds, men endog unge, uvidende Bønderkarle; dette gyselige, at mit Fald ikke bestod i, at jeg bukkede under for den naturlige Fristelse, hvori en enkelt, bestemt Kvindes Yndigheder havde bragt mig; nej, der var ingen Kvinde, som forførte mig, jeg faldt kun, fordi det, som udgjorde mit Fald, i nogle af min Omgangskredses Øjne kun var en fuldstændig berettiget29

og yderst sund Trang, i andres — den allernaturligste og uskyldigste Fornøjelse, et ungt Menneske kunde tillade sig.

Jeg forstod heller ikke, hvad det vilde sige, at der deri skulde ligge et Fald, og naar jeg begyndte at hétigive mig til disse Fornøjelser eller Fornødenheder, som de kaldes, og som, efter hvad man forsikrede mig, hørte med til en vis Periode i Opvæksten, var det aldeles paa samme Maade, som da jeg i sin Tid begyndte at drikke og ryge. Med alt det havde dog dette mit første Fald noget ejendommeligt rørende ved sig. Jeg husker, hvorledes der. endnu inden jeg havde forladt Værelset, pludselig overfaldt mig et saa ubeskriveligt Vemod, at jeg nær havde givet mig til. at græde, ja til at græde over min tabte Uskyldighed og det rene Forhold til Kvinden, som jeg herved havde forspildt for hele Livet.

Ja', jeg havde forspildt dette rene, naturlige Forhold til Kvinden, som ene kan gjøre en Mand lykkelig for Livet. Fra dette Øjeblik af eksisterede det ikke mere for mig, og jeg blev, hvad man kalder for et udsvævende Menneske. En saadan Tilstand er en ren fysisk, ligesom dens, der er forfalden til Morfin, Drik eller Tobak. Ligesom ingen af disse mere er et normalt Menneske, er heller ikke den, sohl har kjendt flere Kvinder for sin Fornøjelses Skyld, mere et normalt, men et i Bund og Grund fordærvet Menneske, en Vellystning. Ligesom man øjeblikkelig kjender Morfinisten og30

Drankeren paa hans Ansigt og Optræden, saaledes ogsaa den udsvævende. Selv om han ogsaa af og til kæmper med sig selv og for en Tid er i Stand til at være afholdende, vil han dog aldrig kunne opnaa at komme i et rent, naturligt eller kun broderligt Forhold til Kvinden. Biot den Maade, hvorpaa han betragter en Kvinde, er tilstrækkelig til straks at røbe hans fordærvede Natur.

Et saadant udsvævende Menneske var nu ogsaa jeg bleven; jeg har aldrig været andet, og det er dét, jeg kan takke for min Ulykke. 31

V.

— Ja, Højstærede! saaledes forholder det sig. Efterhaanden kom der andre Udskejelser til, og det blev stadig værre og værre. O, du min Gud! naar jeg betænker alle de Afskyeligheder, jeg har begaaet i denne Retning —- det er græsseligt! Og dette gjælder endda mig, hvem mine Kammerater endogsaa havde til Bedste for min Uskyldighed; men, naar man hører, hvorledes det gaar til imellem la jeunesse d'orée, Officererne og Pariserinderne . .

Og dog, naar disse Herrer, ligesom jeg i sin Tid, disse trediveaarige Vellystninge med Hundreder af de mest forskjelligartede, afskyelige Forbrydelser i Henseende til Kvinder paa deres Samvittighed, vaskede, barberede og parfumerede, med skinnende hvidt Linned i Frakke eller Uniform træde ind i en Salon eller en Balsal — det er jo den personificerede Renhed, noget aldeles bedaarende! . . .

Betænk biot, hvorledes det egentlig burde gaa til, og hvad der i Virkeligheden foregaar! Egentlig burde det gaa saaledes til, at saasnart man i et Selskab saa' en saadan Herre gjøre Mine til at32

nærme sig ens Søster eller Datter, man da straks, bekjendt som man er med det Liv, han fører, gik hen til ham, kaldte ham til Side og hviskede ham i Øret: „Hør, lille Ven, man véd nok, hvad det er for et Liv, du fører, hvor du tilbringer Natten, og i hvad for et Selskab. Du passer ikke her i denne Kreds. Her er lutter uskyldige unge Piger. Gaa!" Ja, det var saaledes, det burde gaa til; men i Virkeligheden viser det sig, at saasnart en saadan Herre indfinder sig paa et Bal og danser med Armen om Livet paa ens Søster éller Datter, bliver man ellevild af Glæde, hvis han biot er rig og haç indflydelsesrige Forbindelser. „Hvem véd," tænker man, „maaske kan ogsaa vor Datter finde Naade for hans Øjne, naar han er bleven kjed af sin Jeannette!" Selv om han ogsaa endnu skulde gaa og bære paa Følgerne af en eller anden gammel Sygdom, har det ikke noget at sige. Der kureres jo udmærket nu til Dags. Jeg kjender adskillige unge Damer af den fornemme Verden, hvem Forældrene med Henrykkelse har givet bort til Folk, som led af Syfilis. Nej, det er rædselsfuldt. Men den Tid maa vei en Gang komme, da al denne Løgn og Afskyelighed vil blive stillet biot-!

Han udstødte flere Gange sin ejendommelige Lyd, hvorpaa han med feberagtig Hast skænkede sig et Glas Te, som han tømte med Begjærlighed. Teen var umaadelig stærk, da der ikke var mere Vand til at spæde den op med. At dømme efter den Virkning, som jég følte efter de to Glas, jeghavde drukket, maatte Teen ogsaa have virket stærkt paa ham. Han blev stadig mere og mere ophidset, Stemmen lød klarere og udtryksfuldere, og han skiftede idelig Stilling. Snart tog han Huen af, snart satte han den paa igjen, medens hans Ansigt, i det Halvmørke, hvori vi befandt os, undergik de mærkeligste Forandringer.

— Saaledes levede jeg, vedblev han, til jeg var bleven tredive Aar gammel, uden et Øjeblik at opgive Hensigten at gifte mig og indrette mig et rigtig mønsterværdigt Familieliv. I dette Øjemed begyndte jeg nu at se mig om efter en passende ung Pige. Medens jeg selv sad i Pølen til op over begge Ørerne, søgte jeg stadig iblandt dé unge Piger en, hvis rene, pletfri Natur kunde gjøre hende værdig til at blive min Hustru. Jeg kasserede mange, fordi jeg ikke ansaa' dem for at være rene og uskyldige npk til mig; men endelig fandt jeg da en, som jeg ansaa' for at være mig fuldkommen værdig.

En Gang, da vi havde været ude paa en Rotur og tog hjem igjen om Natten i Maaneskin, medens jeg hele Tiden sad lige overfor hende og frydede mig over hendes smukke Lokker og slanke Figur i det stramtsluttende sorte Jerseyliv, blev jeg pludselig enig med mig selv om, at det var hende, jeg søgte; Det forekom mig hin Aften, som om hun forstod alt, hvad jeg tænkte og følte, ligesom at det altsammen var af den mest ophøjede Art. I Virkeligheden drejede det sig imidlertid ikkeom andet, end at Lokkerne og det sorte Jersey liv klædte hende allerkjærest, og at jeg, efter at have tilbragt en hel Dag i hendes Nærhed, nu havde faaet Lyst til at komme hende endnu nærmere.

Det er aldeles forbavsende, saa let man har ved at hengive sig til den Indbildning, at det skjønne og det gode er et og det samme. Naar en smuk Kvinde saaledes siger noget dumt, kan man godt sidde og høre paa hende, uden at mærke, at det, hun siger, er dumt; tværtimod, det forekommer en at lyde yderst fornuftigt. Selv'om hun siger eller begaar noget ligefrem hæsligt, finder man det dog allerkjærest. Hvis hun, uden ät komme hverken med Dumheder eller Tvetydigheder, biot er smuk, er man straks overbevist Om, at hun maa være et Vidunder af Forstand og Moralitet.

Men det var Roturen. Jeg kom hjem i en aldeles begejstret Stemning. 1 mine Øjne var hun Idealet for moralsk Fuldkommenhed, og da jeg som en Følge heraf ansaa' hende for værdig til at blive min Hustru, begav jeg mig Dagen efter hen til herides Forældre og anholdt om hendes Haand.

Hvad er det dog for et gyseligt Vilderede! Iblandt tusend Mandfolk, der gifte sig, og ikke biot af vor Kreds, men desværre tillige af Folket, er der næppe én, som ikke før Brylluppet har været gift en halv Snes Gange, for ikke at sige hundrede og tusend, ligesom Don Juan. Sandt nok, det hænder nu for Tiden, baade efter hvad jeg hører og selv har haft Lejlighed til at iagttage, at in an træffer35

saadanne rene, ufordærvede unge Mennesker, som baade føie og indsé, at sligt ikke biot ikke er noget at spøge med, men tværtimod en højst alvorlig Sag — Gud give dem Held og Fremgang! — men i min Tid fandtes der ikke én af den Slags iblandt ti Tusend. Og det er noget, som alle og enhver véd, og man lader kun, som om man

ikke véd det. I alle Romaner leveres der de nøjagtigste Skildringer af Heltens Følelser, af Søerne og Krattet, hvor han har sin Gang; men paa samme Tid, som der skrives vidt og bredt om hans ophøjede Kjærlighed til en eller anden ung Frøken, skrives der slet ikke noget om den interessante Helts tidligere Æventyr, ymtes der ikke et Ord om hans Besøg i visse Huse, om hans Bekjendtskaber med Stuepiger, Kokkepiger og andre Folks Hustruer. Selv om der findes saadanne „uanstændige" Romaner, tager man sig vei i Agt for at lade dem komme i Hænderne paa dem, der først og fremmest skulde indvies i sligt — de unge Piger nemlig. I Begyndelsen lader man lige overfor dem, som om al den Usædelighed, der fylder Halvparten af Livet i Stæderne, ja endogsaa i Landsbyerne, slet ikke eksisterer; og siden, vænner man sig saaledes til dette Hykleri, at man til sidst selv begynder at tro paa, at man allesammen er nogle højst moralske Mennesker, og at det er en moralsk Verden, man lever i. De stakkels unge Piger er desværre kun altfor overbeviste herom.

Saaledes gik det ogsaa min ulykkelige Hustru.36

Jeg husker, hvorledes jeg, kort efter at vi vare blevne forlovede, en Gang viste hende min Dagbog, for at hun dog kunde gjøre sig et lille Begreb om min Fortid og især om et af mine sidste intime Forhold, der ellers let ad anden Vej kunde være kommen til hendes Kundskab. Jeg husker, hvor forskrækket, hvor fortvivlet og elendig hun blev, da hun erfarede det og forstod, hvad det egentlig vilde sige. Jeg saa', at hun i dette Øjeblik var parat til at bryde med mig. Og hvorfor gjorde hun det dog ikke!

Han udstødte sin ejendommelige Lyd, hvorpaa han tav et Øjeblik og tog sig en Slurk Te.

— Nej, det er dog bedre, som det er, ja, som det er! udbrød han heftig. — Det er kun, hvad jeg har fortjent! 37

VI.

— Men det var ikke dét, jeg vilde have sagt, begyndte han paany efter en Pavse — nej, jeg vilde have sagt, at de eneste, som Bedraget gaar ud over, er de stakkels unge Piger. Mødrene véd jo dog, hvad der forestaar deres Døtre, og i Særdeleshed er de Mødre, der have gaaet i Skole hos deres Mænd, godt underrettede i denne Henseende. Men skjønt de lade, som om de tro paa Mændenes Ufordærvethed, styre de i Virkeligheden tit efter et helt andet Bestik.

Det er jo dog kun os Mandfolk, som endnu ikke véd — fordi vi ikke vil vide det, medens Kvinden udmærket godt véd det — at denne saakaldte „ophøjede, poetiske Kjærlighed" ingenlunde støtter sig paa noget moralsk, men paa et udelukkende fysisk Forhold, hvorved Frisuren, Blomster og Snittet paa Kjolen ofte spiller Hovedrollen. Spørg kun en erfaren Verdensdame, der har sat sig til Opgave at bedaare en eller anden af os Mænd, hvad hun helst vilde udsætte sig for: at blive greben i den udvalgte Gjenstands Nærværelse i noget usandt, raat, ja selv umoralsk, eller: at38

vise sig for ham i en smagløs og slet syet Kjole? Der er ikke én af dem, uden at hun jo altid ubetinget vil forétrække det første. Saavel hun som de andre véd overmaade godt, at alt, hvad vi og vore fortælle om ophøjede Følelser, ikke er andet end lutter Løgn, og at det kun er Kroppen, vi har Brug for, saa vi villig tilgive alle mulige Afskyeligheder, men aldrig i Evighed en slet Smag i Paaklædningen. Ja, det véd Damerne godt, de kokette — bçvidst, de uskyldige unge Piger — ubevidst, aldeles som hos Dyrene. Heraf kommer disse afskyelige Jerseyliv, dissé op-klaskede Tingester bag paa, disse nøgne Arme, Skuldre, Bryster ... Ja, Kvinderne, og da især de, der har gaaet i Skole hos deres Mænd, véd udmærket godt, at Underholdninger om højere Gjenstande kan være godt nok til sine Tider; men at det, som vi og vore først og fremmest har Brug for, er Kroppen, tilligemed alt, hvad der kan bidrage til at stille den i et saa bedragerisk Lys som mulig; og man maa lade Kvinden, at hun i denne Henseende trolig gjør sit bedste.

Hvis inan kun vil se bort fra, at dette Uvæsen er blevet os en Vane, i Lighed med vor anden Natur, og betragte Livet i den fornemme Verden saaledes som det er, med al dets Skamløshed, — hvad er det saa vei andet end tolereret Prostitution fra først til sidst.

De er ikke enig med mig? Godt, jeg skal bevise det! tilføjede han hurtig, uden at lade mig39

komme til Orde. — De mener, at Kvinderne af vore Kredse nære ganske andre Interesser end Kvinderne i Bordellerne; men jeg siger nej, og jeg skal bevise det.

Hvis der er Forskjel paa Folk i Henseende til deres Maal i Livet og selve Livets Indhold, vil ogsaa denne indre Forskjel absolut gjøre sig gjældende i det udvortes, der ligeledes vil vise sig at være forskjelligt. Men se nu til disse ulykkelige, foragtede Skabninger, og betragt saa de mest højtstaaende Damer af den fornemme Verden: den; samme Pynt, det samme Snit, de samme Parfumer, den samme Hang til at vise sig med nøgne Arme, Skuldre, Hals og Bryst, til at snøre sig ind for at stille Formerne bedre til Skue, den samme Lidenskab for kostbare Stene, Smykker, Flitter og Pragt, de samme Adspredelser, Dans, Musik og Sang. Ligesom hine betjene sig af ethvert som helst Lokkemiddel, saaledes ogsaa disse. Der er ikke Spor af Forskjel.

Strengt taget maatte man sige, at offentlige Fruentimmer paa kortere Terminer sædvanlig lønnes med Foragt, medens de paa længere Terminer sædvanlig nyde Agtelse i Samfundet. VII.

— Ja, saadan var det, at jeg lod mig fange af disse Jerseyliv, Lokker og grimme Tingester bag paa. At fange mig var let nok, efter de Forhold , hvori jeg er opvokset, og hvori der opklækkes forlibte unge Mennesker, ligesom Agurker, i Drivbænke. Hvad er vei alle disse vore overdrevne og krydrede Maaltider i Forbindelse med en gjennemgaaende fysisk Lediggang andet end en systematisk Ophidselse af Kjønsdriften ?

Det undrer Dem maaske, hvad jeg her siger, men • saaledes er det nu engang. Jeg har selv, med Skam at tale om, ikke haft Øje for det allermindste heraf, indtil lige for ganske kort Tid siden; men derfor piner det mig ogsaa dobbelt nu, da jeg har faaet Øjnene op, at se, hvorledes ingen véd ordentlig Besked i denne Retning og, hvorledes det eneste, man hører herom af Folk, er saadanne Dumheder, som dem, Damen, der sad her, kom med for nylig.

Ja, Højstærede! I Nærheden af mit Gods var der i Foraaret en hel Del Bønder paa Arbejde ude ved det nye Jærnbaneanlæg. Bondens daglige41

Kost er sædvanlig: Brød, Kvass*) og Løg. Hermed' holder han ikke biot Livet i sig, men er ogsaa sund og stærk nok til uden Vanskelighed at kunne besørge det sædvanlige Markarbejde. Ved Jærn-baneanlægene er Kosten en anden. Her udgjør Rationen foruden. Brød og Grød endnu et Pund Kjød; men saa bruger han jo rigtignok ogsaa dette Pund Kjød til et seksten Timers Arbejde med Trillebøren, der, fuld af Grus, kan anslaas til at veje en halv Snes Pud **). Og det viser sig paa denne Maade, at han kun lige faar, hvad han behøver. Men nu med Hensyn til os, som, foruden at vi fortære mindst to Pund Kjød om Dagen, endnu sætte baade Fisk og Vildt, alle Slags krydrede Sager og ophidsende Drikkevarer til Livs — hvad gaar nu alt det med til? Til sanselige Udskejelser. Og hvis det endda gaar den Vej, og man er forsynlig nok til at holde Sikkerhedsventilen aaben, er alting i Orden; men lukker man Ventilen, som Tilfældet var med mig en Tid lang, følger heraf straks en Ophidselse i Blodet, der, idet den passerer vort kunstlede Livs Prisme, udtrykker sig som en Forelskelse af allerførste Sort, undertiden endogsaa platonisk;

Saaledes forelskede nu ogsaa jeg mig, ligesom alle de andre. Her var alt, hvad der behøvedes: Begejstring, Sværmeri, Poesi — det var der' alt-

*) Kvass: en populær russisk Drik, som tilberedes af Rugmel. O. A. **) Et russisk Pud = 32 danske Pund. O. A.42

sammen. Men til Trods herfor, var dog denne min „Kjærlighed" egentlig tait, paa den ene Side kun et Produkt af Mamas og Modehandlerindernes Bestræbelser, og paa den anden Side af den overdrevne Føde, jeg indtog, i Forbindelse med et ørkesløst Liv. Hvis ikke paa den ene Side disse Roture, disse Modehandlerinder, Jerseyliv, og hvad alt det andet Kram hedder, havde været, men hvis min Hustru derimod havde gaaet i en simpel, hjemmelavet Kjole og holdt sig ved Huset; hvis jeg selv paa den anden Side havde været et normalt Menneske, der kun indtager saa megen Føde, som er nødvendigt, for at han kan arbejde, og hvis endelig Sikkerhedsventilen havde staaet aaben, i Stedet for, at den tilfældig var , gaaet i paa den Tid, saa vilde jeg heller ikke have forelsket mig den Gang, ligesaa lidt som noget af alt det, der nu er hændt, vilde have fundet Sted; VIII.

— Nu traf det sig imidlertid saaledes, at min Formue og min Hustrus Kjole passede sammen, og Roturen lykkedes. Det var slaaet fejl over tyve Gange før ved lignende Lejligheder, men denne Gang lykkedes det. Det er hermed, ligesom med Rævesakse. Jeg spøger aldeles ikke. Ægteskaberne nu til Dags indrettes aldeles ligesom Rævesakse. Hvorledes stiller" Sagen sig vei fra et naturligt Standpunkt? Pigebarnet er giftefærdigt — hun skal have sig en Mand. Hvad kan være simplere, hvis Pigen da ikke er vanskabt, og der er Mandfolk, som ønske at gifte sig. Saaledes var det ogsaa i gamle Dage. Saasnart Ungmøen var moden til at giftes, sørgede Forældrene ogsaa for, at hun flk sig en Mand. Saaledes har det altid' været og er det endnu blandt alle Jordens Folkeslag, i Kina, Indien, hos Mohammedanerne, hos os, kort, saaledes stiller Sagen sig for hele Menneskeslægtens Vedkommende, i det mindste for de ni og halvfemsindtyve Procent deraf. Kun den ene Procent eller endnu mindre, kun vor løsagtige Kreds har fundet, at sligt ikke duer og har ud-tænkt sig noget nyt. Og hvad er saa det nye, som man har.udtænkt? Jo, det bestaar i, at de unge Møer sidde i Række, og Mandfolkene gaa rundt og se sig om iblandt dem, ligesom paa et Marked. Og de unge Møer sidde imens og vente, medens de sige ved sig selv: „Aa, tag mig! Nej, mig, ikke hende, men mig; se en Gang, hvad jeg har for en Hals. og Skuldre og andet godt ..." Og vi Mandfolk gaa rundt og se os om og er yderst tilfredse: „Vi véd nok Besked; vi lade os ikke narre!" Og saaledes vedbliver man at gaa rundt og glæde sig over, hvor bekvemt dog alting er indrettet for en; men biot man et Øjeblik glemmer at se sig for — bums! — saa sidder man net i det.

— Ja, hvorledes skulde det da indrettes ? sagde jeg. — Skulde det maaske være Kvinderne, som frjede ?

— Ja, det er saamænd ikke godt at sige. Kun saa meget er vist, at hvis Kvinden overhovedet skal være lige stillet med Manden, maa det være i ét og alt. Hvis man finder Frieriet nedværdigende, saa er dog det andet tusend Gange værre. I første Tilfælde veje Rettighederne og Udsigterne lige op for begge Parters Vedkommende; i sidste er Kvinden kun en levende Vare paa et Slavemarked, eller til Lokkemad. Prøv en Gang at sige en eller anden Mama eller hendes Frøken Datter Sandheden lige i Øjnene: at hun ikke bestiller andet end at gaa paa Jagt efter en Frier45

— jo, det kan nok være, hun vil blive fornærmet! Men de bestiller dog alligevel ikke andet, ligesom der da for den Sags Skyld heller ikke er andet for dem at gjøre. Og det gruelige herved er at se, hvorledes ogsaa de stakkels pur unge, uerfarne Piger give sig af med saadant noget.

Hvis Folk endda gik aabenlyst til Værks; men nej, det gaar stadig ud paa Bedrag. „Aa, dette med Arternes Oprindelse! — Lili interesserer sig saa uhyre for Malerkunsten. — Ja, De skal vei paa Udstillingen? Det er saa belærende! Og Kaneturene! Og Teatrene! Og Musikforeningen! Denne Symfoni! Aa, det er noget aldeles vidunderligt! Min Lili elsker Musik til Raseri. Hvorfor deler De nu ikke disse Anskuelser? Og disse Roture!" Og imens er Meningen med det hele biot: „Aa, tag mig! tag mig! Min Lili! Nej, mig, mig! Forsøg dog i det mindste!" Aa, fy for en Ulykke! udbrød han, idet han skyllede den sidste Slurk Te ned og gav sig til at pakke Tesagerne ind. 46

IX.

. — Jeg siger Dem, vedblev han, efter at være bleven færdig med at pakke ind — dette herskesyge Kvinderegimente, som Verden lider under, kommer bare heraf.

— Hvad mener De med Kvinderegimente? spurgte jeg. — Alle mulige Rettigheder og Forrettigheder er jo dog paa Mandens Side.

— Ja vist, ja vist, det er just Sagen! afbrød han mig. — Det er just dét, jeg vil tale om, dét, som forklarer dette mærkelige Fænomen, at paa samme Tid, som det med Rette kan siges, at Kvinden er bragt ned paa det allerlaveste Trin af Fornedrelse, maa det med ligesaa stor Ret siges, at det er hende, som regerer. Det er aldeles ligesom med Jøderne. Ligesom de ved Hjælp af deres Pengemagt tage Oprejsning for deres Undertrykkelse, saaledes ogsaa Kvinderne. „Ah! Saa I vil, at vi kun skal være Handelsmænd? Meget vei! Saa stikke vi jer i vore Lommer som Handelsmænd!", sige Jøderne. — „Ah! Saa I vil, at vi kun skal være Gjenstanden for eders Sanselighed? Som47

Gjenstanden for eders Sanselighed gjør vi jer til vore Slaver!" sige Kvinderne.

Kvindens Mangel paa Rettigheder ligger ikke i, at hun ikke er valgberettiget eller ikke kan præsidere i Retten — ingen af disse Beskæftigelser indeholder nogen som helst Forrettigheder — nej, den ligger i, at hun ikke i Henseende til Kjøns-forholdet er ligestillet med Manden, ikke har Ret til at hengive sig til ham eller afholde sig fra det efter eget Ønske, ikke har Valget overfor Manden, men er den, som vælges.

De finder maaske, at en anden Tingenes Orden vilde være bagvendt? Godt; men i saa Fald bør heller ikke Manden nyde nogle af disse Rettigheder. Som det nu stiller sig, er Kvinden berøvet en Ret, som Manden besidder, og for at holde sig skadesløs, virker hun paa hans' Sanselighed og gjør ham sig i den Grad underdanig, at det kun bliver en Formsag med hans Vælgen, medens Valget i Virkeligheden udgaar fra hende. Og er hun først i Besiddelse af dette Middel, misbruger hun det og faar nu en frygtelig Magt over Menneskene.

— Men, hvor sér man saa denne Magt? spurgte jeg.

Hvor? Overalt, i hvad det skal være. Gaa en Gang i en hvilken som helst stor By hen i Butikkerne. Hele denne Mængde menneskeligt Arbejde, som her er lagt frem til Salg, er slet ikke til at vurdere, det beløber sig til Millioner. Mense en Gang efter i de ni af ti af disse Butikker, om der findes det allermindste til Brug for Manden? Al Livets Luksus er udelukkende til for Kvindens Skyld. Det er hende, som gjør, at den efterspørges, hende, som holder den gaaende. Tæl en Gang Fabrikkerne efter, og De vil faa at se, at et uhyre Antal af dem ikke bestille andet end at låve alle Slags rent unyttigt Stads, Kjøretøjer, Møbler og Legetøj til Brug for Kvinderne. Millioner Mennesker, hele Slægtled af ulykkelige gaa til Grunde ved dette Galejslavearbejde paa Fabrikker, der ene og alene er. til • for at tilfredsstille Kvindernes Luner. Som Kejserinder holde Kvinderne de ni Tiendele af Menneskeslægten i Slaveriet under et overanstrængende Arbejdes tunge Aag.

Og det kommer altsammen kun af, at man har fornedret dem og ikke har villet indrømme dem de samnie Rettigheder som Manden. Nu hævne de sig ved at virke paa vor Sanselighed og fange os i deres Garn. Ja, det er herfra, at det hele stammer. Kvinden har gjort sig til et saadant Vaaben med tilbagevirkende Kraft overfor Sanseligheden, at Manden ikke er i Stand til biot at omgaas hende med Ro. Biot han nærmer sig til en Kvinde, ligger han straks under for hendes bedøvende Magt, som gjør ham fuldstændig ør. Jeg har ogsaa tidligere følt mig generet, ja selv ængstelig til Mode ved Synet af en balklædt Dame; men nu gjør det mig ligefrem forfærdet. Jeg sér heri noget ligefrem faretruende, lovstridigt, som49

er nær ved at faa en til at kalde paa Politiet, til at søge Beskyttelse imod Faren, forlange, at den farefulde Gjenstand hurtigst mulig skaffes af Vejen.

Ja, De lér! udbrød han harmfuld. — Men jeg spøger aldeles ikke. Jeg er overbevist om, at den Tid vil komme og maaske snart, da Folk vil indsé dette og undre sig over, hvorledes et Samfund har kunnet bestaa, hvori man tillod Kvinden at stille sit Legeme saaledes til Skue, som i vort. Det er forbudt at forstyrre den offentlige Ro; men at virke saaledes pirrende paa Sanseligheden, hvad er det vei andet? Det er jo ganske det samme, som om man overalt paa de offentlige Spasere-gange vilde opstille Rævesakse, ja endnu værre! Hvorfor er Hasardspil forbudt, medens disse uanstændige Toiletter, som kun har til Hensigt at virke pirrende paa de sanselige Instinkter, ikke forbydes? De er jo dog tusend Gange farligere 50

X.

— Ja, saaledes var det altsaa, jeg lod mig fange. Jeg var forelsket, som det hedder. Ikke nok med, at jeg i Løbet af denne Periode betragtede min forlovede som et Mønster paa Fuldkommenhed; jeg ansaa' ogsaa mig selv for det samme. Der gives vei heller ikke en saadan Slyngel, som, naar han biot vil se sig lidt om, ikke skulde være i Stand til at finde andre Slyngler, der i en eller anden Henseende ere værre end ham, og af den Grund vil tage Anledning til at føie sig tilfreds med sig selv. Saaledes gik det ogsaa mig. Jeg giftede mig ikke Penge til, saa Fordelen spillede ingen Rolle, hvad der ellers var Tilfældet med største Delen af mine bekjendte, som enten giftede sig for Pengenes Skyld, eller for at opnaa indflydelsesrige Forbindelser. Jeg var rig, medens hun var fattig. Det var det ene, jeg gjorde mig til af. Det andet var, at medens andre giftede sig uden at tænke paa at ville

ophøre med det Flerkoneri, hvori de havde levet før Ægteskabet, havde jeg fast besluttet at være min Hustru tro efter Brylluppet, og jeg var saa vigtig heraf,at der ikke var nogen Ende paa det. Jo, jeg var et godt Svin, medens jeg indbildte mig, at jeg var en Engel.

Vor Forlovelse varede ikke længe, men dog længe nok til at gjøre mig led og kjed af den. Jeg skammer mig ordentlig, biot ved at mindes den Tid. Hvor det dog er afskyeligt indrettet! Naar der tales om Kjærlighed, underforstaas der jo dog derved et aandeligt, ikke et sanseligt Forhold. Hvis Kjærlighed altsaa er noget aandeligt, et aandeligt Forhold, er det jo dog i Ord og Samtaler, at dette aandelige Forhold skulde ytre sig. Men hos os var der ikke Spor af saadant noget. Tværtimod, det faldt os uhyre svært at tale sammen, naar vi vare alene. Det var et sandt Sisyfusarbejde. Naar man endelig har fundet paa, hvad man skal sige og har faaet det sagt, sidder man igjen og tygger paa, hvad man saa skal sige. Og der var slet ikke noget, som vi skulde have sagt. Alt, hvad der kunde siges om det Liv, der forestod os, om vor tilkommende huslige Indretning, vore Planer for Fremtiden, var allerede sagt; hvad var der saa mere at tale om?

Hvis vi slet og ret havde været nogle Dyr, vilde vi ogsaa have vidst, at dét: at tale sammen, ikke var noget for os, men det var lige det omvendte: vi skulde netop tale sammen, men der var ikke noget at tale om, da det, der ved en saadan Lejlighed beskjæftiger en, ikke er noget, som lader sig udtømme i Samtaler.Hertil kommer endnu denne hæslige Skik med at forære Konfekt, denne uanstændige Fraadsen med Slikkerier, alle disse afskyelige Forberedelser til Brylluppet: Forhandlingerne om den ny Lejlighed, om Sovekammeret, Sengene, Morgenkjoler, Slaabrokker, Lintøj, Toiletborde osv. osv.

Det er jo dog klart, at naar Folk gifte sig efter „Hustugten", som den gamle stadig kom tilbage til, bliver alt dette med Udstyr, Senge, Tæpper og Hovedpuder ikke andet end Biting, som ledsage en vis, given hellig Handling. Men hos Folk af vor Lige, hvoraf næppe én blandt ti af dem, der gifte sig, er troende, — jeg mener ikke med Hensyn til, at der er noget helligt ved Ægteskabet, men kun med Hensyn til, at Ægteskabet skulde paalægge en vis Forpligtelse; hos os, hvor der blandt Hundreder næppe findes én, som ikke har staaet i Forhold til andre Kvinder, før han indtraadte i Ægtestanden, og blandt halvtres ikke én, som ikke er bestemt paa at bedrage sin Hustru ved allerførste Lejlighed; hos os, siger jeg, hvoraf de fleste kun betragte den kirkelige Ceremoni som en nødvendig Formalitet for at kunne komme i Besiddélse af en vis, bestemt Kvinde, — hvilken rædselsfuld Betydning faar ikke alle disse Biting her!

Og ligesom i alt andet, viser det sig ogsaa her, at Sagen dog til syvende og sidst^ kun drejer sig om ét og det samme. Det er noget i Lighed53

med en Handelsforretning. • En uskyldig ung Pige bliver solgt til en eller anden ældre ellef yngre udsvævende Herre, og for at den egentlige Hensigt dermed ikke skal falde altfor stærkt i Øjnene, benytter man sig af de ved denne Lejlighed brugelige Ceremonier, hvorunder saa Handelen afsluttes. 54

XI.

Saaledes gifter Alverden sig; saaledes giftede ogsaa jeg mig, og nu begyndte disse saa højlig priste Hvedebrødsdage. Hvor dog alene Navnet er gement! udbrød han i en harmfuld, skærende Tone.

En Gang, da jeg gik omkring i Paris og be-saa' Byens Mærkværdigheder, kom jeg ogsaa ind et Sted, hvor der efter Skiltet at dømme forevistes en Kvinde med Skæg, samt en Havhund. • Det viste sig ikke at være andet end et Mandfolk i en nedringet Damekjole og en ganske almindelig Hund, som man havde syt ind i Skindet af en Hvalros, og som svømmede om i et Kar, fyldt med Vand. Det var, som sagt, kun yderst lidt interessant; men da jeg gik, ledsagede Foreviseren mig høflig til Udgangen, hvor han sagde til dem, der stod uden for, idet han pegede paa mig: „Spørg kun denne Herre, om det ikke er værd at se. Værs'artig, træd inden for! En Franc pro persona!" Jeg generede mig for at sige, at det ikke var værd at se, og sagde derfor slet ikke noget, hvad der formodentlig netop var dét, Foreviseren havde gjort Regning paa.Saaledes gaar det sandsynligvis ogsaa dem, der, til Trods for at de have lært alt det afskyelige ved Hvedebrødsdagene at kjende, ikke desto mindre afholde sig fra at rive andre ud af Vildfarelsen. Men skjønt jeg selv ikke tidligere har forsøgt det, sér jeg ingen Grund til, hvorfor

jeg ikke nu skulde sige Sandheden, ja, jeg anser det endogsaa for en ligefrem Pligt at gjøre det.

Hvad er det vei, man føler i denne Periode, uden Skam, Medlidenhed, Lede og især Kjedsomme-lighed, den mest dræbende Kjedsommelighed! Det gik mig omtrent hermed, som da jeg skulde til at lære at ryge. Skjønt jeg var nær ved at kaste op og bestandig fik Munden fuld af Spyt, som jeg havde ondt ved at synke, lod jeg dog, som om det smagte mig fortræffeligt. Og saaledes gaar det ogsaa med det andet. Hvis man overhovedet faar Nydelse deraf, er det først med Tiden, og Ægtefolkene maa ligefrem opelske denne Last hos sig, hvis de vil have Nydelse af den.

— Hvorledes, Last? udbrød jeg forundret. — De taler jo dog her om en af Menneskets allernaturligste Egenskaber. . .

— En af de allernaturligste? gjentog han. — Nej, jeg er tværtimod kommen til den Anskuelse, at det er en unaturlig Egenskab, ja, at den er aldeles u-naturlig. Spørg en Gang et Barn, en ufordærvet ung Pige.

Min Søster blev gift i en meget ung Alder med en Mand, der, foruden at han var bekjendt56

for at være meget udsvævende, mindst var dobbelt saa gammel som hun. Jeg glemmer aldrig, hvor forundrede vi bleve, da hun Brudenatten pludselig viste sig hjemme hos os, bleg, forgrædt og rystende over hele Legemet, idet hun sagde, at hun ikke for nogen Pris vilde vende tilbage til ham, at hun ikke engang var i Stand til at sige, hvad det egentlig var, han havde forlangt af hende.

De kalder det en naturlig Egenskab. Hvad er naturligt? Det er naturligt at spise, naar man er sulten, og det falder en baade let og behageligt, uden at der er noget, man behøver at skamme sig over. Her derimod føler man jo ikke andet end Skam, Smerte og Lede! Nej, det er noget højst unaturligt, og en virkelig uskyldig Pige vil altid hade og afsky det.

— Men, hvorledes skulde Menneskeslægten ellers kunne fortsættes? sagde jeg.

— Ja, man er bange for, at Menneskeslægten skal gaa til Grunde! udbrød han i en bitter, ironisk Tone. — Forkynd Afholdenhed i Henseende til at sætte Børn ind i Verden, for at de engelske Lorders førstefødte skulle kunne svælge i et endeløst Fraadseri — dét er der ikke noget i Vejen for. Forkynd Afholdenhed i Henseende til at sætte Børn ind i Verden, for at Menneskene derved kunne have saa meget desto større Fornøjelse af deres Samliv med hinanden — dét er der heller ikke noget i Vejen for; men lad biot, et eneste Ord falde om at afholde sig fra at sætte Børn ind i Verden for57

Moralitetens Skyld — Gud forbarme sig, hvor der vil blive et Skraal! Man er bange for, at Menneskeslægten skulde ophøre at eksistere, som en Følge af, at en halv Snes Mennesker ophørte at være

Undskyld... Lyset skærer mig i Øjnene. Har De noget imod, at jeg tildækker det ? spurgte han pludselig. Da jeg sagde, at det kunde: være mig ligegyldigt, rejste han sig paa sin hurtige Maade og trak det mørke Bomuldsgardin hen for Lampen.

— Men, begyndte jeg paany — hvis alle overholdt en saadan Lov, vilde Menneskeslægten jo ophøre at være til.

Han svarede ikke straks herpaa.

— De mener, hvorledes Menneskeslægten skulde kunne fortsættes? sagde han efter en Pavse, idet han igjen tog Plads lige overfor mig, med Benene vidt fra hinanden, bøjende sig forover og støttende Albuerne mod Knæerne. — Men, hvorfor behøver Menneskeslægten overhovedet at eksistere?

— Hvorfor? Jo, ellers vilde vi jo ikke være til.

— Men, hvorfor skal vi ogsaa være til?

— Hvorfor? For at leve, antager jeg.

— Men, hvorfor skal man leve? Hvis der slet ikke er noget Maal, hvis „Livet kun er til for Livets egen Skyld", er der jo heller ingen Grund til at leve. Og hvis det forholder sig saaledes, har saavel Schopenhauer og Hartmann,

som alle Buddhaisterne, ubetinget Ret.

Er der derimod et Maal for Livet, saa er detklart, at det maa ophøre, saasnart Maalet er naaet. Men det er da ogsaa Meningen, sagde han i stærk Sindsbevægelse, idet han øjensynlig her havde udtalt en Tanke, som beskjæftigede ham meget.

Ja, det er ogsaa Meningen, gjentog han. — Betænk kun! Hvis Menneskehedens Maal bestaar i Opnaaelsen af et personligt Vei, det gode, Kjærlighed, eller hvad man nu vil kalde det; hvis Menneskehedens Maal, som det hedder i Spaadommen, bestaar i, at Kjærligheden skal forene alle Mennesker til ét eneste Hele, da Sværdene skulle omdannes til Hakker osv., — hvad er vei saa det, der hindrer Opfyldelsen heraf? — Lidenskaber. Af alle Lidenskaber er der ingen ubændigere, ingen mere ondartet og vanskeligere at bekæmpe, end den sanselige Kjærlighed. Hvis det derfor lykkes at bekæmpe Lidenskaberne og især den ubændigste af dem alle, vil ogsaa Spaadommen gaa i Opfyldelse. Menneskene ville forenes til ét, Menneskehedens Maal vil være naaet, og der vil ikke mere være nogen Grund for den til at leve.

Men saa længe Menneskeheden endnu lever, maa den have et Ideal for sig selv, naturligvis ikke et Ideal for Kaniner eller Svin: at formere sig det mest mulige, ikke som mellem Abekatte og Parisere, ved at benytte Kjønsdriften til den mest raffinerede Nydelse, men det godes Ideal, som kun opnaas ved Afholdenhed og ved at bevare sig ren og ubesmittet af Verden. Det er dét Maal, som Menneskeheden til syvende og sidst altid har haft forØje, og som den endnu den Dag i Dag stræber hen til.

Og læg nu Mærke til, hvad der følger heraf. Det viser sig, at den sanselige Kjærlighed er Sikkerhedsventilen. Hvis den nulevende Slægt ikke har naaet Maalet, er det som en Følge af Lidenskaberne og især den farligste af dem alle — Kjønsdriften. Men saafremt' der gives Kjønsdrift, gives der ogsaa en ny Slægt og følgelig en Mulighed for, at Maalet kan naas af den kommende Slægt. Hvis heller ikke denne naar det, saa den næste, og saa fremdeles, indtil Maalet endelig til sidst haas, Spaadommen opfyldes, og Folkene forenes til et Hele.

Ja, hvorledes vilde det vei se ud i Verden, hvis det ikke forholdt sig saaledes?

Lad os betænke, at Gud, idet han skabte Menneskene til Opnaaelsen af et eller andet bestemt Maal, jo har kunnet gjøre dem enten til dødelige Væsner uden Kjønsdrift, eller til evige Væsner. Hvad vilde nu Følgen blive heraf? Som dødelige Væsner uden Kjønsdrift vilde de leve en Tid lang og dø, uden at have naaet Maalet, og for at dette skulde kunne naas. maatte Gud stadig vedblive at skabe nye Mennesker. Som evige Væsner vilde de maaske naa Maalet, skjønt det herved maa erindres, at enhver som helst Slægt altid har vanskeligere ved at rette Misgreb og blive fuldkomnere end en paafølgende; men lad os dog antage, at disse evige Væsner efter mange tusend Aars Forløbvirkelig naaede Maalet, - hvad skulde de saa fremdeles være til for? Hvad skulde der gjøres af dem? Nej, alt vei betænkt, er det dog bedre, som det er.

Men maaske tiltaler Tanken Dem ikke i denne Form, eller De er en Tilhænger af Læren om Evolutionen? Lige meget, Resultatet bliver dog det samme. Den højeste Form af Dyrearten ér ubetinget den menneskelige. Men, for at kunne bestaa i Kampen med de andre Dyr, maa den nødvendigvis samle sig i ét, ligesom en Bisværm, ikke formere og adsplitte sig i det uendelige; den maa, ligesom Bierne, opklække kjønsløse Individer, d. v. s. stræbe hen imod Afholdenhed, men ikke hen imod en idelig Ophidselse af Lysten, hvad Livet nu til Dags udelukkende er beregnet paa.

Han tav lidt Derpaa sagde han, som for sig selv:

— Menneskeslægten vil høre op med at være til____Ja, skulde der virkelig gives nogen, — ligegyldigt hvad Anskuelse han forøvrigt har af Livet, — som kan tvivle herom? Det er jo dog noget ligesaa vist som Døden.

At Verden en Gang skal forgaa, er jo, noget, som fremgaar saavel af de kirkelige Lærebegreber, som af de videnskabelige Teorier; hvad besynderligt er der saa i, at Morallæren godtgjør os det samme?

Efter at have sagt dette, sad han længe tavs, uden at røre sig. Saa flk han igjen sit gamle, forslidte Cigarfoderal frem, tændte sig en Cigaret, og,da det var den sidste i Foderalet, fyldte han det paany af en lille Pose, som han

havde liggende i sin Rejsetaske.

— Jeg forstaar nu, hvad De mener, sagde jeg — det er noget lignende, som det Shakerne*) paastaar.

Ja vist, ja vist! faldt han mig hurtig i Talen — og disse Folk har fuldkommen Ret. Hvorledes man end vender og drejer det, er og bliver Kjøns-driften dog et Onde, et frygteligt Onde, som man bør kæmpe imod og ikke opmuntre, som hos os. Skriftens Ord, at „den, som sér paa én Kvinde for at begjære hende, allerede har bedrevet Hor med hende i sit Hjærte8, gjælder ikke biot med Hensyn til andre Folks Hustruer, men først og fremmest med Hensyn til ens egen.

Hos Folk af vor Kreds er. lige det omvendte Tilfældet. Selv om man endnu som Ungkarl af og til kan finde, at man egentlig burde være mere afholdende, ansér man det dog for aldeles overflødigt ligesaa snart, man er bleven gift. Naar man rigtig betragter disse Bryllupsrejser, denne idylliske Afsondring, som det nygifte Par hengiver sig til med Forældrenes Indvilligelse, hvad er deit saa vei andet end priviligeret Løsagtighed?

*) Ec religiøs Sekt i Amerika. O. A. 62

XII.

— Men ethvert Brud paa Moralens Lov fører Straffen med sig. Hvor meget jeg end bestræbte mig for at indrette mig nogle rigtig behagelige Hvedebrødsdage, førte det dog altsammen ikke til noget. Jeg havde hele Tiden kun Følelsen af Lede, Skam og Kjedsommelighed, og snart kom der endnu hertil en ubeskrivelig tung og nedtrykt Stemning.

Det begyndte meget tidlig, saavidt jeg husker allerede den tredje eller fjerde Dag efter Brylluppet. Jeg traf hende nedslaaet, spurgte, hvad der var i Vejen og gjorde Mine til at omfavne hende, i den Tanke, at dét maatte være alt, hvad hun kunde ønske; men hun fjærnede sagte min Haand og gav sig til at græde. Hvad hun græd for? Ja, det kunde hun ikke sige; hun var kun saa beklemt. Hendes forpinte Nerver havde formodentlig allerede aabnet Øjnene paa hende for det modbydelige i vort Forhold; men hun var ikke i Stand til at udtrykke det med Ord. Jeg begyndte at udfritte hende, og hun slog nu paa, at hun følte sig saa trist tilmode, fjærnet fra Moderen. Jeg vilde ikke63

rigtig tro paa det og forsøgte at tale hende til Rette, uden dog at nævne Moderen. Dette tog hun mig straks ilde op, da jeg derved naturligvis havde villet vise, at jeg ikke troede hende. Hun sagde, at hun godt saa', at jeg ikke elskede hende. Jeg bebrejdede hende, at hun kunde være saa lunefuld, og hendes Ansigt var nu pludselig som helt forvandlet. Sørgmodigheden havde skiftet med Vrede, og hun begyndte i de allerbitreste Udtryk at bebrejde mig min Haardhed og Egenkjærlighed. Jeg saa' forundret paa hende. Hendes Ansigt havde faaet et saadant Udtryk af Kulde og Fjendskab, at det næsten grænsede til Had.

Jeg husker, hvor forfærdet det gjorde mig. „Hvad for noget?! Hvorledes er det muligt!" tænkte jeg ved mig selv. „Kjærlighed: en Pagt mellem to Sjæle... og saa —! Nej, det kan ikke være muligt; det kan ikke være hende selv..."

Jeg forsøgte at formilde hende; men jeg stødte derved paa en saa uigjennemtrængelig Mur af den mest irriterende, uforsonlige Kulde, at jeg, inden jeg vidste et Ord af det, selv følte mig greben af den samme ophidsede Stemning, og det endte med, at vi sagde hinanden de største Ubehageligheder.

Det Indtryk, vi begge to fik af denne vor allerførste Strid, var ligefrem forfærdeligt. Egentlig tait var det slet ingen Strid, men kun et Sammenstød af Omstændigheder, som viste os den uhyre Kløft, der i Virkeligheden adskilte os fra hinanden. Forlibelsen var udtømt ved den foreløbige Tilfreds-64

stillelse af Sanseligheden, og vi stod nu her lige overfor hinanden i vort virkelige, gjensidige Forhold, som to hinanden fuldstændig frémmede Egoister. der begge hver for sig kun ønskede at opnaa den størst mulige Fornøjelse paa den andens Bekostning.

Jeg gjentager: hvad der den Gang foregik imellem os, var langt fra at være en Strid; det var kun den simple Følge

af, at Sanseligheden en kort Tid havde ophørt at beherske os og derved givet vort egentlige Forhold en Lejlighed til at komme for Dagen. Jeg forstod ikke, at den Fjendtlighed og- Kulde, som herved gjorde sig gjældende, kun var et Udtryk for vort egentlige Forhold, og at Grunden til, at jeg ikke straks havde kunnet indsé dette, simpelthen laa i, at vor fjendtlige Stemning ofte i den første Tid blev fortrængt af et nyt Anfald af Sanseligheden i dens destillerede Form af Forlibelse. Jeg tænkte, at vi biot havde været lidt oppe at skjændes, men at vi nu vare blevne gode Venner igjen, og at der ikke kunde være Tale om, at dette nogen Sinde mere skulde kunne gjentage sig.

Men endnu i Hvedebrødsdagene indtraf der meget snart en ny Periode af Overmættelse; vi ophørte paany med ikke at kunne undvære hinanden, og det kom igjen til et Sammenstød imellem os. Denne Gang virkede det endnu stærkere paa mig end første Gang. „Det har altsaa ikke været noget tilfældigt," tænkte jeg, „men noget,der skal være saalédes og ikke vil blive anderledes." Dette andet Sammenstød pinte mig saå meget desto mere, som der ikke var Spor af Mening i det, der havde givet Anledning dertil. Det var noget med Hensyn til Penge, som jeg aldrig har sparet paa og især aldrig har været i Stand til at spare paa overfor min Hustru. Jeg har glemt de nærmere Omstændigheder, og jeg husker kun, hvorledes hun havde faaet det vendt saaledes, at noget, jeg skulde have sagt, fik Udseende af at tyde paa mit Ønske om at ville dominere hende ved Hjælp af mine Penge, som: kun jeg, efter hvad jeg skulde have udtalt, havde Ret til at raade over, kort sagt noget dumt og meningsløst Tøjeri, noget, der hverken lignede hende eller mig, noget rent unaturligt. Jeg blev vred og beskyldte hende for Mangel paa Hensynsfuldhed; hun beskyldte mig for det samme, og saa gik det løs igjen. Udtrykket i hendes Stemme, Ansigt og især Øjnene vidnede paany om den samme fjendtlige og frastødende Kulde, som havde slaaet mig saa stærkt ved det første Sammenstød.

Jeg husker, hvorledes det ogsaa tidligere er hændt mig at komme op at skjændes med min Broder, med en Ven, ja endog med min Fader; men selv om Tonen den Gang undertiden havde været baade heftig og bitter, var den dog aldrig hverken hadefuld eller giftig, som da hun og jeg skjændtes.

Efter kort Tids Forløb skjulte dette gjensidigeHad sig imidlertid paany under Forlibelsen, d. v. s. Sanseligheden, og jeg trøstede mig allerede ved. Tanken om, at disse to første Sammenstød kua havde været en Følge af Fejlgreb, som det endnu var muligt at raade Bod paa. Men der kom et tredje og fjerde Sammenstød, og jeg indsaa' nu, at det umulig kunde ligge i noget tilfældigt, men kun var at søge i noget, som hverken kunde eller vilde blive anderledes, og jeg forfærdedes ved Tanken om, hvad der forestod mig.

Herved led jeg tillige, under den pinlige Følelse af, at det kun var mig alene, der levede saa daarlig sammen med min Hustru, saa uligt, hvad jeg havde ventet mig, og at der i andre Ægteskaber ikke forekom noget af den Slags. Jeg vidste endnu ikke den Gang, at det kun er den fælles Lod for Folk af vor Lige, at alle de andre ligesom jeg antager, at det er en Ulykke, som kun rammer dem alene, hvorfor de ikke biot søge at skjule denne deres særlige og vanærende Ulykke for andre, men endog overfor sig selv, idet de ikke engang lige overfor sig selv vil være sig deres sande Stilling bevidst.

Det begyndte, som sagt, en af de allerførste Dage efter Brylluppet, og vedblev. stadig at antage en mere og mere ondartet Karaktér. Allerede en Uge: efter Brylluppet følte jeg i min Sjæls Inderste, at jeg var fortabt, at det var gaaet helt anderledes, end jeg havde ventet, og at Ægteskabet, langt fra at være en Lykke, tværtimod ér noget højst kvalfuldt. Men, ligesom alle de andre, vilde jeg heller67

ikke tilstaa det for mig selv, ja, jeg vilde ikke engang have tilstaaet det endnu, hvis det ikke var gaaet, som det gik.

Nu undrer jeg mig kun over, hvorledes det kunde gaa til, at jeg ikke straks var i Stand til at forstaa min sande Stilling. Om ikke af andet, maatte jeg allerede kunne have indsét det af den Grund, at vore Stridigheder altid opstod i Anledning af saadanne Bagateller, at det senere, naar de var forbi, ikke var muligt at huske, hvad der havde givet Anledning til dem. Vor Kløgt kom ligefrem tilkort med Hensyn til at forsyne det stadige Fjendskab, som herskede imellem os, med tilstrækkelige Grunde. Men, hvis Manglen paa Anledning til vore Stridigheder var paafaldende, var dog de Paaskud, vi benyttede os af til igjen at slutte Fred med hinanden, endnu mere paafaldende. Undertiden kom det vei først til en Forklaring, som endog kunde være ledsaget af Taarer; men til

andre Tider — det gyser i mig, biot ved at mindes det! — efter at have overøst hinanden med de grueligste Beskyldninger, kunde Forsoningen, ligesom ved en tavs Overenskomst, indtræde pludselig... et Blik, et Smil... Kys, Favntag... Aa, det er græsseligt! Jeg forstaar ikke, nej, jeg forstaar ikke, hvorledes jeg ikke allerede den Gang var i Stand til at indsé alt det modbydelige heri! XIII.

Vi havde imidlertid naaet en lille Mellemstation, hvorfra vi flk to nye Passagerer ind i Kupeen." Pösdnyschev holdt tavs Øje med dem, og først da de havde sat sig til rette paa en Bænk i den modsatte Ende af Kupeen, gjenoptog han sin Fortælling, uden et Øjeblik at tabe Hovedtanken af Sigte.

— Det nederdrægtigste ved det hele ligger i, at Kjærligheden i Teorien er noget ophøjet og idealt, medens den i det praktiske er noget lavt og svinsk, som man hverken kan tænke paa eller tale om, uden at væmmes. Ikke for intet har Naturen indrettet det saaledes, at det i lige høj Grad vækker Skam og Afsky hos ethvert ufordærvet Menneske. Men i saa Fald burde ogsaa ens Opfattelse rette sig herefter. I Virkeligheden gjør man imidlertid lige det modsatte, idet man lader, som om dette hæslige, der faar en til at blusse af Skam, er noget skjønt og ophøjet.

Hvorledes ytrede da min „Kjærlighed" sig? Jeg hengav mig til et. rent dyrisk Fraad-seri, uden i mindste Maade at skamme mig derover, nej, jeg var tværtimod stolt af at kunne hen-give mig til en saadan fysisk Overdaadighed, og det var saa langt fra, at jeg derved tog noget Hensyn til min Hustrus aandelige Tilstand, at jeg ikke engang skjænkede hendes fysiske Tilstand en Tanke. Jeg undrede mig over, hvoraf det vei kom sig, at vi kunde blive saa forbitrede paa hinanden. Og dog var det saa indlysende, som vei muligt. Denne idelig opblussende Vrede var , slet ikke andet end den menneskelige Naturs Protest i os imod den dyriske, som fik Herredømmet over den. Jeg undrede mig over det Had, vi gjensidig nærede til hinanden. Og det kunde jo dog ikke være anderledes. Det var kun det gjensidige Had, som altid gjør sig gjældende hos to medskyldige, saavel for at have tilskyndet hinanden til at begaa en Forbrydelse, som for at have taget Del i selve Udøvelsen deraf. Ja, skulde dét ikke kaldes en Forbrydelse, naar hun, den Stakkel, inden der endnu var gaaet en Maaned, allerede følte sig svanger, medens vort svinske Forhold ikke desto mindre stadig Vedvarede?

De finder maaske, at jeg gaar udenom Sagen, at hvad jeg her siger, ikke har noget med selve Historien at gjøre — tværtimod; jeg fortæller stadig om, hvorledes jeg slog min Hustru ihjel. Saaledes spurgte man mig ogsaa i Retten om, hvad jeg havde slaaet hende ihjel med, og hvorledes. De Dumrianer! Man antog, at det var den Gang, den femte Oktober, at jeg slog hende ihjel. Nej, det var ikke den Gang, men70

længe, længe før, ganske paa samme Maade som nu til Dags alle de andre slaa ihjel, alle uden Undtagelse.

— Men, hvormed da? spurgte jeg.

— Ja, dét er just det forunderlige, at ingen vil vide Besked med noget, der er saa klart og iøjnefaldende, noget, som især Lægerne skulde vide og foreholde Folk, i Stedet for som nu at fortie det.

Sagen er jo dog saa uhyre simpel. Mand og Kvinde er i denne Henseende skabt aldeles ligesom Dyret, saa at den sanselige Kjærlighed, efter først at have medført Svangerskabet, senere medfører Barnets Ernæring, to saadanne Tilstande, hvor den sanselige Kjærlighed er ligesaa skadelig for Moderen, som for Barnet.

Antallet af Mænd og Kvinder er lige stort. Men hvad følger der saa heraf? spørger man. Det synes ellers at ligge nær nok, og man behøver just ikke at være overdreven vis for heraf at uddrage den samme Slutning, som endogsaa Dyret kommer til, nemlig, at det er Afholdenhed. Men, nej. Videnskaben er naaet saa vidt, at den har fundet nogle Tingester, som løbe om i Blodet, og meget andet dumt Tøjeri; men dette har den dog endnu ikke kunnet forstaa. Der høres i hvert Fald ikke noget om det.

Kvinden har kun Valget imellem to Udveje. Den ene er at lemlæste sig selv ved at tilintetgjøre Særkjendet for Kvindekjønnet: Evnen til at blive Moder, for at Manden uhindret kan faa sin71

idelige Trang til Nydelse tilfredsstillet. Den anden Udvej, hvis man ellers kan kalde noget, som udgjør et ligefremt Brud paa Naturens Orden, en Udvej, er det, som man sér i alle de saakaldte hæderlige Familier, og som bestaar i, at Kvinden imod sin Natur paa en og samme Tid skal være baade svanger, Amme og Elskerinde, noget,

som ikke engang Dyret indlader sig paa.

Heraf kommer alle disse nervøse og hysteriske Anfald, der ere saa hyppige imellem vor Tids Damer, og Krampetilfældene imellem Bønderkonerne. De vil lægge Mærke til, at man aldrig træffer disse Sygdomme hos sædelige unge Piger, men kun hos gifte Koner, som leve sammen med deres Mænd. Og dette er ikke biot Tilfældet her i Rusland, men ogsaa i andre evropæiske Lande. Alle Lægeanstalter for Nervelidelser ere overfyldte med hysteriske Kvinder, som have gjort Brud paa Naturens Love. De krampesyge og Charcots *) Patienter ere jo nogle helt. forkrøblede Væsner, og hvad de halv forkrøblede angaar, er der ogsaa fuldt op af dem overalt.

Betænk, hvad det er for en betydningsfuld Tilstand, hvori en Kvinde befinder sig under Svangerskabet, eller saa længe hun selv ammer Barnet! Det, som en Gang med Tiden skal afløse os og fortsætte vor Gjerning, vokser her sin stille Vækst. Og noget saa betydningsfuldt, saa helligt gjøres der Brud paa, og hvilket Brud! Det gyser i én biot

*) En berømt fransk Læge.

ved at tænke paa det! Og saa snakker man endda om Frihed for Kvinden, om Kvindens Rettigheder !

Det er ganske, som naar Menneskeæderne, medens de fede deres Fanger til Slagtning, vilde forsikre dem om, at man udelukkende var bekymret for, hvorledes man bedst skulde sikre dem Friheden og deres Rettigheder.

Alt, hvad min Rejsefælle her sagde, var nyt for mig og slog mig i høj Grad.

— Men, hvad gjør man saa? spurgte jeg. — Hvis det forholder sig saaledes, bliver jo Følgen, at man kun tør holde af sin Hustru en Gang hvert andet Aar; og Manden . . .

— Og Manden kan nu en Gang ikke undvære det — naturligvis! Det er igjen noget, som disse elskelige Videnskabens Offerpræster har bildt Folk ind. Hvis jeg maatte raade, skulde disse Sortekunstnere selv faa Lov til at overtage alle disse en Kvindes Pligter, som efter deres Mening hindrer Manden i at faa sine Fornødenheder tilfredsstillede, saa vilde Piben nok faa en anden Lyd. Man behøver kun at indbilde Folk, at man ikke kan undvære Brændevin, Tobak og Morfin, for at alt saadant noget ogsaa straks skal vise sig at være absolut nødvendigt. Det er ligesom Gud ikke rigtig vidste, hvad Mennesket egentlig har nødigt, og det er blevet saa forkert indrettet, kun fordi han har glemt at spørge sig for hos Sortekunstnerne.

Sagen er, at man ikke kan faa det, som man

vil have det. Paa samme Tid som Manden ikke kan undvære at faa sin sanselige Drift tilfredsstillet, stiller der sig forskjellige Hindringer i Vejen herfor, saasom Hustruens Svangerskab, Nedkomst og endelig Barnets Opamning. Hvad ei* nu derved at gjøre ? Man maa henvende sig til Sortekunstnerne; de véd nok Besked. Og de har ogsaa udfundet et Middel. Aa! naar vil dog en Gang Masken blive reven af disse Slyngler, at man rigtig kan faa Øjnene op for alle deres Gavtyvestreger! Det er saamænd paa Tide! Det er jo kommet saa vidt, at der ikke gaar en Dag hen, uden at man hører om, hvorledes Folk gaa fra Forstanden eller skyde sig en Kugle for Panden, og kun af den Grund. Ja, hvordan kan det være anderledes ?

Hvor langt ogsaa Dyret i det hele taget staar under Mennesket, synes det dog at have ligesom en instinktmæssig Forestilling om Sammenhængen med Artens Forplantning, og man sér, hvorledes det i denne Henseende underkaster sig en vis, bestemt Lov. Kun Mennesket véd ikke noget herom, ja det ønsker ikke engang at vide noget og er kun betænkt paa at indrette sig det såa fornøjeligt som 'mulig. Og det er Mennesket, Skabningens Herre, som tager Sagen paa den Maade! Betænk, at medens Dyret kun parrer sig, naar det er i Stand til at avle Afkom, er denne liderlige Skabningens Herre tidlig og silde betænkt derpaa, biot for sin Fornøjelses Skyld. Og ikke nok hermed; gjør han oven i Kjøbet denne A bekattebeskjæftigelse

til det højeste i Livet, til Kjærlighed! Og til bedste for denne „Kjærlighed", d. v. s. dette Griseri, ofrer han ikke

mindre end Halvparten af Menneskeslægten! Medens Kvinden i Følge sin Bestemmelse skulde være Mandens Medhjælperske i at arbejde paa Menneskehedens Fremskridt i det godes og Sandhedens Erkjendelse, er der ikke én af dem, som han jo ikke, biot for sin Fornøjelses Skyld, er villig til at forandre til afgjorte Fjender heraf. Hvad er det vei, som overalt staar i Vejen for Menneskehedens Fremskridt? Kvinderne. Og hvorfor er de saaledes? Ene og alene af denne Grund.

Ja, Højstærede! Dét er Tingen, dét er Tingen! gjentog han et Par Gange, hvorpaa han tav og paany gav sig til at ryge, øjensynlig for at berolige sig lidt. 75

XIV.

— Jeg levede da ogsaa som et saadant Svin, begyndte han paany i sin tidligere Tone — men det værste ved det. hele var dog, at jeg samtidig hermed, biot fordi jeg ikke lod mig forføre af andre Kvinder, indbildte mig, at jeg levede et mønsterværdigt Familieliv, at jeg var et moralsk Menneske, som ikke kunde bebrejde mig selv det allermindste, og at, hvis der undertiden opstod Uenigheder imellem os, var det udelukkende hende, som havde Skyld i det hele.

Naturligvis var det ikke hende, som havde Skylden. Hun var ganske som alle de andre, som de fleste unge Hustruer. Hendes Opdragelse svarede ganske til de Fordringer, som i Almindelighed stilles til Kvinderne af vor Kreds, d. v. s. hun var opdraget som alle Kvinder af de priviligerede Klasser.

Der tales saa meget om en ny kvindelig Opdragelsesmetode, men det er ikke andet end Snak. Den eneste kvindelige Opdragelse, som kan komme i Betragtning, er den, som dikteres af et klart og uhildet Blik for Kvindens Bestemmelse. Iøvrigt76

vil Kvindens Opdragelse altid svare til den Anskuelse, Manden har af hende paa det givne Tidspunkt. Og hvorledes den er nu til Dags, er jo bekjendt nok: „ Wein, Weiber und Gesang", ganske som Digterne synge i deres Sange. Saavel Digtekunsten som de andre skjønne Kunster viser os jo, lige fra Elskovsviserne til de nøgne Venus'er, at Kvinden er en Kilde til Nydelse. Hun er det i Bordellerne, og hun er det paa et Hofbal. Og læg kun Mærke til den djævelske Snuhed, som her lægger sig for Dagen. Da det nu er en Nydelse, en Fornøjelse, hvorfor saa ikke ligefrem ved-gaa, at det er en Nydelse, at Kvinden er en Lækkerbidsken for os? Jo vist! Nej, først forsikrede Ridderne, at de tilbade hende, hvad de ogsaa gjorde, uden at det dog forhindrede dem i at betragte hende som en Kilde til Nydelse. Nu til Dags forsikrer man, at man agter hende. Nogle rejse sig op for hende og overlade hende deres Plads; andre bukke sig efter et Tørklæde, hun har ladet falde; andre indrømme det berettigede i, at hun beklæder alle mulige Stillinger, tager Del i Regeringens Styrelse osv.; men skjønt alt dette vei siges og gjøres, vedbliver man dog stadig at holde fast ved den gamle Anskuelse af hende, hvorefter hun, d. v. s. hendes Legeme, er og bliver en Kilde til Nydelse. Og det véd hun.

Er dét saa ikke Trældom ? Fremkommer Trældom ikke derved, at en enkelt benytter sig af,, at andre, paa Grund af Nød, ere tvungne til at arbejde77

for ham? Og der vil aldrig blive Ende paa Trældommen, før Menneskene komme saa vidt, at de ville holde sig for gode til at drage Fordel af andres nødtvungne Arbejde, ville ansé det for at være baade Synd og Skam. Men, i Stedet derfor, afskaffer man kun den udvortes Form for Trældommen, og da Handelen med Trælle ikke længer afsluttes ved ligefremme Kjøbekontrakter, indbilder man sig, at Trældommen er ophørt, uden at se eller ville se, at Trældommen vedbliver at eksistere, da Folk i Almindelighed ikke biot foretrække at drage Fordel af andres Arbejde, men tillige ansé det for at være noget, baade rigtigt og godt. Og saasnart biot noget ansés for at være godt, vil der altid findes dem, der, idet de baade ere stærkere og snuere end andre, ogsaa nok skulle vide at benytte sig deraf.

Det samme viser sig med Hensyn til Kvindens Emancipation. Hendes Trældom bestaar, som sagt, i, at Folk i god Tro til det rigtige heri kun ønske at betragte hende som en Kilde til Nydelse. Men idet man nu for at „frigjøre" hende, tildeler hende alle mulige Rettigheder i Lighed med Manden, vedbliver man dog stadig at betragte hende som en Kilde til Nydelse og giver hende i Overensstemmelse dermed lige fra Barn af den Opdragelse, som den

offentlige Mening fordrer. Og til:syvende og sidst er og bliver hun den samme fornedrede og moralsk fordærvede Trælkvinde,som hun altid har været, og Manden den samme moralsk fordærvede Hersker, som før.

Man mener at frigjøre Kvinden ved at aabne hende Adgang til at studere og beklæde Embedsstillinger; men man vedliver at betragte hende som en Gjenstand for Nydelse. Oplær hende nu, som hun er oplært hos os, til at faa en lignende Anskuelse af sig selv, saa skal hun ogsaa nok vedblive at være et lavere Væsen. Hun vil enten forebygge Svangerskabet, hvorved hun gjør sig til en slet og ret Skjøge og ikke biot synker ned til ät komme i Række med Dyret, men endnu lavere: til at blive en Ting; eller hun bliver, hvad hun i de fleste Tilfælde viser sig at være: en stakkels sygelig, hysterisk Skabning, der er berøvet enhver som helst Mulighed for aandelig Udvikling.

Hverken Gymnasierne eller de højere kvindelige Skoler ere i Stand til at forandre noget heri. Det eneste, som skulde kunne formaa det, er en hel forandret Anskuelse af Kvinden, saavel hos Manden, som hos hende selv. Men for at denne Forandring skal kunne foregaa, maa Kvinden først lære at se sin højeste Værdighed i jomfruelig Tugt og ikke, som nu, i Skam og Skændsel. Saa længe dette ikke endnu er naaet, vil enhver ung Piges Ideal — ligemeget hvad Opdragelse hun har faaet — dog kun bestaa i at samle saa mange Tilbedere om sig som mulig, for at lette sig Valget imellem dem. At den ene unge Pige har Anlæg til Matematik, den anden til at spille paa Harpe, forandrer79

ikke noget ved Sagen. Den højeste Lykke, en Kvinde kan ønske sig, er dog at gjøre Hovedet kruset paa Manden. Det er ogsaa dét, alle hendes Bestræbelser gaa ud paa. Saaledes har det altid været, og det bliver ikke anderledes. Og dette gjælder saavel om de unge Piger, som om de unge Hustruer af vor Kreds. Som ung Pige behøver Kvinden det for at faa bedre Lejlighed til at vælge, som gift Kone for at kunne herske over sin Mand. Det eneste, som forhindrer hende i at benytte dette Middel, eller dog for en Tid nøder hende til at give Afkald derpaa, er Børnene, og det endda kun i Tilfælde af, at hun ikke er et forkrøblet Væsen, men selv ammer Barnet. Her . kommer dog igjen Lægerne med i Spillet.

Saa længe min Hustru gik svanger med det første Barn, var det hendes stadige Tanke selv at ville amme det, noget hun ogsaa gjorde for de andre Børns Vedkommende; men kort efter Nedkomsten blev hun syg, og nu kom disse kjære Læger og skulde afgive deres Betænkning. Først klædte de hende af paa deres kyniske Maade og befølte hende overalt,, hvad jeg baade maatte takke og betale dem for, og siden erklærede det at det aldeles ikke gik an, at hun selv ammede Barnet, med andre Ord berøvede hende fra første Færd af det eneste Middel, som kunde have reddet hende fra at blive koket. Der blev antaget en Amme, d. v. s. — idet vi benyttede os af en anden Kvindes Armod og Uvidenhed, fik vi hende for80

gode Ord og Betaling lokket bort fra hendes eget Barn for at amme vort, hvad vi saa yderligere belønnede hende for ved at maje hende ud med et perlestukket Hovedstykke med Guldbræmme. Men det var nu endda ikke det værste. Det værste var, at Trangen til at kokettere, der under Svangerskabet og Barnets Opamning var dysset ned, nu, da disse Pligter ikke mere lagde Beslag paa hendes Kræfter, vaagnede med fornyet Kraft.

Samtidig hermed, og som en Følge heraf, begyndte jeg nu ogsaa at lide af den mest rasende Skinsyge, som uden Ophør har pint mig under hele mit Giftermaal og maa pine enhver Ægtemand, der lever saaledes, som jeg levede med min Hustru, d. v. s. et umoralsk Liv. XV.

— I al den Tid jeg var gift, led jeg, som sagt, stadig af Skinsyge, der dog ytrede sig særlig stærkt ved visse, bestemte Lejligheder, som f. Eks., da Lægerne efter min Hustrus første Nedkomst forbød hende at amme Barnet. Min Skinsyge skrev sig vei i Begyndelsen for en Del fra den Uro, der var kommen over hende, som Følge af det utilbørlige Brud, der var gjort paa hendes Livs naturlige Gang, men væsentlig dog fra den Omstændighed, at jeg ved at se, hvor let det faldt hende at tilsidesætte sine moralske Forpligtelser overfor sit Barn, med Rette, om end ubevidst, sluttede, at hun vilde have ligesaa let ved at tilsidesætte sine moralske Forpligtelser overfor sin Mand, saa meget mere, som hun var fuldkommen rask, og, til Trods for de kjære Lægers Forbud, senere selv ammede sine Børn og gjorde det saa godt, som ønskes kunde.

— De ér just ingen Ven af Lægerne, sagde jeg, ved at bemærke den fjendtlige Tone, hvori han stadig omtalte

dem.82

— Her er ikke Tale om at være Ven eller ikke. De har fordærvet mig mit Liv, ligesom de fordærver Livet for Tusender og hundrede Tusender af Mennesker, og det er mig umuligt ikke at henføre Følgen til dens Aarsag. Jeg forstaar godt, at Lægerne, lige saavel som Advokaterne og andre, have Lyst til at tjene Penge, og jeg vilde med Fornøjelse overlade dem Halvdelen af mine Indtægter, ligesom jeg er vis paa, at enhver, der biot vidste, hvad det er, de gjøre, med Glæde skjænkede dem sin halve Formue, biot for at de skulde holde sig saa langt som mulig borte fra en og især aldrig blande sig i ens Familieliv. Uden nogen Sinde at have tænkt paa at samle Oplysninger i denne Henseende, kjender jeg dog en halv Snes Tilfælde — og de kunde suppleres i det uendelige — hvor disse Sortekunstnere snart have dræbt Fosteret i Moders Liv, under Paaskud af, at Moderen ikke vilde være i Stand til at føde, medens hun dog senere har født ikke én, men flere Gange og været i allerbedste Vel-gaaende, snart Moderen selv, under Paaskud af, at en eller anden Operation var nødvendig. Der er jo ingen, som tæller disse Mord, ligesaa lidt som man i sin Tid talte Inkvisitionens Ofre, da man nu en Gang er kommen i.Vane med at ansé saadant noget for at være til Menneskehedens Bedste. Det er ligefrem umuligt at opregne alle de Forbrydelser, som disse Sortekunstnere have begaaet i Videnskabens Navn. Men alle disse Forbrydelser ere dog for intet at regne i Sammenligning med den materialistiske83

Immoralitet, som de bringe ind i Verden, især ved Hjælp af Kvinderne. Jeg vil ikke tale om, at Folk, hvis de skulde følge Lægernes Forskrifter, som Følge af allehaande smitsomme Sygdomme vilde blive tvungne til udelukkende at stræbe efter Adsplittelse i Stedet for Sammenhold. Efter deres Lære burde man jo allesammen sidde hver for sig, uden et eneste Øjeblik at slippe en Desinfektions-Sprøjte med Karbolsyre ud af Munden, — for Resten skal dét nu heller ikke due, efter hvad der siges. Men det fik nu at være, hvad det vilde. Hovedgiften er den, at Folks ' Moralitet, især Kvindernes, fordærves i Bund og Grund. Nu til Dags kan man jo ikke sige til et Menneske: „Du fører et slet Liv; du maa se at forbedre dig," nej, bevares! Det kan man ikke sige, hverken til sig selv eller til andre. Hvis man fører et daarligt Liv, ligger Grunden dertil i, at Nervesystemet ikke er i Orden, og man maa gaa til Lægerne, som give en for fem og tredive Kopeker Medicin fra Apoteket. Naar Resultatet saa er, at det bliver værre med en, ja saa maa man igjen til Lægerne. Jo, det er godt nok udspekuleret!

Men det var nu ikke dét, jeg vilde tale oin. Jeg vilde have sagt, at hun selv siden ammede sine Børn saa godt, som ønskes kunde, og at det kun var i disse Perioder, da hun enten gik svanger eller selv ammede Barnet, at jeg slåp for at lide af den gruelige Skinsyge, som ellers pinte mig. I modsat Fald vilde det hele være skét84

længe forinden. Det var Børnene, som foreløbig reddede baade mig og hende. I Løbet af otte Aar fik vi fem Børn, som hun selv ammede allesammen, med Undtagelse af det første.

— Hvor er Børnene nu? spurgte jeg.

— Børnene? gjentog han forskrækket.

— Jeg beder Dem undskylde mig, tilføjede jeg hurtig, — det angriber Dem maaske for stærkt at tale herom? ...

— Aa — nej, sagde han langtrukkent. — Børnene er nu hos min -Svigerinde og hendes Broder. De vilde ikke lade mig faa dem. Jeg overlod dem min hele Formue, men de vilde alligevel ikke lade mig faa dem. Jeg er jo en Slags gal Mand, sér De. Jeg kommer just lige fra dem. Jeg saa' dem nok; men man overlader mig dem ikke. Jeg kunde ellers gjærne opdrage , dem saaledes, at de ikke kom til at ligne deres Forældre. Og det er just dét, som de skal. Men hvad er derved at gjøre? Natürligvis betror man dem ikke til mig. Jeg véd oprigtig tait heller ikke; om jeg vilde være i Stand til at opdrage dem. Jeg tror det næppe. Jeg er en Ruin, en Krøbling paa Legeme og Sjæl. Der er kun ét, som jeg har forud for. de andre. Jeg véd Besked. Ja jeg véd Besked med dét, som ingen af de andre saa snart vil komme paa det rene med. Jo, Børnene er raske og vokse op i et lignende Vilderede af Begreber, som alle deres Omgivelser. Jeg har sét dem tre Gange, men jeg er ikke i Stand til at gjøre noget85

for dem, ikke det allermindste. Jeg tager nu ned

til Syden. Dér har jeg et lille Hus med Have til.--

Ja, der vil løbe meget Vand i Stranden, inden Folk komme paa det rene med dét, som jeg nu véd. Hvor meget Jærn og hvilke Metaller der findes i Solen og paa Planeterne, det er let nok at faa at vide; men hvorledes man skal forklare det svinagtige Liv, vi føre, det er umaadelig svært!

D e hører dog i hvert Fald paa en Forklaring, og allerede dét er meget værd. 86

XVI.

— De mindede mig før om Børn. Hvor gruelig lyves der ikke med Hensyn til dem! Børn er „en Guds Velsignelse", „Forældrenes Glæde Lutter Løgn! Det har været Tilfældet en Gang, rnen nu til Dags er det rent forbi med det; Børn er en Kval og ikke andet. Det føler ogsaa største Delen af Mødrene, ja, nogle af dem komme undertiden endog for Skade at sige det rent ud. Forhør Dem biot hos Mødrene af de fornemme Klasser, og De skal høre, at de fleste vil sige, at man, biot af Frygt for at ens Børn kunne blive syge og dø, slet ikke ønsker at faa Børn, og, hvis de fødes, slet ikke ønsker at amme dem selv, for ikke at faa dem for kjære og siden komme til at lide derunder. Glæden over det lille Nusseben, over de smaa Pusselanker osv. er for intet at regne imod den Lidelse, som ikke biot Barnets Sygdom eller Død, men alene Frygten derfor volder en. Idet man vejer det fordelagtige imod det ufordelagtige, viser det sig at være ufordelagtigt og følgelig ikke ønskeligt at have Børn. Og man generer sig slet ikke for at sige det, i den Tro, at disse Følelser87

kun skrive sig fra Kjærlighed til Børnene og saaledes umulig kunne indeholde andet end noget godt og rosværdigt, som man endogsaa maa være stolt af. De gode Mødre bemærke ikke, at de ved at ræsonnere saaledes ligefrem fornægte Kjærligheden og sætte deres Egoisme i Stedet. Da Glæden over det yndige Nor ikke vejer op imod Bekymringen for det, er man ogsaa helst fri for dette Barn, som man ellers nok vilde elske. I Stedet for at ofre sig selv f'or et elsket Væsen, ofrer man for sin egen Skyld dette selvsamme Væsen, som skulde være elsket. At dette ikke er Kjærlighed, men Egoisme, er klart nok.

Hvis Talen derimod er om at fordømme Mødrene af de fornemme eller velhavende Klasser for denne deres Egoisme, har man dog ikke Hjærte til det. Man betænke biot, hvad de, takket være Lægerne, maa gaa igjennem for Børnenes Skyld i det herskabelige Liv, som de er nødsagede til at føre! Naar jeg mindes den Tilstand, hvori min Hustru befandt sig i de første fire Aar af vort Ægteskab, da vi allerede havde faaet tre Børn, som hun udelukkende var optagen af tidlig og silde, gyser det i mig. Livet eksisterede slet ikke for os. Man gik i en bestandig Frygt for noget, som man søgte at fri sig for, og den ene Fare var aldrig saasnart lykkelig og vei overstaaet, før man skulde til at fri sig for en ny, og saaledes gik det i en idelig Vekslen mellem Livsfare og Redning, ligesom paa et Skib i Havsnød. Det forekom mig vei under-88

tiden, som om meget af det, hun i denne Henseende foretog sig, kün skete for et Syns Skyld, äom om hun biot anstillede sig saa bekymret for Børnenes Vei, for derigjennem bedre at kunne slaa mig af Marken i vore-Stridigheder; det syntes saa indbydende at give Sagen denne Vending, hvorved de fleste Spørgsmaal paa den allersimpleste Maade afgjordes til hendes Fordel. Men der var ingen Forstillelse med i Spillet for hendes Vedkommende, nej, hun pinte og plagede sig bestandig for Børnenes Skyld, saavel naar de vare raske, som naar de vare syge; det Var en sand Kval, baade for hende og mig.

Og hvorledes skulde hun ikke lide for deres Skyld! Denne Kjærlighed til Afkommet, som Dyret har til sine Unger, denne Trang til at amme Børnene, hæge og værne om dem, var ogsaa nedlagt i hende, ligesom i de fleste andre Kvinder ; men til Gjengjæld var hun ikke som Dyret fri for alle Indbildningskraftens og Forstandens Vidtløftig-

En Høne gaar ikke og ryster for, hvad der kan hænde hendes Kyllinger, og da den er ligesaa ubekjendt rned alle de Sygdomme, der kunne ramme Kyllingen, som med alle de Midler, hvormed Menneskene indbilde sig at kunne redde baade fra . Sygdom og Død, er Smaaputterne ikke Hønen til Plage. Alt, hvad den gjør for sine Kyllinger, falder den fuldstændig naturligt, hvorfor den heller ikke har andet end Glæde af dem. Og naar89

det træffer sig, at en af Kyllingerne bliver syg, er alt, hvad Hønen har at gjøre, simpelthen at varme og made den; og idet Hønen gjør dette, véd den, at den gjør alt, hvad der behøves. Hvis Kyllingen kreperer, spørger Hønen ikke

sig selv: „Hvorfor, er den død; hvor er den nu gaaet hen?"; den klukker biot lidt, saa holder den op igjen og lever videre, som før.

Det er ganske anderledes fat med vor Tids ulykkelige Kvinder, og det gik ikke min stakkels Hustru en Smule bedre. For ikke at tale om Sygdomme, og hvorledes man bedst skal kurere herfor, fik hun alene med Hensyn til Børnenes Opfostring og Pleje fra alle t; Sider de forskjelligste og idelig vekslende Anvisninger. Snart skulde de plejes paa én Maade, snart paa en anden; saa duede heller ikke den Maade, men man skulde benytte en tredje; saa skulde de have den Føde, saa en anden, og hvad dét angik: at klæde dem, bade dem, spasere med dem og lægge dem til at sove, blev der hver Uge indprentet os, og fornemmelig min Hustru, nye Regler, — akkurat som om Børn først i Gaar var begyndt at komme til Verden! Og er den lille ikke bleven næret og badet, som den skal, maaske ikke til rette Tid, og den saa gaar hen og bliver syg, er Skylden straks hendes, da hun naturligvis har'forsømt noget, som skulde være gjort.

Saa længe Børnene ere raske, kan man endda have Kvaler nok; men ere de først blevne syge,90

er det rent galt fat, ja et sandt Helvede. Det forudsættes, at Sygdom er noget, som kan kureres, at der gives en særlig Videnskab derfor, særlige Folk dertil, som kaldes Læger, og som vide Besked — ikke just alle, men de allerbedste. Den lille er nu bleven syg, og hvis det lykkes at faa fat i denne selvsamme, allerbedste Læge, som redder Folk, er den lille ogsaa reddet; men faar man ikke fat i ham, eller man er saa uheldig ikke at bo i By sammen med ham, er den lille ogsaa fortabt. Og det er ikke biot Hustruen alene, som tror derpaa, men alle Kvinderne i hendes Omgangskreds er af samme Mening, og hun hører fra alle Sider, hvorledes „Katrine Semjönovna har mistet tre Børn, biot fordi man ikke i Tide sendte Bud efter Ivan Sachå-ritsch — Ivan Sachåritsch reddede jo Marie Ivån-ovnas ældste Datter; — hvorledes hos Petröffs Mand og Hustru efter Lægens Raad i Tide toge ind hver paa sit Hotel med Børnene og reddede dem, medens man hos Kornllovs blev boende, hvor man var, og mistede alle Børnene. Anna Petrövna med den syge Datter var jo efter Lægens Raad taget ned til Syden med hende og havde reddet hende" osv. osv.

Ja, hvorledes skulde hun ikke bestandig pine og plage sig, naar hendes Børns Liv, som hun jo dog paa Dyrets Maade elsker, afhænger af, at hun i Tide erfarer, hvad Ivan Sachåritsch vil sige! Hvad Ivan Sachåritsch vil sige, véd imidlertid ingen, allermindst han selv, da det eneste, han med Be-91

stemthed véd, er, at han ingen Ting véd og ikke kan hjælpe det allermindste, medens han kun kurerer paa maa og faa, for at man ikke skal holde op med at tro paa, at han virkelig véd noget.

Hvis hun helt og holdent havde været et Dyr, vilde hun ikke have pint og plaget sig selv saaledes. Hvis hun derimod helt og holdent havde været et Menneske, vilde hun have troet paa Gud og tænkt og sagt, som simple, troende Hustruer: „Herren gav, Herren tog, hans Vilje ske!" Hun vilde have sagt sig selv, at hverken hendes eller hendes Børns Liv ligger i Menneskers, men i Guds Haand, og ikke have plaget sig selv ved Tanken om, at hun ikke skulde have gjort, hvad der stod i hendes Magt, for at afvende Sygdommen og Døden.

Som det var, stillede Sagen sig saaledes for hende: der var blevet betroet hende nogle uendelig svage og skrøbelige Væsner, som truedes af allehaande Farer og Ulykker. Foruden den dyriske Kjærlighed, hun nærer for disse Væsner, føler hun ogsaa, at det er hende, som skal bære Omsorg for deres Ve og Vei; men Midlerne, som hun behøver dertil, ere skjulte for hende og kun vitterlige for nogle vildfremmede Mennesker, hvis Raad og Anvisning kun kan faas i dyre Domme, og det endda ikke altid. Hvorledes skulde hun saa her ikke pine og plage sig!

Det gjorde hun da ogsaa bestandig. Saaledes hændte det tit efter en Scene, vi havde haft, enten92

paa Grund af Skinsyge eller biot Uenighed, at der, bedst som vi vare komne lidt i Ro og tænkte, at vi nu skulde sunde os lidt, læse, eller paa anden Maade beskjæftige vore Tanker, at der, kort sagt, bedst som vi havde taget fat paa et og andet, pludselig kom Melding om,' at Våsja kastede op, eller at Måscha havde faaet Diarrhoe, eller An-, drüscha Udslet, og saa kunde vi sige Farvel til det hele og begynde forfra, hvor vi slåp. Saa gjaldt dét kun om, hvor vi nu skulde piske hen, efter hvilken Læge, og hvor vi skulde gjøre af Barnet. Og saa gik det løs med

Klysterer, Temperatur-Maalinger, Mikstur og Læger, Læger tidlig og silde. Aldrig saasnart var dét forbi, før der begyndte noget andet. Der var ikke. Spor af noget, som kunde ligne et velordnet, regelmæssigt Famlieliv; men vi gik kun, som jeg nylig sagde, i en idelig Frygt og Bekymring for allehaande indbildte eller virkelige Farer, som vi søgte at undgaa eller redde os fra, saa godt vi kunde. Det er jo kun, hvad man sér i de fleste Familier nu til Dags; men hos; os viste det sig i en ganske særlig skarp Form. Paa samme Tid som. min Hustru holdt meget af Børn, var hun i høj Grad lettroende, og det var derfor saa langt fra, at dét at have Børn forsødede os Livet, at det tværtimod kun forgiftede det for os.

Ja, Børnene var kun en ny Anledning for os til Kiv. Det havde de været, lige fra de vare smaa, og jo mere de voksede op, desto værre blev det. Ikke nok med, at de gav en stadig Anledning til93

Ufred, udgjorde de som oftest endogsaa selve de Vaaben, hvoraf vi betjente os i vor Strid med hinanden; det var, som om vi kunde have brugt Børnene til at slaas med. Vi havde hver sit Barn, som vi ikke kunde lide, og som vi derfor benyttede til at slaas med. Jeg sloges mest med Våsja, som var den ældste; hun med Lise. Efterhaanden som Børnene voksede op, og deres forskjellige Naturer-begyndte at gjøre" sig gjældende, bleve de yderligere til allierede, som vi begge to lige ivrigt hver for sig søgte at sikre hos-! De Stakler lede frygtelig derunder; men vi vare altfor optagne af den stadige Krig, hvori vi laa med hinanden, til biot at have en Tanke tilovers for dem i denne Henseende. Pigen var paa min Side, medens Drengen, som lignede Moderen, hvis Yndling han var, tit var mig ligefrem forhadt. XVII.

— Saaledes levede vi da. Forholdet imellem os blev stadig mere og mere fjendtligt, og det gik til sidst saa vidt, at Fjendskabet ikke mere kom af Uenighederne, men Uenighederne af Fjendskabet. Hun kunde sige, hvad hun vilde, saa var jeg dog i Forvejen af en ånden Mening, og det gik hende lige saadan med Hensyn til mig. Inden vi havde været gifte i fire Aar, var det ligesom af sig selv for begge Parters Vedkommende blevet slaaet fast, at der ikke kunde være Tale om, hverken at forstaa hinanden, eller at blive enige med hinanden i noget som helst. Vi var endog hørt op med at gjøre os den Ulejlighed at søge at faa tait ud. Og hvad vi end talte om, især. hvis Børnene vare med i Spillet, endte det altid med, at hver blev ved sin Mening. Efter hvad jeg nu husker, vare de Meninger, jeg den Gang forfægtede, langt fra saa vigtige for mig, at jeg jo ikke for* den Sags Skyld gjærne kunde have givet efter; men da hun var af en anden Mening, vilde dét: at give efter her sige det samme, som at give efter for hende, og ingen af os vilde give efter for den anden. Hun har95

formodentlig altid ment lige overfor mig at have Retten paa sin Side, medens jeg naturligvis overfor hende altid ansaa' mig for at være uden Last og Lyde.

Under fire Øjne vare vi næsten udelukkende henviste til Tavshed, eller til saadanne Underholdninger, som jeg er vis paa, at Dyrene kunne føre med hinanden: „Hvad er Klokken? Det er nok Sengetid? Hvad faa vi til Middag i Dag? Hvor skal vi hen i Dag? Hvad staar der i Bladet? Der maa gaa Bud efter Lægen. Måscha har ondt i Halsen."

Biot man gik en Haarsbred uden for denne rent meningsløst indskrænkede Kreds for Samtalen, havde vi straks Spillet gaaende. Det kunde komme til Sammenstød, til hadefulde Ytringer i Anledning af Kaffen, Dugen, Vognen, et Udspil i Kort, — med ét Ord: om Ting, som hverken for den ene eller den anden af Parterne kunde have nogen som helst Betydning. Jeg for mit Vedkommende hadede hende efter en frygtelig Maalestok. Jeg fulgte hende stadig med Øjnene, og biot den Maade, hvorpaa hun skænkede Te, medens hun sad og gyngede med det ene Ben over det andet, biot den Maade, hvorpaa hun førte Teskeen op til Munden og slubrede Teen i sig, indgød mig et ligesaa dybt Had til hende, som om hun kunde have begaaet den allersletteste Handling.

Jeg lagde den Gang ikke Mærke til, at disse periodiske Anfald af Forbitrelse i deres regelmæs-96

sige Tilbagevenden fuldkommen svarede til de periodiske Anfald af dét, vi kaldte Kjærlighed. Ovenpaa en øm Periode fulgte der sædvanlig en forbitret, ovenpaa en særlig øm — en længere forbitret, en mindre øm — en kortere forbitret. Ingen af os forstod den Gang, at baade denne Kjærlighed og denne Forbitrelse ikke var andet end én og samme dyriske Drift, kun med et forskjelligt Udgangspunkt.

Det vilde have været frygteligt for os at leve saaledes, hvis vi tilfulde havde kunnet forstaa vor Stilling; men vi hverken saa' eller forstod den. Dét, hvorved et Menneske, der ikke lever, som han skal, redder sig fra Fortvivlelse,* om det end samtidig bringer Straffen over ham, er just dette, at han er i Stand til at føre sig selv foag Lyset og paa denne Maade undgaa at se det ulykkelige i sin Stilling. Saaledes gjorde ogsaa vi. Ligesom hun søgte Glemsel ved at drukne sig- i allehaande presserende Beskjæftigelsen Husholdning, Lejlighedens Indretning, sit og Børnenes Toiletter, deres Undervisning og Pleje, druknede jeg mig i mit Embede, i Jagt og Spillepartier. Vi vare begge to stadig beskjæftigede, og vi følte begge, at jo mere vi vare beskjæftigede, desto mere onde kunde vi være imod Hinanden.

„Det er godt nok for dig at se sur ud," tænkte jeg med Hensyn til hende; „men nu har du plaget mig med dit Kævl hele Natten, og jeg skulde til et Møde i Formiddag. — „Du kan sagtens," hvad jeg ikke97

biot tænkte, men sagde ligefrem: „Jeg og Barnet har ikke lukket et Øje hele Natten."

Alle disse nye Theorier angaaende Hypnotisme, Sjælesyge og Hysteri er ikke andet end Snak og tilmed daarlig, afskyelig Snak. Charcot vilde naturligvis straks have erklæret min Hustru for hysterisk og mig for unormal og maaske oven i Kjøbet have givet sig til at kurere paa os. Og der var i Virkeligheden ikke noget at kurere.

Vi levede i en stadig Taage, uden at se, hvorledes det egentlig forholdt sig med os. Og hvis det ikke var gaaet, :som det gik, vilde jeg formodentlig ogsaa være bleven ved at leve saaledes lige til min Dødsdag, og i min sidste Time have tænkt, at jég havde levet, som jeg skulde, og om just ikke ganske, som jeg skulde, saa dog heller ikke et ligefrem slet Liv, men et Liv, som det de fleste leve, og jeg vilde aldrig have faaet Øjnene op for det bundløse Dyb af Løgn og Elendighed, hvori jeg laa og sprællede, uden at øjne en Mulighed for at komme op igjen deraf. I Virkeligheden var vi to sammenlænkede Galejslaver, der gjensidig hadede hinanden og forgiftede hinanden Livet, medens vi bestræbte os for ikke at se det. Den Gang vidste jeg endnu ikke, at de ni og halvfems af hundrede Ægteskaber udgjorde et lignende Helvede, som det, hvori jeg levede.

Det er forbavsende, som det træffer sig, saavel i et regelret, som i et ikke regelret Familieliv; just som Forældrene have opnaaet at gjøre hin-98

anden fuldstændig kjede af Livet, stiller Livet i Byen sig som en absolut Betingelse for Børnenes Opdragelse. Heraf kommer denne Trang, som man pludselig føler til at opgive Livet ude paa Landet og flytte til Byen.

Han tav lidt, medens han udstødte sin besynderlige Lyd, der i Begyndelsen havde mindet om en Blanding af undertrykt Latter og Graad, men nu lød som en kvalt Hulken.

— Hvad er Klokken? spurgte han, idet Toget sagtnede i Farten ved Ankomsten til en Station.

Jeg saa' paa mit Ur. Det viste paa to.

— De er vei træt? spurgte han.

— Nej, sagde jeg; men jeg kan tænke mig, at De maa være det.

— Her er saa trykkende hedt. Undskyld mig et Øjeblik. Jeg gaar ud og drikker lidt Vand, sagde han, idet han rejste sig og med vaklende Skridt gik ud af Kupeen.

Jeg sad imens og tænkte, over, hvad han havde fortalt mig, og faldt derved saaledes i Tanker, at han var kommen tilbage igjen, uden at jeg havde bemærket det. XVIII.

— Jeg er bleven lidt vidtløftig i min Fortælling, begyndte han paany, men det er ikke saa underligt. Der er meget, jeg har tænkt og grublet over i den sidste Tid, meget, jeg har lært at se fra en hel anden Side end før, og man vil gjærne have sagt det altsammen.

Saaledes var det da, at vi kom til at bo i Byen. Her falder Livet ^altid lettere for ulykkelige Folk. I Byen kan et Menneske godt leve i hundrede Aar, uden at mærke noget til; at han for længe siden baade er død og raadnet op. Her er ingen Tid til at give sig af med sig selv; man er helt og holdent optagen af Forretninger, selskabelige Forhold, ens Helbred, de skjønne Kunster, Børnenes Helbred, deres Opdragelse — alt dette optager ens Tid. Saa

skal der desuden gjøres Visiter og tages imod Gæster; saa skal man se „ham" eller „hende", høre „hende" eller „ham". I en større By findes der jo til enhver Tid ikke én, men undertiden endogsaa hele to, tre Berømtheder paa én Gang, som man paa ingen Maade kan forsømme at se eller høre. Saa skal man selv100

kureres, saa et af Børnene; saa skal der antages Lærere, Guvernanter; overalt skal der tages Del i Livet, og imens er Livet selv saa tomt, saa tomt,

Men ved at leve saaledes, var Pinen, som Samlivet førte med sig, altid mindre følelig. Desuden tilbød der sig i Begyndelsen en allerkjæreste Beskjæftigelse med at indrette sig i den nye Lejlighed i Byen, og endnu en anden behagelig Beskjæftigelse med at tage ud og ind fra Byen og paa Landet og fra Landet til Byen.

Saaledes gik den første Vinter, uden at der hændte noget, som er værd at omtale; men i Løbet af den anden indtraf der en Omstændighed, som, til Trods for, at der ikke blev tillagt den nogen som helst Betydning, ikke desto mindre var Skyld i alt, hvad der senere skete.

Hun var bleven syg, og disse Slyngler af Læger paastode, at hun ikke maatte føde mere, og lærte hende, hvorledes hun skulde bære sig ad for at undgaa det. Jeg fandt det oprørende og satte mig af alle Kræfter imod det; men hun var for -det, og med dén letsindigste Haardnakkethed, blev hun ved sit. Jeg gav efter, og det eneste, som endnu havde kunnet retfærdiggjøre os med Hensyn til det uhumske Liv, vi førte — Muligheden af at faa Børn — havde vi nu selv givet Afkald paa, og vort Forhold blev kun endnu hæsligere, end det havde været i Forvejen.

Hverken en Bonde eller en anden simpel Ar-101

bejder kan undvære Børn, og selv om det falder ham vanskeligt at opfostre dem, finder han sig dog i det, da han behøver Børnene, og hans ægteskabelige Forhold vinder derigjennem sin Berettigelse. Vi andre, der har Børn, ere derimod saa langt fra at mene, at vi behøve dem, at vi tværtimod kun ansé dem for en Ekstraudgift, en ny Bekymring, en Byrde, og der er saaledes intet, som kan ret-færdiggjøre det uhumske Liv, vi føre. Enten vi paa en kunstig Maade undgaa at faa Børn, eller vi ansé dem for en Ulykke, eii Følge af Uforsigtighed, bliver det Liv, vi føre, kun derved endnu mere hæsligt. Og der er intet, som kan retfærdiggjøre det. Men saa dybt ere vi sunkne i moralsk Henseende, at vi ikke engang ansé det for nødvendigt at retfærdiggjøre os. Største Delen af den dannede Klasse hengiver sig nu til Dags til denne Usædelighed, uden Spor af Samvittighedsnag. Egentlig tait er der heller ikke noget at gjøre sig Samvittighed af, da Samvittighed er noget, hvorom der slet ikke spørges i vor Kreds, uden for saa vidt man derved underforstaar den Følelse, man nærer overfor den offentlige Mening eller Kriminalloven. Men denne Følelse bliver jo heller ikke krænket her, hverken i første eller anden In- • stans. At genere sig overfor den offentlige Mening er der ingen Grund til; alle gjør-jo det samme, baade Marie Påvlovna og Ivan Sachåritz. Hvorfor skulde ‚man desuden bringe Tiggere til" Verden eller berøve sig ^uligheden for at deltage102

i Selskabslivet? At frygte eller biot genere sig overfor Krirainalloven, er der heller ingen Grund til. Det er kun gemene Tøse og Soldaterkoner, der kaste deres Børn i en Dam eller en Brønd, og det følger af sig selv, at saadanne Personer blive kastede i Fængsel; nej hos os bliver alting besørget til rette Tid, og som det sig hør og bør.

Saaledes levede vi endnu i to Aar. Disse Slynglers Middel havde aabenbart begyndt at gjøre sin Virkning. Hun var bleven fyldigere og smukkere, ligesom en skjøn Eftersommer. Hun følté det og var stærkt optagen af sig selv. Hendes Skjønhed havde faaet noget vist udfordrende ved sig, noget, som uvilkaarlig bragte Folk ud af Ligevægten. Hun stod i sin fulde Kratt, som en trediveaars Kvinde, der er hørt op med at føde, og hvis Livssafter nu kun bidrage til at gjøre hende lækrere og pikantere for Manden. Alene Synet af hende gjorde én urolig; og naar hun kom ind, hvor der var Herrer til Stede, tiltrak hun sig straks deres Opmærksomhed. Hun var ligesom en velnæret Hest, der længe har staaet forspændt og pludselig føler sig befriet for Tøjlen. Ja, her var ikke Spor af Tøjle, saalidt som hos de ni og halvfemsindstyve Procent af vore Kvinder. Jeg følte det, og jeg gyste ved Tanken om, hvad der forestod mig.

Han rejste sig pludselig og flyttede sig hen til Vinduet.

— Undskyld mig, sagde han hurtig, hvorpaa103

han et Par Minutter sad og stirrede ud af Vinduet, uden at sige noget. Derpaa sukkede han dybt og satte sig igjen hen overfor mig.

Han var helt forandret. Udtrykket i Øjet var saa bedrøvet og bekymret, at man skulde tro, han vilde give sig til at græde, medens Munden fortrak sig til et underligt Smil.

— Jeg er lidt træt, sagde han, — men jeg vil dog fortælle videre. Vi har Tiden for os; det er jo endnu ikke begyndt at blive lyst. 104

XIX.

— Ja, begyndte han paany, idet han tændte sig en Cigaret — siden hun var hørt op med at faa Børn, havde hun stadig været ved godt Huld, ligesom ogsaa samtidig hermed hendes gamle Sygdom — den evige Frygt og Bekymring for Børnene — var begyndt at gaa over. Jeg vil just ikke sige, at den gik helt over; men det var ligesom hun kunde være vaagnet af sin Rus, kunde være kommet til sig selv igjen og have faaet Øjnene op for, at denne Verden og dens Glæder, som hun rent havde glemt at tænke paa, endnu eksisterede, og at hun hidtil ikke havde forstaaet at nyde dem. „Biot det ikke maa være for sent! Er man først gaaet Glip af det, lader det sig aldrig mere indhente igjen!" Saaledes forestiller jeg mig, at hun maatte have tænkt og følt ved denne Lejlighed, ja, det var umuligt for hende at tænke eller føie anderledes. Hun var opdraget i den Anskuelse, at det eneste, som det er værd at opnaa her i Verden, er Kjærlighed. Saa blev hun gift. Men skjønt ;hun vei i Ægteskabet opnaaede at gjøre et vist Bekjendskab med denne Kjærlighed, var det, hun hei; mødte, dog105

meget langt fra at ligne det, hun have ventet sig, og som var lovet hende, — ikke at tale om, at det var ledsaget af mangfoldige Skuffelser og Lidelser, hvoriblandt den aldeles uventede Kval at faa Børn. Det var især den, der havde taget paa hendes Kræfter. Takket være de tjenstvillige Læger, havde hun dog nu erfaret, at man ogsaa godt kunde blive fri for at faa Børn. Denne Erfaring var en ny Kilde til Glæde for hende, og hun levede op paany for udelukkende at hengive sig til dette ene — Kjærlighed.

Men den Kjærlighed, hun kunde finde hos sin Mand, der var bleven hende modbydelig ved sin Skinsyge og Ondskab, var ikke længer det, hun behøvede. Hun var begyndt at forestille sig en hel anden ren og ny Kjærlighed — saaledes tænkte jeg i det mindste. Og hun begyndte nu at. se sig om, ligesom i Forventning om noget, der skulde komme. Jeg saa' det og kunde ikke lade være at blive urolig.

Da vi efterhaanden havde vænnet os helt af med at tale sammen, naar vi vare alene, benyttede hun sig i Reglen af andres Nærværelse, naar hun vilde have sagt mig noget, som laa hende paa Hjærtet. Det traf sig ved disse Lejligheder hyppigere og hyppigere, at hun, idet hun tilsyneladende underholdt sig med andre, medens hun egentlig henvendte sig til mig, yderst dristigt og uden at betænke, at hun for en Time siden havde paastaaet lige det modsatte, yderst dristigt, siger jeg,106

og saa temmelig oprigtigt lod sig forlyde med, at Moderkærligheden kun er et Bedrag, og at det ikke lønner sig at ofre sit Liv for Børnene, naar man endnu er ung og har Muligheden for at kunne nyde Livet.

Samtidig med, at hun gav sig mindre af med Børnene, i hvert Fald ikke med den fortvivlede Iver som hidtil, bemærkede jeg, til Trods for, at hun søgte at skjule det, at hun var begyndt at give sig mere af med sit Ydre, sine Fornøjelser, ja selv med at udvikle forskjellige Smaatalenter, som hidtil havde ligget brak. Saaledes kastede hun sig nu med stor Iver over Klavérspil, som hun en Tid lang havde sat fuldstændig til Side. Og det var just herfra, det hele skrev sig.

Han tav lidt og vendte sig igjen om imod Ruden, idet han aabenbart gjorde Vold paa sig for at undertrykke sin Bevægelse. Derpaa vedblev han:

— Ja, Højstærede! Saa var det, at dette Menneske viste sig.

Han holdt paany inde, idet han et Par Gange udstødte sin ejendommelige Lyd. Jeg saa', hvorledes det pinte ham

at mindes dette Menneske, og at det kun var med den største Overvindelse, at han kunde bekvemme sig til at omtale ham eller biot nævne ham ved Navn. Efter at have gjort endnu en Kraftanstrængelse for at gjenvinde sin Fatning, hvorved det syntes, som om han kunde have nedbrudt en Hindring, der stod ham i Vejen, vedblev han i en forholdsvis rolig Tone:107

— Ja, han var en Snavs Karl, i mine Øjne i det mindste, og jeg siger det ikke biot for den Rolles Skyld, han senere kom til at spille i mit Liv, men fordi han i Virkeligheden var det. Men dét, at han ikke duede noget, var da kun et Bevis mere for, i hvor høj Grad hun maatte ansés for utilregnelig. Hvis det ikke var sket med ham, var det sket med en anden; det skulde nu en Gang være saaledes.

Pösdnyschev gjorde her paany en lille Pavse.

— Ja, Højstærede! begyndte han igjen.— Det var en Musikant, Fiolinspiller, ikke just af Profession, men halvvejs af Profession, halvvejs for Fornøjelsens Skyld. Hans Fader, der var Godsejer, havde i sin Tid været Nabo med min Fader. Siden var han bleven ruineret, men Sønnerne — der var to foruden denne — havde allerede haft Lejlighed til at komme i Vej, med Undtagelse af den yngste, ona hvem jeg fortæller. Han blev sendt til Paris til sin Gudmoder, der holdt ham ved Konservatoriet, da han havde Talent for Musik; her endte handa som Fiolinspiller og optraadte senere ved offentlige Koncerter. Han var . . .

Pösdnyschev havde øjensynlig et bittert Ord paa Tungen; men han tog sig pludselig i det og fortsatte hurtig:

— Naa, hvorledes han nu levede dér . eller ikke levede, skal jeg ikke kunne sige; jeg véd biot, at han det Aar kom til Rusland og straks indfandt sig hos mig. Det var en rigtig Spradebasse med et Par glinsende,108

mandelformede Øjne, en rød, smilende Mund, stærkt' væksede Knevelsbarter, Frisure efter nyeste Mode, kjønne, fade Træk, et af disse Ansigter, hvorom Damerne sige: „Slet ikke saa ilde!" Spinkel af Vækst, uden dog at være en Skrælling, og med en stærkt fremtrædende Bag, ligesom hos Kvinderne, ieller ,hos Hottentotterne. De skal ogsaa være musikalske, efter hvad der siges. Uhyre lysten efter at være familiær, saa snart han saa', at det biot gik an, men med en ægte Støvernæse, og straks parat til at trække sig tilbage, saa snart han kun mærkede den allerringeste Modstand, hvorved han dog stadig forstod at holde paa Æren og bevare den udvortes Værdighed. Der var et vist fransk Snit over hans Klædedragt: Halvstøvler med Knapper ned ad Siden, Halstørklæder af en søgt og skrigende Farve og andet lignende, som Udlændinge tilegne sig i Paris, og som ved sin Originalitet og Nyhed altid indvirker paa Kvindekjønnet. En paatagen Munterhed i Optræden, og denne ejendommelige Maade stadig at udtrykke sig i afbrudte Sætninger, som om det, hvorom der tales, er noget, Tilhøreren meget godt selv husker og véd, saa det er overflødigt at tilføje Resten. Ja, det var denne Fyr og hans Musik, som var Skyld i det hele.

I Retten blev Sagen forelagt .saaledes, som om det hele havde haft sin Grund i Skinsyge. Men det var langt fra; det vil sige, just ikke saa langt fra, men det baade var det og var det ikke.109

Retten ansaa' det for givet, at jeg var en bedragen Ægtemand, og at jeg havde begaaet Mordet, idet jeg værnede om min krænkede Ære, som det hedder paa de Godtfolks Sprog, af hvilken Grund jeg ogsaa blev frikjendt. Det Forsøg, jeg gjorde paa at forklare Sagen, som den var, blev kun opfattet som Ønsket om at gjenoprette min Hustrus Ære. Hvorledes det nu forholdt sig eller ikke med hendes Forhold til denne Musikant, er noget, som hverken kunde have Betydning for hende eller mig. Det eneste, som virkelig havde Betydning, var det uhumske Liv, jeg førte, og hvorom jeg nu allerede har fortalt Dem tilstrækkeligt. Det hele skrev sig fra den umaadelige Afgrund, som skilte os ad, fra den frygtelige Spænding, hvori vort gjensidige Had til hinanden evig og altid holdt os, et Had, der fængede som Krudt og kun behøvede den allermindste Anledning for straks at have en Krisis til Følge. Uenigheden imellem os havde i den senere Tid været af en særlig ondartet Natur, og det var saa meget mere paafaldende, som det stadig vedblev at veksle med Anfald af en lignende dyrisk Tilbøjelighed for hinanden.

Jeg gjentager det: hvis han ikke havde vist sig, havde der vist sig en anden; hvis Skinsygen ikke var kommen til Udbrud af den Grund, vilde der have tilbudt sig en anden. Hovedsagen er, at enhver Ægtemand, der lever saaledes, som jeg den Gang levede, enten maa bedrive Utugt eller lade sig skille fra sin Hustru, eller tage Livet-

af sigHO

selv eller af hende, som jeg gjorde. Der gives ingen anden Udvej for den, der fører et saadant Liv, og hvis nogen slipper for at tage sin Tilflugt hertil, er det en meget sjælden Undtagelse fra Reglen. Inden j e g gjorde Ende paa Sagen, Tar jeg mere end én Gang nær ved at begaa Selvmord, ligesom ogsaa hun en Gang forsøgte paa at forgive sig. 111

XX.

— Ja, det gjorde hun virkelig, og det ikke saa meget længe, før det andet fandt Sted.

Der var just indtraadt en af disse Vaabenstil-stande, som i Reglen fulgte ovenpaa vore Batailler. Bedst som man har slaaet sig til Ro ved den Tanke, at der nu er Fred dg ingen Fare, begynder der en skjøn Dag en Ordveksel om, at en vis Hund paa Udstillingen har faaet Medaille. Det paastaar nu jég. »Nej," siger hun, „ikke Medaille, men hæderlig Omtale." Der opstaar saa en Disput herom ' med en idelig Springen fra den ene Gjenstand til den anden og gjensidige Stikpiller. „Det er den gamle Historie, saadan gaar det altid." — „Du har selv sagt ..." — »Nej, jeg har ikke." — „Saa lyver jeg altsaa?" osv. Man føler, hvorledes det nu gaar løs, og hvorledes denne frygtelige Kiv begynder, hvorunder man har Lyst til at slaa enten hende eller sig selv ihjel. Man føler, at det straks skal til at begynde; men skjønt man er saa bange derfor, som for Ild, og heller end gjærne vil gjøre alt for at beherske sig selv, faar Vreden dog Overhaand og løber af med en. Det gaar112

hende ligesom mig, om ikke endnu værre. Hun fordrejer med Vilje ethvert af mine Ord, idet hun tillægger dem en falsk Betydning, og ethvert af hendes Ord ér ligesom fyldt med Gift; hvor hun biot véd, at hun kan saare mig, gjør hun det, og bestræber sig især for at ramme mig paa de allerømmeste Steder. Jo længer, jo værre. I Stridens Hede raaber jeg: „Hold Mund!" eller saadan noget. Hun farer op og vil løbe ind i Barnekammeret. Jeg vil dog ikke lade hende slippe, før jeg har faaet bevist hende, at hun har Uret; men idet jeg griber hende om Haandledet for at holde hende tilbage, lader hun, som om jeg har taget for haardt og skriger i vilden Sky: „Børn, jeres Fader slaar mig!" — „Lad være at lyve!" raaber jeg. — „Det er jo ikke første Gang!" eller noget lignende, skriger hun igjen. Børnene trænge sig om hende. Hun beroliger dem. „Hold op med det Komediespil," siger jeg. — „Ja vist!" svarer hun; „for dig er alting Komediespil. Du er i Stand til at slaa et Menneske ihjel og siden paastaa, at han bare forstiller sig. Nu forstaar jeg dig. Det er dét, du vil." — „Gid du dog kunde krepere, — saa var man af med dig!" raabte jeg helt. ude. af mig selv.

Jeg husker, hvorledes jeg selv blev forskrækket over, hvad jeg havde sagt. Jeg havde aldrig troet, at jeg skulde have været i Stand til at sige saadan nogle græsselige, plumpe Ord; jeg forstod ikke engang, da jeg havde sagt dem, hvorledes de havde kunnet undslippe mig. Men jeg raabte dem, som113

sagt, saa højt, jeg kunde, för saa ind i Kabinettet, hvor jeg kastede mig paa Sofaen og gav mig til at ryge.

Jeg hørte, hvorledes hun gik ud i Entréen og forberedte sig paa at tage bort. Jeg sprang op og raabte ud til hende: „Hvor skal du hen?" Hun svarede ikke. „Saa lad hende gaa Fanden i Vold!" sagde jeg ved mig selv og lagde mig igjen, medens jeg vedblev at ryge.

Tusend forskjellige Planer løb mig om i Hovedet. Snart gik de ud paa, hvorledes jeg bedst kunde hævne mig og befri mig for hende, snart paa, hvorledes man vei skulde gjøre det godt igjen og indrette det saaledes, som om der ingen Ting var hændt. Og imens sidder jeg stadig og ryger den ene Cigaret efter den anden. Saa tænker jeg paa at løbe bort fra hende, paa at forsvinde ganske pludselig og tage til Amerika. Til sidst gaar det saa vidt, at jeg allerede forestiller mig, hvorledes jeg er bleven hende kvit, og hvor prægtigt det er; — hvorledes jeg træffer sammen med en ganske anderledes smuk og prægtig Kvinde, helt forskjellig fra hende. Jeg tænker mig, at jeg slipper hende, ved at hun dør, eller ved at jeg lader mig skille fra hende, og jeg lægger mit Hoved i Blød for at udfinde, hvorledes dette bedst kan lade sig gjøre. Jeg sér godt, at jeg er paä Vildspor, og at det er en hel anden Vej, jeg skal ind paa, men just for ikke at se det, vedbliver jeg stadig at ryge.

Livet i Huset gaar imens som sædvanlig. Gouver-nanten kommer og spørger, om jeg ikke véd, hvor114

den naadige Frue er henne. Tjeneren spørger, om der ikke snart skal serveres Te. Jeg gaar ind i Spisestuen. Her finder jeg Børnene, hvoraf den ældste af Smaapigerne, Lise, allerede er stor nok til at kunne forstaa, hvad der gaar for sig; hun sér paa mig med et spørgende og alt andet end velvilligt Blik. Teen bliver drukket, uden at nogen af os siger et Ord. Hun kommer stadig ikke tilbage. Saaledes gaar hele Aftenen.

Det syder og koger i mig. To helt forskjellige Følelser skifte med hinanden: Forbitrelse over at hun piner mig og Børnene ved sin Udebliven, som dog til sidst ender med, at hun indfinder sig, og — Frygt for, at hun ikke skal komme, men gaa hen og gjøre en Ulykke paa sig selv. Jeg skulde gjærne selv have taget af'sted efter hende; men hvor skulde man vei tage hen? Til Søsteren? Men det sér saa dumt ud at komme dér og forhøre sig. Vorherre være med hende! Hvis hun gaar ud paa at pine Folk, saa lad hende ogsaa selv føie, hvad det vil sige. Det er jo kun dét, hun venter paa: at man skal falde til Fode, og næste Gang bliver det endnu galere. Men, hvad om hun nu ikke er hos Søsteren og gaar hen og lægger Haand paa sig selv eller allerede har gjort det!

Klokken bliver baade elleve og tolv, men jeg kan stadig ikke bekvemme mig til at gaa ind i Sovekammeret. Det er saa dumt at ligge dér alene og vente. Jeg lægger mig heller ikke i Kabinettet: Jeg søger at beskjæftige mig med at skrive Breve,115

med at læse; men jeg kan hverken gjøre det ene eller det andet. Jeg sidder stadig alene i Kabinettet, piner og ærgrer mig og lytter. Uret slaar tre, fire, men hun kommer stadig ikke.

Hen ad Morgenstunden falder jeg endelig lidt i Søvn, men da jeg vaagner, er hun der endnu ikke. Alt i Huset gaar endnu sin vante Gang; men ingen véd, hvad han skal tænke om det, der foregaar, og jeg møder overalt kun spørgende Blikke, der ligesom foreholde mig, at det er mig, det hele kommer fra. Og imens vedbliver den samme Kamp i mit Indre imellem Vreden over, at hun piner mig, og Bekymringen for, at der skal være hændet hende noget.

Hen ad Klokken elleve kommer hendes Søster fra hende i Egenskab af. Parlamentær. Og nu begynder den gamle Historie: „Hun er i en gyselig Tilstand." — „Hvad skal nu det sige? Der er jo ingen Ting hændt." Jeg paastaar, at hun slet ikke er til at omgaas, og at jeg ikke véd mig skyldig i noget som helst. „Ja, det kan jo dog ikke blive ved at gaa paa den Maade!" siger Søsteren. — „Det bliver hendes Sag og ikke min," svarer jeg, „jeg indlader mig ikke paa at gjøre det første Skridt. Skal vi skilles, saa lad os skilles." Svigerinden tager bort med uforrettet Sag.

Jeg paastod vei rask nok, at jeg aldrig vilde gjøre det første Skridt, men da Svigerinden var borte, og jeg inde i Dagligstuen flk Øje paa de stakkels Børn, som forskrækkede og rent fortabte

;116

slet ikke vidste, hvor de skulde gjøre af sig.selv, var jeg allerede villig til at give efter. Ja, i dette Øjeblik var jeg villig nok; men jeg vidste kun ikke, hvorledes ... Jeg begynder igjen at spanke op og ned, medens jeg ryger og ryger i etvæk. Ved Frokosten drikker jeg foruden et Par Snapse endnu adskillige Glas Vin, hvorved jeg endelig opnaar, hvad jeg ubevidst ønsker: at slippe for at se, i hvilken dum og styg Stilling, jeg har bragt mig.

Hen ad Klokken tre kommer hun da. Vi mødes, uden at hun siger noget. Hendes Ansigt er alvorligt og bærer Spor af, at hun har lidt meget. I den Tro, at hun er gaaet i sig selv, gjør jeg Begyndelsen med at sige, at det var hendes evige Bebrejdelser, som havde faaet mig paa Gled. Med det samme alvorlige og forpinte Udtryk i Ansigtet svarer hun, at hun ikke er kommen for at give Forklaringer, men for at hente Børnene, da vi umulig kan leve mere sammen. Jeg begynder at udvikle, at det ikke er mig, som har Skylden; men at det er hende, som har faaet min Taalmodighed til at briste. Hun sér først lidt paa mig med et strængt, højtideligt Udtryk; derpaa siger hun: „Hold op, eller du kommer til at fortryde det!." Jeg siger, at jeg ikke kan udstaa Komediespil. Hun skriger op, hvorved hun siger noget, jeg ikke kan blive klog paa, og løber ind i sit Værelse. Jeg hører, at hun skyder Slaaen for og lukker sig inde. Jeg dundrer paa Døren, men der kommer intet Svar. Jeg gaar forbitret bort.117

En halv Time efter kommer Lise styrtende ind, helt forgrædt. „Hvad? Er der hændet noget?" — „Der er saa stille inde hos Mama." Vi skynder os afsted. Jeg haler i Døren af alle Kræfter, Slaaen giver efter, og begge Dørfløjene gaa op. Jeg gaar hen til Sengen. Her ligger hun i Skjørter og høje Snørestøvler i en ubekvem Stilling. Paa

Natbordet ved Siden af Sengen staar der en tom lille Flaske med Paaskrift „Morfin". Vi bringe hende til Besindelse. Der bliver fældet Taarer, og det kommer til sidst til én Slags Forsoning. I Virkeligheden var det dog alt andet end en Forsoning, da vi begge, foruden det gamle Had, som vi stadig i vort Indre vedbleve at nære til hinanden, endnu følte Nag over de nye Kvaler, som den sidste Kiv havde voldt os, og som vi gjensidig skreve paa hinandens Regning. Men man skulde jo paa en eller anden Maade have Ende paa alt dette, og Livet gik igjen sin vante Gang.

Saadanne og lignende Scener forefaldt der idelig imellem os, snart med en Maaneds, snart med en Uges Mellemrum, men undertiden ogsaa flere Dage i Træk. Og det drejede sig bestandig om et og det samme. En Gang havde jeg allerede forsynet mig med et Pas for at tage til Udlandet. Striden havde denne Gang varet i hele to Dage. Men det kom igjen til en Slags Forsoning, og jeg blev. 118

XXI.

— Saaledes var det altsaa, at det stod sig mellem os, den Gang dette Menneske viste sig.

Han var lige kommen til Moskov, denne samme Herre — hans Navn var Truchatschévski — og havde ansét det for sin Pligt straks at indfinde sig hos mig. Skjønt det endnu var tidlig paa Formiddagen, tog jeg dog imod ham. Vi havde en Gang været „dus" med hinanden, og jeg mærkede godt, hvorledes han ved at variere imellem „De" og „du" gjorde sig al mulig Umage for at blive ved „du"; men da jeg straks begyndte med at sige „De" til ham, opgav han øjeblikkelig ethvert yderligere Forsøg paa at komme med „du".

Det første Indtryk, jeg flk af ham, var yderst ubehageligt. Men, besynderligt nok! I Stedet for at støde ham fra mig eller undgaa at komme i Berøring med ham, var dét tværtimod, som om en forunderlig, skæbnesvanger Magt kunde have drevet mig til just at bringe en Tilnærmelse i Stand imellem os. Hvad kunde ellers have været simplere, end om jeg havde indskrænket mig til at underholde mig lidt med ham og derefter havde taget119

en kølig Afsked, uden at forestille ham for min Hustru ? Men, nej! Ligesom med Forsæt, begyndte jeg selv at bringe hans Spil paa Tale og sagde, jeg havde hørt, at han skulde have lagt Fiolinen paa Hylden. Han svarede, at det var saa langt fra, at han tværtimod aldrig havde dyrket Musikken ivrigere end nu, og mindede ved samme Lejlighed om, at jeg ogsaa en Gang havde spillet lidt. Jeg sagde, at jeg nu rent havde opgivet det, men at min Hustru til Gjengjæld spillede udmærket.

Mærkelig nok! Hvis jeg kunde have forudsét, hvad der senere skete, og straks fra første Færd af havde indrettet mit Forhold til ham i Overensstemmelse hermed, kunde vort Forhold aldrig være blevet anderledes, end som det opstod her ved vor allerførste Sammenkomst! Der var noget yderst spændt i dette Forhold. Der blev ikke vekslet et Ord imellem os, uden at jeg jo tillagde det en ganske særlig Betydning og mærkede mig det saaledes, at jeg senere endogsaa kunde huske Tonen, hvori det var blevet sagt.

Jeg forestillede ham for min Hustru. Talen faldt straks paa Musik, og han benyttede øjeblikkelig Lejligheden til at sige, at han altid skulde være til Tjeneste, naar hun ønskede at spille sammen med ham. Min Hustru var i den sidste Tid i høj Grad indtagende; hendes Skjønhed var ligefrem foruroligende. Han gjorde øjensynlig et godt Indtryk paa hende. Det glædede hende desuden derved at faa Lejlighed til at spille Stykker for Klavér120

og Fiolin, noget, hun holdt saa meget af, at hun tidligere, da hun dyrkede Musik, ofte engagerede en Fiolinist fra et af Orkestrene i dette Øjemed.

Hendes Ansigt røbede tydelig nok den Glæde, hun følte; men idet vore Øjne tilfældig mødtes, og hun saa', hvad der foregik inden i mig, antog hendes Ansigt straks et helt andet Udtryk, og der begyndte nu dette Spil med stadig at føre hinranden bag Lyset, hvori min Hustru og j<pg havde opnaaet en saa stor Færdighed. Jeg stod dér med en saa smilende Mine, som om det hele biot kunde være mig yderst behageligt. Han, der lige fra det første Øjeblik ikke havde gjort andet end at betragte min Hustru paa den Maade, hvorpaa alle umoralske Mennesker sædvanlig betragte en smuk Kvinde, lod for sit Vedkommende, som om han udelukkende var optagen af, hvad der blev tait om, medens dette naturligvis i Øjeblikket interesserede ham mindst af alt. Min Hustru endelig bestræbte sig for at spille den ligegyldige; men det var let nok at se, hvorledes, det falske, smilende Udtryk, som hun kjendte saa godt

hos sin skinsyge Mand, i Forbindelse med de liderlige Øjekast, som han, Musikanten, i etvæk" tilkastede hende, ikke kunde undlade at virke i allerhøjeste Grad hidsende paa hende.

Jeg saa', hvorledes hendes Øjne allerede ved dette første Møde lyste med en egen Glans, og hvorledes der, rimeligvis jsom en Eftervirkning af min Skinsyge, straks gik lige som en elektrisk Strøm121

gjennem baade ham og hende, hvilket gav begges Øjekast og Smil et fuldkommen ensartet Udtryk. Naar hun blev rød, blev han det ogsaa; naar hun smilede, smilede han ogsaa.

Der blev tait om Musik, om Paris og om alle mulige ligegyldige Ting. Endelig rejste han sig for at gaa. Han stod stadig smilende og daskede med Hatten mod Laaret i de stramt sluttende Benklæder, medens hans Blik afvekslende hvilede snart paa hende og snart paa mig, ligesom om han afventede, hvad vi skulde foretage os.

Jeg husker saa tydelig dette Øjeblik. Havde jeg den Gang ikke inviteret ham, vilde det heller ikke siden være gaaet, som det gik. I dette Øjeblik afhang det udelukkende af mig at invitere ham eller ikke. Men i det samme saa' jeg hen paa ham og hende . . . „Tro kun ikke, at jeg skulde være skinsyg paa dig!" sagde jeg i Tankerne til hende, „eller at jeg skulde være bange for dig," sagde jeg ligeledes i Tankerne til ham, — og inviterede ham til at komme en Aften med sin Fiolin og spille sammen med min Hustru. Hun saa' forundret paa ^mig, Blodet for hende til Kinderne, og hun begyndte forlegent at gjøre Indvendinger, idet hun paastod, at hun ikke var tilstrækkelig øvet til at kunne spille sammen med en virkelig Musiker. Hendes Indvendinger gjorde mig dog kun mere irriteret og paastaaelig, og det endte med, at han tog imod Indbydelsen.

Jeg husker endnu saa tydelig den besynderlige122

Følelse, der opstod hos mig ved Synet af hans lange hvide Hals, der ståk saa stærkt af imod det sorte Haar med Skilningen helt ned ad Nakken, idet han med en foroverbøjet, hoppende Gang, ligesom en Skade, forlod Værelset. Jeg kunde umulig nægte for mig selv, at dette Menneskes Nærværelse var mig yderst pinlig. „Det afhænger jo dog kun af mig selv," tænkte jeg, „at indrette det saaledes, at jeg aldrig mere faar ham at se. Men at gjøre dette vil være det samme som at tilstaa, at jeg er bange for ham. Og jeg er aldeles ikke bange for ham! Nej, det vilde være altfor nedværdigende!" Ude i Forværelset gjentog jeg, højt nok til, at min Hustru kunde høre det, at han endelig endnu samme Dags Aften maatte gjøre os den Fornøjelse at komme med sin Fiolin. Han lovede det og gik.

Om Aftenen indfandt han sig ogsaa ganske rigtig med Fiolinen, og de spillede flere Stykker sammen. Det varede dog temmelig længe, inden de kunde faa begyndt, da vi først ikke havde de Noder, som de egentlig skulde have brugt, og min Hustru siden ikke kunde spille dem, vi havde, uden at have forberedt sig. Jeg var selv en Ven af Musik, og da jeg gjærne vilde høre dem spille sammen, hjalp jeg til, saa godt jeg kunde, med at indrette en Nodestol til ham og vende Bladene. De fik da spillet et og andet: et Par „Sange uden Ord" og en af Mozarts smaa Sonater. Han spillede aldeles fortræffeligt. Foruden ved en smuk Tone, udmærkede hans Spil sig ved en sjælden fin Smag,123

som ellers var ham selv saa helt fremmed. Han var naturligvis min Hustru langt overlegen og hjalp hende ofte med forskjellige Anvisninger, samtidig med, at han høflig roste hendes Spil. Der var i det hele taget slet. ikke noget at sige paa hans Optræden. Min Hustru, der udelukkende syntes at være optagen af Spillet, var i høj Grad jævn og naturlig. Skjønt jeg vei ogsaa gav mig Mine af, at jeg kun interesserede mig for Musikken, led jeg dog hele Aftenen af den mest kvalfulde Skinsyge.

Fra det første Øjeblik af, da deres Øjne mødtes, saa' jeg straks, hvorledes det Udyr, som sad og lurede inde i dem, uden Hensyn til selskabelige Vilkaar og god Tone, spurgte: „Kan man — ?" og svarede: „Ja vist, l'a vist kan man!" Det stod klart for mig, at han aldrig havde ventet, at min Hustru, som en Moskoverinde, skulde kunne være saa indtagende, og at det glædede ham saa meget desto mere, som han ikke nærede den allermindste Tvivl om, at hun jo var fuldkommen enig med ham. Sagen drejede sig kun om at indrette det saaledes, at den utaalelige Gemal ikke mærkede noget. Hvis jeg selv havde været ren, vilde jeg ikke have kunnet forstaa, hvad der foregik; men da jeg, i Lighed med de fleste andre, som ugift havde haft de samme Tanker om Kvinderne, kunde jeg nu

ogsaa læse i hans Sjæl, som i en Bog.

Det, der pinte mig allermest, var dog, at jeg tydelig saa', hvorledes den eneste Følelse, hun nærede for mig, kun var en stadig Opirring, som124

kun af og til veg for den sanselige Drift, der var bleven os til Vane, medens dette Menneske derimod, saavel ved sit ydre, elegante Væsen og Nyhedens Interesse, som først og fremmest ved sit ubetinget større musikalske Talent, ved Hjælp af den Tilnærmelse, som Sammenspillet medfører, og den Indflydelse, som Musik og især Fiolinspil har paa let modtagelige Naturer, — medens dette Menneske, siger jeg, ikke biot absolut maatte behage hende, men ubetinget, uden allermindste Vaklen, maatte sejre over hende, knuse hende, gjøre hende saa bøjelig som Voks, vinde hende om en Finger, gjøre med hende, hvad han vilde.

Det var mig umuligt ikke at se dette, og jeg led frygtelig derunder. 'Men til Trods herfor, eller maaske netop paa Grund heraf, var det ligesom om en ukjendt Magt imod min Vilje tvang mig til at være ikke biot høflig, men endogsaa venlig imod ham. Om det var for hendes eller for hans Skyld, jeg gjorde det, for at vise, at jeg ikke var bange for ham, eller for min egen Skyld, for at bedrage mig selv, skal jeg lade være usagt; kun saa meget er vist, at det lige fra første Færd af var mig umuligt at være naturlig lige overfor ham. Jeg havde kun ét Ønske: at slaa ham ihjel paa Stedet, og for ikke at give efter for dette Ønske, maatte jeg tvinge mig til at være elskværdig imod ham. Jeg beværtede ham ved Aftensbordet med de mest udsøgte Vine, underholdt ham paa det allervenskabeligste, beundrede hans Spil, og bad125

ham oven i Kjøbet komme og spise hos os næste Søndag, hvorved jeg udtalte, at jeg haabede, han igjen vilde spille lidt sammen med min Hustru. Jeg tilføjede, at jeg særlig i denne Anledning agtede at invitere et Par Musikyndere af mit Bekjendtskab, for at de kunde have den Fornøjelse at høre ham

Og saaledes endte da den Aften.

Pösdnyschev lænede sig stærkt bevæget tilbage og udstødte sin ejendommelige Lyd.

— Det var ganske mærkværdigt, hvorledes dette Menneskes Nærværelse virkede paa mig! begyndte han paany, efter at have fattet sig lidt. — Et Par Dage efterø da jeg kommer hjem fra Udstillingen og gaar ind i Entréen, føler jeg pludselig et Tryk for Brystet, ligesom om der kunde have lagt sig en Sten paa mit Hjærte, uden at jeg dog er i Stand til at gjøre mig Regnskab for, hvad det var. Ved at passere Entréen havde jeg nemlig bemærket noget, som mindede mig om ham. Først da jeg var kommen ind i mit Kabinet, blev jeg klar over, hvad det egentlig var, og gik straks tilbage i Entréen for at overbevise mig derom. Jo, jeg havde ikke taget Fejl, det var hans Slængkappe. En af disse nymodens Slængkapper, som De jo nok kjender. Uden selv at være mig det bevidst, lagde jeg overordentlig126

nøje Mærke til alt, hvad der paa nogen Maade angik ham.

Jeg forhører mig hos Tjeneren. Jo, han er der ganske rigtig. For ikke at komme igjennem Salen, gaar jeg først ind i Børnenes Værelse. Her sér jeg Lise sidde og døse over en Bog, og lige overfor hende sidder Barnepigen, som har den mindste paa Skjødet og drejer paa et Laag eller saadant noget. Døren ind til Salen er lukket. Jeg hører et regelmæssigt Arpeggio derinde fra, og hvorledes der er nogen, som taler . . . saa han, saa hun ... Jeg lytter spændt, men jeg er ikke i Stand til at opfange Ordene. Det er klart, at Tonerne, som aflokkes Klaveret, kun skal døve Lyden af deres Stemmer, maaske af Kys . . .

O Gud! Hvad der dog foregik med mig i dette Øjeblik! Hvad forestillede jeg mig ikke! Biot jeg tænker paa, hvad der den Gang rørte sig i mig, gyser det i mig! Mit Hjærte snørede sig krampagtig sammen, det holdt et Øjeblik helt op at slaa og bankede saa igjen løs, ligesom med en Hammer. Som altid, naar der er noget, derpaa en ubehagelig Maade bringer en ud af Ligevægten, var det første, jeg følte, Medlidenhed med mig selv. „I Børnenes, i Barnepigens Nærværelse!" tænkte jeg. Jeg maa have sét frygtelig ud i dette Øjeblik, da Lise endogsaa satte et forfærdet Ansigt op ved Synet af mig. „Hvad skal jeg nu gjøre?" spurgte jeg mig selv. „Gaa derind? Jeg kan det ikke.127

Gud skal vide, hvad jeg var i Stand til at gjøre! Men jeg kan heller ikke gaa bort paa den Maade." Barnepigen sad imens og saa' paa mig, ligesom om hun forstod, hvad der var i Vejen.

„Nej, det er umuligt andet end at gaa ind!" sagde jeg pludselig til mig selv og rev med et rask Tag Døren op ind til Salen. Her saa' jeg, hvorledes det var ham, der sad ved Klaveret og foredrog denne Arpeggio med sine lange, hvide, svejede Fingre, medens hun stod og lænede sig op ad det, med nogle opslaaede Noder liggende foran sig. Hun var den, der først fik Øje paa mig eller hørte mig komme, og saa' op. Om hun blev forskrækket og skjulte det, eller hun virkelig ikke blev forskrækket, kunde jeg i Øjeblikket ikke afgjøre; jeg saa' kun, at hun ikke forandrede en Mine, ikke rørte sig af Stedet, men kun blev rød, og det endda ikke lige straks, men først senere.

„Det glæder mig ret, at du kom. Vi har endnu ikke kunnet bestemme os for, hvad vi skal spille paa Søndag," sagde hun i en Tone, som hun aldrig vilde have brugt, hvis vi havde været alene sammen. Baade dette, og at hun sagde „vi" -»om sig.selv og ham, oprørte mig i allerhøjeste Grad. Jeg betvang mig dog, saa godt jeg kunde, og hilste tavs paa ham. Han trykkede min Haand og begyndte straks med et, efter min Mening ligefrem spodsk Smil, at oplyse mig om, at han havde bragt nogle Noder, som han havde tænkt, de skulde ind-128

øve til paa Søndag; men de kunde nu ikke blive enige om, hvad de skulde vælge: nogle svære og klassiske Sager som Bethovens Sonate for Klavér og Fiolin, eller nogle lette Smaastykker. Skjønt det altsammen var saa simpelt og naturligt, som noget kunde være, skjønt der slet intet var at opholde sig over, saa' jeg dog ikke biot, men var fuldt overtydet om, at der ikke var et sandt Ord i det hele, og. at de ikke havde bestilt andet end at træffe Aftale om, hvorledes de bedst skulde bære sig ad med at bedrage mig.

Der kan ikke tænkes, noget kvalfuldere for en skinsyg Ægtemand — og hvem af de gifte Mænd i vor Kreds er vei ikke det? — end disse Vedtægter for god Tone, i Følge hvilke den største og farligste Tilnærmelse imellem Mand og Kvinde er fuldkommen tilladt, saa ingen tænker paa at se noget som helst anstødeligt deri. Man vilde jo ligefrem gjøre sig latterlig i Folks Øjne, hvis man fandt paa at lægge Hindringer i Vejen for den Tilnærmelse, som finder Sted paa et Bal, eller imellem en Læge og hans kvindelige Patient, eller ved Beskjæftigede med Kunst, Maleri og især Musik. Hvad ondt er der saa vei i det? Man beskjæftiger sig jo med en af de nobleste af alle Kunster, men for at kunne gjøre dette, udfordres der en vis Tilnærmelse, som ikke har det allermindste anstødelige ved sig, og det er kun en dum og skinsyg Ægtemand, som kan se noget mindre ønskeligt heri. Ikke desto129

mindre véd dog alle meget godt, at det just er den Slags Beskjæftigelsen som i vort Samfund give Anledning til de fleste Ægteskabsbrud.

Min egen Bestyrtelse havde øjensynlig virket smittende paa dem. Jeg var længe ikke i Stand til at sige et Ord. Jeg var ligesom en fyldt Flaske, man har vendt op og ned paa, og hvoraf Indholdet ikke vil ud, fordi Flasken er altfor fuld. Jeg vilde have skældt ham ud, have jaget ham paa Døren; men jeg følte, hvorledes jeg igjen maatte være elskværdig imod ham. Det var jeg da ogsaa. Jeg gav det Udseende af, at alt havde mit fuldkomne Bifald, hvorved jeg lod mig lede af hin besynderlige Følelse, der flk mig til at være saa meget desto venligere imod ham, jo pinligere hans Nærværelse faldt mig. Jeg sagde, at jeg fuldkommen stolede paa hans Smag, og raadede hende til at gjøre det samme. Han blev endnu saa længe, som det absolut var nødvendigt for at udslette det ubehagelige Indtryk, min pludselige Indtræden havde gjort, — da jeg, uden at sige noget, stod i Døren og saa' paa dem med et forskrækket Ansigt.

Derpaa tog han bort, idet han lod, som om man nu var kommen overens om, hvad der skulde spilles næste Gang. Jeg var imidlertid aldeles overtydet om, at dette Spørgsmaal, i Sammenligning med, hvad der egentlig interesserede dem, var dem fuldstændig ligegyldigt.

Jeg ledsagede ham med udsøgt Høflighed lige130

til Døren — skulde man ikke følge den til Døren, som er kommen for at ruinere hele Familiens Ro og Lykke! — og saa trykkede jeg til Afsked med særlig Venskabelighed hans hvide, bløde Haand i begge mine. XXII.

— Jeg talte ikke et Ord med hende hele Dagen. Jeg kun d e ligefrem ikke. Hendes blotte Nærværelse fik i den

Grad det gamle Had til at blusse op i mig, at jeg næsten blev bange for mig selv. Jeg skulde rejse bort Ugen efter for at dirigere ved et af Distriktsmøderne, og ved Middagsbordet spurgte hun mig i Børnenes Paahør om, naar jeg tog afsted. Jeg sagde det. Hun spurgte fremdeles, om der ikke var noget, jeg havde nødig til Rejsen. Dette svarede jeg slet ikke paa, ligesom jeg overhovedet slet ikke talte mere til hende, hverken saa længe vi spiste, eller da vi rejste os fra Bordet og jeg gik ind i mit Kabinet.

I den sidste Tid var hun rent ophørt med at komme ind i mit Værelse, især efter. Maaltidet. Jeg laa og ærgrede mig, og bedst som jeg ligger saaledes, hører jeg Lyden af bekjendte Skridt. Pludselig faar jeg den gyselige, rent fortvivlede Idé, at hun ligesom Urias Hustru, just for at skjule den Synd, hun har begaaet, kommer til mig nu paa en saa uvant Tid. „Skal hun ogsaa virkelig ind til mig?" tænker jeg, mens jeg lytter og hører, hvor-132

ledes hendes Skridt stadig komme nærmere. „Er det til mig, har jeg altsaa Ret. Altsaa ..." Det Had, som i dette Øjeblik rejste sig i mig, var nær ved at tage Vejret fra mig. Skridtene komme nærmere og nærmere . . . Skulde hun virkelig ikke gaa forbi og kun være paa Vejen til Salen? Nej. Døren gaar op med en let Knirken, og dér staar hun for mig med sin smukke, slanke Figur og dette frygtsomme, indsmigrende Udtryk i Mine og Blik, som hun vei søger at skjule, men som jeg alligevel sér og kun altfor godt forstaar. Jeg var nær ved at blive kvalt, — saa længe havde jeg siddet, uden at vove saa meget som at trække Vejret, og, uden at vende Øjet fra hende, greb jeg kun hurtig efter Cigaretfoderalet og tændte en Cigaret.

„— Hvad er nu dét for noget? Jeg kommer for at sidde lidt hos dig, og saa giver du dig til at ryge!" sagde hun, idet hun tog Plads ved Siden af mig paa Sofaen og gjorde Mine til at læne sig op ad mig.

Jeg flyttede mig længere bort, for biot ikke at komme i Berøring med hende.

„— Jeg sér, at du er misfornøjet med, at jeg vil spille paa Søndag," sagde hun igjen.

^ „—' Nej, jeg ér aldeles ikke misfornøjet,^ svarede jeg.

„— Som om jeg ikke sér det?"

„— Naa, saa gratulerer jeg dig til, air du sér133

det. Jeg sér ellers kun, at du opfører dig som en Tøjte."

„— Hvis du vil bruge Mund som en Matros, saa gaar jeg min Vej."

„— Ja gaa kun; men husk biot, at selv om din Families Ære ikke er dig dyrebar, saa er den dyrebar for mig — du kan for mig gaa Fanden i Vold!«

„— Men, hvad er der dog i Vejen?"

„— Gaa! For Gud i Himlens Skyld, gaa din Vej!"

Enten hun nu kun lod, som om hun ikke forstod, hvad Talen drejede sig om, eller hun virkelig ikke forstod det, nok er det, at hun .følte sig krænket og blev vred. Hun rejste sig; men hun gik dog ikke og blev staaende midt i Værelset.

„— Der er ligefrem intet Udkomme med dig i den senere Tid," begyndte hun igjen. — „Selv en Engel vilde ikke være i Stand til at komme ud af det med et Menneske af din Karaktér!" vedblev hun, og stadig med Ønsket om at saare mig saa dybt som muligt, mindede hun mig nu om Tilfældet med min Søster, som jeg en Gang i Hidsighed havde overøst med Grovheder. Da hun godt vidste, hvorledes Erindringen derom pinte mig, var det klart, at Hensigten med at opfriske den biot kunde være at saare mig paa det allerføleligste. Endelig sagde hun: „— Efter en saadan Optræden kan man jo vente sig alt muligt fra din Side."134

„Ja vist, krænke og nedværdige en, skamskænde ens gode Navn og Rygte, og siden oven i Kjøbet give en selv Skylden for det hele . . sagde jeg ved mig selv, og jeg følte mig pludselig greben af en saa umaadelig Forbitrelse imod hende, som jeg endnu aldrig havde følt. For første Gang i den Tid jeg havde været gift, følte jeg Trang til at give denne Forbitrelse Luft, ikke biot i Ord, men ogsaa i Gjerning. Jeg sprang op og nærmede mig hende. Jeg

husker, hvorledes jeg i samme Øjeblik, som jeg sprang op, blev mig bevidst, hvor forbitret jeg var, og spurgte mig selv, om dét nu ogsaa var rigtigt at give efter for denne Følelse og hvorledes jeg straks svarede, at det var rigtigt, at det vilde gjøre hende bange. I samme Øje-, blik gav jeg mig, i Stedet for at undertrykke Forbitrelsen, til at opmuntre den, idet jeg rigtig glædede mig ved at se, hvorledes den stadig blussede mere og mere op.

.„— Ud med dig, eller jeg slaar dig ihjel!" raabte jeg, idet jeg gik hende tæt ind paa Livet og greb hende i Armen. Jeg talte med Vilje i en saa forbitret Tone som mulig, og jeg maa rimeligvis have været frygtelig at se til i dette Øjeblik, da hun blev i den Grad bange, at hun ikke engang havde Kræfter nok til at forføje sig bort og kun sagde, med en ganske svag Stemme:

nr;,.: „—IVasja! men hvad er nu dét! Hvad gaar der af dig?"135

„— Gaa!8 brølte jeg endnu stærkere. „Der er ingen, der kan gjøre mig saa rasende, som du! Jeg svarer ligefrem ikke for mig selv!"

Efter at jeg først havde givet mit Raseri Tøjlen, lod jeg mig selv rive med af det, og jeg følte en uimodstaaelig Trang til endnu at udføre noget rigtig ualmindeligt, som kunde vise, hvor højt mit Raseri var naat. Jeg havde stor Lyst til at slaa hende, ja endogsaa slaa hende ihjel; men det gik jo ikke an. For at mit Raseri alligevel kunde faa Luft, snappede jeg en Brevpresser fra Bordet, og, idet jeg endnu en Gang raabte: „Ud med dig!" kylede jeg den i Gulvet, lige forbi det Sted, hvor hun stod. Jeg sigtede saaledes, at den ikke kunde træffe hende. Saa gik hun da ud af Stuen, men blev endnu en Gang staaende i Døren og vendte sig om. Saa længe hun kunde se det, greb jeg endnu et Par Gjenstande fra Bordet — en Lysestage og et Blækhus — og slyngede dem i Gulvet, idet jeg stadig vedblev at raabe: „Gaa din Vej! Ud med dig! Jeg svarer ikke for mig selv!"

Hun gik, og hun var knap gaaet, før jeg ogsaa straks holdt op med at rase. En Times Tid efter kom Barnepigen og meldte, at Fruen havde faaet et hysterisk Anfald. Jeg gik ind til hende. Hun lo og græd afvekslende, uden at være i Stand til at sige noget, medens det af og til pludselig gav et Sæt i hende, og hun rystede og bævede over136

hele Kroppen. Hun forstilte sig ikke, hun var virkelig syg. Hen ad Morgenstunden kom hun til Ro, og under Indflydelse af den Følelse, vi kaldte Kjærlighed, forsonede vi os igjen med hinanden. Da jeg efter Forsoningen gik til Bekjendelse og tilstod, at jeg havde været skinsyg paa hende i Anledning af Truchatschévski, var dét saa langt fra at gjøre hende forlegen, at hun tværtimod gav sig til at le deraf paa den allernaturligste Maade af Verden.

„— Hvorledes skulde vei en anstændig Kvinde," sagde hun, „kunne nære andre Følelser for saadant et Menneske, end den Fornøjelse, Musikken medfører? Hvis du ønsker det, skal jeg gjærne undgaa at se ham mere i vort Hus. Ja, og synes du ikke om, at han kommer her paa Søndag, behøver du jo kun at lade ham vide med et Par Ord, at jeg ikke er rigtig rask, og saa er dét forbi. Det eneste ubehagelige derved er, at vi har inviteret andre, og at nogen, især han selv, kunde tro, at han skulde være farlig for mig. Jeg er altfor stolt til at ville tillade nogen at tro saadant noget om mig."

Der var slet. ikke noget usandt heri, tværtimod! Foruden at hun selv var overbevist om, at hvad hun her sagde kun var den rene, skære Sandhed, haabede hun tillige, just ved at tale saaledes, at vække Ringeagt for ham hos sig selv og derved beskytte sig imod ham. Men det lykkedes hende137

ikke. Alt var imod hende og især denne forbandede Musik.

Saaledes blev det da ved den gamle Bestemmelse. Om Søndagen havde vi Gjæster, og de spillede sammen igjen.
138

XXIII.

— Jeg antager, at det vil være saa temmelig overflødigt at anføre, at jeg var i høj Grad forfængelig. Men hvis man nu til Dags med det Liv, som vi og vore Lige sædvanlig føre, ikke var forfængelig, hvad havde man vei saa at leve for? Saaledes var jeg da ogsaa den Søndag helt gaaet op i at arrangere en ekstra fin Middag og musikalsk

Soirée. Jeg besørgede selv baade Indkjøb og Indbydelser. Hen ad Klokken seks kom han da tilligemed de andre Gjæster. Han var i Kjole og havde nogle yderst smagløse Diamant-Manschetknapper.

Han var i høj Grad ugenert i sit Væsen og hurtig til at svare paa alt, hvad man spurgte ham om. Der var idelig dette smilende Udtryk i hans Ansigt, som skulde vidne om, i hvor høj Grad han billigede og sympatiserede med ens Udtalelser, dette ejendommelige Udtryk, som, ligegyldigt hvad man end siger eller gjør, bevidner, at det just er dét, Vedkommende har ventet sig, at man vilde sige eller gjøre.

Det var med en ganske særlig Fornøjelse, at jeg mærkede mig alt, hvad der kunde være at ud-sætte paa ham. Jeg tænkte at berolige mig ved at godtgjøre, hvorledes det Standpunkt, han indtog i hendes Øjne, var saa uendelig lavt, at hun, som hun selv havde sagt, aldrig vilde kunne nedlade sig til noget saadant. Jeg tillod mig nu ikke mere at være skinsyg. For det første havde jeg faaet nok af den Kval og kunde trænge til at hvile mig ud; for det andet vilde jeg heller end gjærne tro min Hustrus Forsikringer, hvad jeg da ogsaa virkelig gjorde. Men til Trods for, at jeg saaledes ikke just nærede Skinsyge, var jeg dog, saavel under Middagsmaaltidet, som hele den første Del af Aftenen, før der blev spillet, ikke naturlig i mit Væsen, hverken overfor ham eller hende, og jeg vedblev stadig at hçlde Øje med deres Blik og Bevægelser.

Middagen var, som alle saadanne Middage, kjedsommelig og stiv, og man begyndte temmelig tidlig at musicere.

O, hvor jeg husker denne Aften, lige indtil de allermindste Enkeltheder! Jeg husker, hvorledes han bragte Fiolinen ind i Salen, aabnede Kassen og, efter at have taget Silkedækket af, som en Dame havde broderet til ham, tog Fiolinen op og begyndte at stemme den. Jeg husker, hvorledes min Hustru med et paataget ligegyldigt Udseende, hvorunder dog, som jeg meget godt saa', skjulte sig baade Ængstelighed og Mangel paa Tillid til sin egen Færdighed, satte sig til Klaveret, hvorpaa dette, som sædvanlig, vedholdende angav la, medens140

Fiolinen, imellem længere Strøg, diverterede med korte Staccatoløb, og man ordnede Noderne. Jeg husker, hvorledes deres Øjne siden mødtes, hvorledes de saa' paa Tilhørerne, medens disse toge Plads, og hvorledes de, idet de skulde til at begynde, vekslede et Par Ord med hinanden. I samme Øjeblik antog hans Ansigt et strengt, alvorligt og yderst sympatetisk Udtryk og, idet han opmærksomt lyttede til de Toner, han aflokkede Instrumentet, gjorde han forsigtig nogle kraftige Strøg med Buen. Klaveret svarede ham. Og saa begyndte de.

Pösdnyschev holdt inde og gjentog flere Gange i Træk sin ejendommelige Lyd. Ligesom han vilde til at fortsætte, begyndte han pludselig at snøfte stærkt igjennem Næsen og holdt paany

— De spillede Bethovens Kreutzer-Sonate, vedblev han. — Kjender De det første -presto? Uh! U h! Det er et frygteligt Stykke, denne Sonate. Især denne Del. Og i det hele taget er Musik en frygtelig Ting. Hvad er det egentlig? Jeg forstaar det ikke. Hvad er egentlig Musik for noget? Hvad er dét, den gjør ved en? Og hvorfor gjør den dét ved én?

Det hedder sig, at Musik virker opløftende — Vrøvl! Det er slet ikke sandt! — Den virker, — ja, den virker frygteligt — jeg taler her om mig selv — men aldeles ikke opløftende. Den virker hverken opløftende eller nedtrykkende, men op-141

rivende. Hvorledes skal man sige det...? Musikken nøder én til at glemme sig selv og sin virkelige Tilstand, for at hensætte én i en anden, der er én helt fremmed, medens det stadig under Musikkens Indflydelse forekommer én, som om man føler noget, man i Virkeligheden ikke føler, forstaar, hvad man ikke forstaar, kan, hvad man ikke kan. Jeg forklarer mig det af, at Musik virker paa én, aldeles ligesom naar man gaber eller lér. Uden just at være søvnig, gaber man dog ved at se andre gabe, ligesom man lér ved at. høre andre le, uden at der egentlig er noget at le af. Musikken hensætter én pludselig og helt umiddelbart i den selvsamme Tilstand, hvori Komponisten har befundet sig, den Gang han skrev den. Jeg og han blive som én Sjæl, medens jeg sammen med ham gaar over fra én Stemning i en anden. Men hvorfor jeg gjør det, det véd jeg ikke. Han, der skrev, — ja, lad os t. Ex. kun, tage denne selvsamme Kreutzer-Sonate — Bethoven — vidste jo dog, hvorfor han var i en saadan Stemning, der igjen drev ham til at udføre en vis, bestemt Handling, og derfor var der ogsaa Mening i denne Stemning for hans Vedkommende, medens der ikke er Spor af Mening i den for mig. Derfor gjælder det ogsaa om Musikken, at den

kun ægger, uden at Hensigten dermed opnaas. Ja, naar der spilles en Krigsmarsch, og Soldaterne marschere op efter Musikken, er Hensigten med, at der spilles, ogsaa naat; ligeledes, naar der spilles op til Dans, og man faar sig en Svingom, eller der synges en142

Messe, og man gaar til Alters; men som oftest indskrænker Virkningen sig til en mere eller mindre æggende Fornemmelse, medens det, som man ægges til at gjøre, ikke sker. Det er ogsaa dét, der forklarer, at Musikken undertiden kan indvirke saa frygteligt paa én . . .

I Kina er Musikken en Statssag,' og det er fuldkommen rigtigt. Hvorledes kan det vei tillades, at enhverj som kun har Lyst, gaar hen og hypnotiserer en anden eller flere andre paa én Gang, og siden gjør med dem, hvad han vil, og især, at det første, det bedste Menneske kan være Hypnotisøren?

Paa den Maade kan jo dette frygtelige Redskab komme i Hænderne paa hvem det skal være. For til Eksempel at tage Kreutzersonaten og det første presto, — er det nu muligt at spille det i en Salon, hvor der sidder fuldt op af Damer i stærkt nedringede Toiletter, eller at høre paa det og bag efter give sig til at klappe i Hænderne, spise Is og underholde sig om den sidste Bysladder? Nej, den Slags Sager maa kun spilles under ganske særlig alvorlige og betydningsfulde Omstændigheder,, naar Meningen er, at der foretages noget, som i Betydningsfuldhed svarer til det, der ligger i Musikken. Naar der spilles, gjælder det om, at man ogsaa foretager sig, hvad Musikken stemmer én til. Saadan uden alt Hensyn til Tid og Sted kun at gaa ud paa at vække en Følelsens Energi, som143

aldeles ikke kommer til Frembrud, kan umulig undlade at virke i allerhøjeste Grad skadelig.

Paa mig i det mindste havde dette Musikstykke en frygtelig Virkning. Det var, som om det kunde have aabnet nye Følelser, nye Muligheder for mig, som jeg hidtil ikke havde drømt om. Det var ligesom en indre Stemme kunde have sagt mig: „Saaledes at forstaa! Ikke, som jeg før har tænkt og levet, men saaledes!" Hvori dette nye, jeg her havde lært at kjende, egentlig bestod, var noget, jeg ikke kunde gjøre mig selv Regnskab for; men alene Bevidstheden om den Tilstand, hvori jeg herved var kommen, var i høj Grad behagelig. Ikke biot min Hustru og han, men ogsaa alle de øvrige Tilstedeværende havde her vist sig for mig i et helt andet Lys end hidtil:

Efter Prestoen spillede de den kjønne, men just ikke videre originale Andante med de fade Variationer, og endelig den rent mislykkede Finale. Siden spillede de endnu paa Gjæsternes Opfordring Ernsts Elegie og nogle andre Smaastykker; men skjønt det altsammen kunde være meget net, gjorde det dog ulige mindre Indtryk paa mig end Prestoen, ligesom i det hele taget alt, hvad der senere blev spillet, kun lød som en svag Gjenklang deraf.

Hele Aftenen følte jeg mig yderst let og behagelig til Mode, og hvad min Hustru angaar, mindes jeg ikke nogen Sinde at have sét hendes saaledes. Disse straalende Øjne, disse alvorlige, udtryksfulde144

Træk under Spillet, og saa denne fuldstændige Opløsthed, dette matte, ynkelige, salige Smil, efter at Spillet var ophørt! Til Trods for, at intet heraf var undgaaet min Opmærksomhed, tillagde jeg det dog ikke nogen som helst anden Betydning end den, at det var gaaet hende ligesom mig, at hun, ligesom jeg, denne Aften havde følt sig gjennemtrængt af nye, hidtil rent ukjendte Følelser.

Saaledes flk vi da lykkelig og vei Ende paa Soiréen, og Gjæsterne toge bort. Truehatschévski, som i Løbet af Aftenen havde hørt, at jeg skulde rejse et Par Dage efter, sagde, idet han gik, at han haabede at skulle tilbringe en lignende behagelig Aften hos os næste Gang han kom til Moskov, hvoraf jeg sluttede, at han ansaa' det for umuligt at komme i Huset under min Fraværelse, noget, der ikke kunde gjøre andet end et behageligt Indtryk paa mig. Da jeg nemlig ikke vilde kunne være tilbage inden hans Afrejse, var der heller ingen Udsigt til, at vi saa snart skulde se hinanden igjen. For første Gang trykkede jeg med oprigtig Varme hans Haand, idet jeg takkede ham for Fornøjelsen af hans Besøg. Derefter tog han ogsaa Afsked med min Hustru, og de Ord, som hun og han ved denne Lejlighed vekslede med hinanden, forekom mig at være saa naturlige og passende, som vei muligt. Alt var gaaet saa godt, som ønskes kunde, og baade min Hustru og jeg vare overmaade tilfredse med Soiréen. 145

XXIV.

— To Dage efter tog jeg selv Afsked med min Hustru og begav mig paa Rejsen i den bedste og roligste

Sindsstemning af Verden. I den Kreds, som jeg inspicerede, var der altid fuldt op at gjøre; det var et ganske særligt Liv, som rørte sig her ude, en hel lille Verden for sig. Jeg tilbragte næsten hele Dagen med Arbejde, og den anden Dag efter min Ankomst, medens jeg just sad ved et af Møderne, blev der bragt mig et Brev fra min Hustru. Jeg brød straks Konvolutten og løb flygtig Brevet igjennem. Hun skrev heri om Børnene, om sin Onkel, om Barnepigen, om forskjellige Indkjøb, hun havde besørget, og iblandt andet fortalte hun, ligesom det kunde have været den allernaturligste Ting af Verden, at Truchatschévski havde bragt de lovede Noder og foreslaaet, at de skulde spille endnu en Gang sammen, men at hun havde afslaaet det. Da jeg ikke mindedes, at han skulde have lovet at bringe Noder, medens det tværtimod forekom mig, som om han havde taget Afsked for lang Tid siden, følte jeg mig temmelig ubehagelig berørt af denne Meddelelse. Men jeg havde saa meget at tage vare,146

at jeg ikke straks fik Tid til at tænke nærmere over Sagen; først om Aftenen, da jeg var vendt tilbage til mit Logi, læste jeg Brevet endnu en Gang igjennem.

Jeg undrede mig ikke biot over, hvad Truchat-schévski vei kunde have haft at bestille hos os i min Fraværelse, men selve Tonen i Brevet var saa besynderlig, at jeg slet ikke kunde blive enig med mig selv om, hvorledes jeg skulde opfatte den. Skinsygen rasede allerede som et vildt Dyr i sit Bur, parat til at bryde ud; men jeg havde lært at frygte dette Dyr og skyndte mig at stænge for det.

„Hvad dog Skinsyge er for en styg Følelse!" sagde jeg til mig selv. „Hvad kan være naturligere end det, hun her skriver?" I denne Stemning gik jeg til Sengs, medens jeg tænkte paa Børnene og paa de Sager, jeg havde at besørge den næste Dag.

Ellers, naar jeg var ude paa disse Inspektionsrejser, hvor man sædvanlig hver Nat sover paa et nyt Sted, havde jeg i Reglen ondt nok ved at falde i Søvn; denne Gang sov jeg derimod meget hurtig ind. Og, som De véd, det gaar, at man, bedst som man ligger og sover, pludselig føier ligesom et elektrisk Stød, der vækker en i det samme, saaledes gik det ogsaa mig ved denne Lejlighed. Og idet jeg vaagnede, tænkte jeg straks paa hende, paa min sanselige Kjærlighed til hende, paa Tru-chatschévski og paa, at de nok allerede vare færdige147

med det hele. Rædsel og Harme var nær ved at snøre Hjærtet sammen i Brystet paa mig; men efter et Øjebliks Betænkning begyndte jeg allerede at gaa i Rette med mig selv.

„Hvad er det dog for noget dumt Snak!" sagde jeg til mig selv. „Der er jo ikke Spor af Grund til at formode saadant noget. Egentlig tait er der jo slet ingen Ting passeret. Og hvorledes er jeg dog i Stand til at nedværdige saavel hende som mig selv ved at formode saadanne gyselige Ting? En af disse Musikanter, som man kan bestille til at spille hos sig for Betaling, som oven i Kjøbet har et slet Rygte paa sig, og saa — en sat og agtet Kvinde, Moder til flere Børn, min egen Hustru! Hvor det er dumt!" syntes det mig at sige fra den ene Side. „Men hvorfor skulde det ikke alligevel kunne være saaledes?" forekom det mig, at jeg hørte fra den anden Side. „Hvorfor skulde ikke noget saa simpelt og naturligt, som dette, have kunnet finde Sted, det eneste, hvorfor jeg havde giftet mig med hende, det eneste, jeg havde Brug for hos hende, og som derfor ogsaa andre, denne Musikant f. Eks., ligeledes havde Brug for? Foruden at han er ugift, sund og stærk — jeg husker endnu, hvorledes han knasede Brusken i Mørbraden imellem Tænderne og begjærlig gabede om Vinglasset med de røde, kjødfulde Læber — er øjensynlig hans væsenligste Grundsætning den: at benytte sig. af de Fornøjelser, der tilbyde sig for148

ham. Det væsenligste Bindeled imellem dem er desuden Musik, eller med andre Ord: den mest raffinerede, sanselige Nydelse. Hvad skulde saa vei kunne holde ham tilbage? Intet. Alt var tværtimod kun beregnet paa at lokke og opmuntre ham. Hun selv maaske? Ja, hvem er hun vei egentlig? En Gaade. Det har hun altid været for mig og er det endnu bestandig. Jeg kjender hende slet ikke. Jeg kjender hende kun fra en rent dyrisk Side, og for et Dyr gives der jo, som bekjendt, intet, som hverken kan eller biot skal holde igjen paa dets Drifter."

Først nu mindedes jeg deres Ansigter paa hin Aften, da de efter Kreuzter-Sonaten endnu spillede et andet, meget lidenskabeligt Stykke, der i Sanselighed grænsede til det liderlige.

„Hvorledes havde jeg dog kunnet rejse!" sagde jeg til mig selv, idet jeg mindedes hint Udtryk i deres Ansigter. „Var det maaske ikke klart, at det hele allerede var afgjort imellem dem den Aften, og kunde man maaske ikke

se, at der allerede den Aften ikke biot ikke mere eksisterede nogen Hindring imellem dem, men at de begge, og især hun, endogsaa følte en vis Skam, efter hvad der var foregaaet imellem dem !"

Jeg sér endnu dette matte, hjælpeløse og salige Smil, som laa over hendes ophedede Ansigt, da hun sad og aftørrede det med Lommetørklædet og jeg i det samme traadte hen til Klaveret. Allerede149

den Gang undgik de saa vidt mulig at se paa hinanden, og kun da han ved Aftensbordet skænkede hende et Glas Vand, saa' jeg, hvorledes de hurtig vekslede Øjekast med et fint, næppe mærkeligt Smil. Mindet om dette opfangede Blik, dette fine Smil fyldte mig med Rædsel.

„Ja, det hele er forbi!" var der en Røst, der sagde inden i mig. Men straks efter sagde en anden Røst: „Det er kun en Stemning, der er kommen over dig. Der kan slet ikke være Tale om saadant noget."

Det var mig saa uhyggeligt at ligge dér i Mørket, og da jeg havde strøget en Tændstik, forekom det lille Kammer med- de gule Tapeter mig endnu mere uhyggeligt; jeg skyndte mig derfor at slukke Tændstikken, efter først at have benyttet den til at tænde en Cigaret. Og som det sædvanlig gaar, naar Tankerne vedblive at dreje sig i et og det samme Kredsløb af uopløselige Modsigelser, at man giver sig til at ryge, saaledes begyndte jeg nu ogsaa at ryge den ene Cigaret efter den anden for at omtaage min Dømmekraft og slippe for. at se de Modsigelser, hvori jeg mere og mere indviklede mig.

Jeg fik ikke lukket et Øje hele Natten, og da jeg hen ad Morgenstunden ikke længer var i Stand til at udholde denne Spænding, stod jeg op og vækkede Karlen, som opvartede mig, for at han skulde gaa hen og bestille Postheste til mig.150

Jeg skrev iraens et Par Ord til Kommissionen for at lade den vide, at en vigtig Sag kaldte mig til Moskov og bad om, at man vilde lade et af Medlemmerne overtage min Post.

Klokken otte om Morgenen satte jeg mig i Postvognen og tog afsted. 151

XXV.

I det samme kom Konduktøren ind i Ktipeen, og ved at se, at Lyset inde hos os var brændt ned i Stagen, gik han hen og slukkede det, uden dog at sætte et nyt i Stedet. Udenfor var det imidlertid begyndt at dages. Hele Tiden, saa længe Konduktøren opholdt sig inde i Kupeen, sagde Pösdnyschev ikke et Ord og trak kun flere Gange Vejret dybt og tungt. Han gjenoptog først sin Fortælling, da Konduktøren var gaaet, og der -i den halvmørke Kupé kun hørtes den dæmpede Larm af Rudernes Klirren, af Kupeens Bevægelse og Kræmmersvendenes regelmæssige Snorken. Skæret af Daggryet, som faldt ind igjennem Ruden, var endnu saa svagt, at jeg næppe kunde se Pösdnyschev, og jeg hørte kun paa Tonefaldet af hans Stemme, hvorledes han stadig blev mere og mere bevæget, 0 længere han kom frem i sin Fortælling. •

— Jeg havde 35 Verster at kjøre til Vogns og otte Timers Rejse med Jærnbanen, vedblev han paany. — Kjøreturen til Vogns var i høj Grad behagelig. Det var en kold Efteraarsdag med klart Solskinsvejr. Det var just paa den Tid af Aaret,da Sporet af Skinnerne paa Hjulene sædvanlig tegner sig skarpt og regelret langs den fedtede, mat glinsende Landevej. Den gode, jævne Vej, det klare Lys og den rene Luft virkede i høj Grad oplivende. Det var en sand Fornøjelse at kjøre her i den aabne Rejsevogn, og jeg følte mig betydelig lettet under Vejs. Synet af Hestene, af Markerne og af de forbikjørende flk mig til at glemme, hvorhen det var, jeg rejste. Undertiden forekom det mig, som om jeg biot var ude at kjøre for min Fornøjelses Skyld, og som om intet af alt det, der havde faaet mig til at tage afsted, var til i Virkeligheden. Og det var især denne Art af Glemsel, som tiltalte mig. Naar jeg derimod pludselig mindedes, hvor jeg skulde hen, sagde jeg straks til mig selv: „Den Tid — den Sorg; man skal kun lade være at tænke paa det."

Under Vejs indtraf der desuden et Tilfælde, som ved at forsinke mig betydelig yderligere bidrog til at adsprede mine Tanker. Min Vogn gik nemlig i Stykker, og jeg var tvungen til at vente, indtil defi blev gjort i Stand igjen. Denne Omstændighed flk stor Betydning for mig, da jeg, som en Følge heraf, i Stedet for at komme til Mosköv Klokken-fem om Eftermiddagen, ankom Klokken tolv om' Natten og først naaede hjem henad ét. Istandsættelsen

af Vognen, Afregningen for Arbejdet, Opholdet paa Gæstgivergaarden, hvor jeg drak Te og underholdt mig med Værten, bidrog altsammen til at give mine Tanker en anden Retning.153

Hen i Skumringen var alting færdigt, og jeg rejste videre. Havde det været behageligt at rejse om Dagen, var Rejsen om Natten endnu behageligere. Det var Nymaane, med en let Nattekulde'. Vejen var stadig fortræffelig, jeg havde gode Heste, en lystig Kusk, og jeg hengav mig fuldstændig til Rejsens Behageligheder, uden at tænke paa, hvad der forestod mig; eller jeg hengav mig maaske, kun saa meget mere udelt til Nydelsen deraf, fordi jeg vidste, hvad der forestod mig, og jeg nu tog Afsked med Livets Glæder.

Men denne rolige Sindsstemning, hvori jeg endnu var Herre over mine Følelser, varede dog kun saa længe Kjøreturen stod paa, og var forsvunden ved Ankomsten til Banegaarden. Aldrig saa snart havde jeg sat mig ind i Kupeen, før der begyndte noget saa rædselsfuldt, at jeg aldrig i mit Liv vil kunne glemme det. Om det var, fordi jeg, straks efter at være kommen ind i Kupeen, levende forestillede mig, at jeg allerede var ankommen, eller fordi Jærnbanekjørsel overhovedet virker ophidsende paa éns Nerver, det véd jeg ikke; kun saa meget er vist, at jeg lige fra det Øjeblik af, at jeg befandt mig i Kupeen, ikke længer var Herre over min Indbildningskraft, der uophørlig og paa det mest. skuffende malede Billede paa Billede, det ene mere kynisk end det andet, og hvert især, som var det beregnet paa at faa min Skinsyge til at blusse op i lys Lue. Alle handlede de kun om ét og det samme: om hvad der foregik dér i min Fraværelse,154

og om hvorledes hun bedrog mig. Jeg skummede af Harme og Forbitrelse, hvorved jeg desuden, mærkelig nok, ligesom berusede mig i Følelsen af min Fornedrelse, idet jeg fortabte mig i Beskuelsen af disse Billeder, uden hverken at være i Stand til at løsrive mig fra dem, eller til at udviske dem, eller til at lade være med at fremmane dem. Ja, ikke nok hermed, men jo længere jeg betragtede disse indbildte Billeder, desto mere troede jeg paa Sand-. heden af, hvad de forestillede. Og den Omstændighed, at jeg saa' dem saa tydelig for mig, var i mine Tanker et ligefremt Bevis for, at hvad jeg her forestillede mig ogsaa i Virkeligheden fandt Sted. Det var ligesom om der inden i mig kunde have siddet en eller anden Djævel og tilhvisket mig de allergyseligste Formodninger. Saaledes mindedes jeg pludselig en Ytring, jeg en Gang for længe siden havde hørt af Truchatschévskis ældste Broder, og med en ganske forunderlig vellystig Følelse gav jeg mig nu ti! at sejgpine mig selv ved at henføre den til Truchatschévski s og min Hustru.

Det var meget længe siden, at denne Ytring var falden; men jeg huskede den endnu saa tydelig, som om Samtalen kunde have fundet Sted Dagen i Forvejen. Jeg havde den Gang spurgt Truchatschévskis Broder, om han gik paa Bordeller. Herpaa svarede han: at det ikke kunde falde et anstændigt Menneske ind at søge saadanne Steder, hvor man risikerede at blive smittet, og hvor der desuden baade var snavset og ubehageligt at155

komme; det kunde saa meget mindre falde ham ind, tilføjede han, at gaa saadanne Steder hen, som man jo altid havde let nok ved at finde en anstændig Kvinde, der vilde indlade sig med én. Se, en saadan havde nu hans Broder funden i min Hustru. „Sandt nok, hun er ikke saa ganske ung mere, hun mangler en Tand paa den ene Side og er ikke fri for at være lidt fyldig," ræsonnerede jeg, idet jeg betragtede hende fra hans Standpunkt; „men, hvad skal man sige til det? man maa tage, hvad der tilbyder sig." Ja, han er saa god at se igjennem Fingre med hendes Mangler, idet han tager hende til sin Elskerinde, men til Gjengjæld kan han ogsa.a være rolig for, at hun ikke vil sætte hans dyrebare Helbred i Fare.

- „Nej, det er umuligt!" sagde jeg til mig selv. „Der kan slet ikke være Tale om saadant noget! Der er jo ikke Spor af Grund til at formode noget som helst af den Slags. Har hun ikke selv sagt, at den blotte Tanke, at jeg skulde kunne blive skinsyg paa hende i Anledning af Truehatschévski, er ligesaa krænkende som nedværdigende for hende ? Jo vist; men hun lyver jo, hun lyver jo bestandig!" udbrød jeg heftig, og nu begyndte det igjen forfra.

Foruden mig var der endnu kun to andre Passagerer i Kupeen, en gammel Mand og Kone, som vare yderst ordknappe og tilmed snart stod af paa en Mellemstation, saa jeg blev alene tilbage. Jeg var ligesom et vildt Dyr i Buret; snart sprang156

jeg op og for hen til Vinduet, snart gav jeg mig til at gaa med slingrende Skridt öp og ned i Kupeen, idet jeg

derved ligesom vilde paaskynde dens Fart; men Kupeen, tilligemed alle Bænkene og Ruderne, vedblev kun at gaa sin rystende, skudrende Gang, som vor her for Øjeblikket.

Pösdnyschev for op og gik et Par Skridt frem og tilbage i stærk Bevægelse, hvorpaa han satte sig igjen.

— Jeg er saa bange, saa bange for disse Jærn-banekupeer, at jeg ikke kan sige det! vedblev han paany. — Aa, det var grueligt! Jeg sagde til mig selv: „Lad mig tænke paa noget andet . . . for Eksempel paa Værten dér i Gæstgivergaarden, hvor jeg drak Te." Og jeg saa' nu Værten for mig med det lange Skæg, og hans lille Sønnesøn, en Dreng paa samme Alder som min Våsja.

„Min Våsja! Han vil nu faa at se, hvorledes denne Musikant kysser hans Moder! Hvad vil der ikke derved foregaa i hans arme Sjæl! Men hvad bryder hun sig om dét? Hun elsker ..." Og nu begyndte det igjen at koge inden i mig. „Nej, nej! Lad mig hellere tænke paa, hvad der forefaldt paa Hospitalet, som jeg inspicerede i Gaar. Jo, den syge klagede over Lægen, og . . . han, Lægen, havde akkurat saadant et Overskæg som Truchat-schévski ... Hvor frækt han løj! Ja, baade han og hun løj den Gang han sagde, at han skulde rejse" .. Og atter begyndte det . . . Hvad jeg end tænkte paa, stod det paa en eller anden Maade i For-157

bindelse med ham. Jeg led frygtelig. Og min Kval bestod fornemmelig i den Uvished, hvori jeg svævede med Hensyn til min Hustru, i Tvivlen og Dobbeltheden, der gjorde, at jeg ikke vidste, om jeg skulde elske eller hade hende. Jeg led saa frygtelig, at jeg endogsaa et Øjeblik .med Velbehag dvælede ved Tanken om at gaa et Stykke forud for Toget og lægge mig ned tværs over Skinnerne, for saaledes at faa en Ende paa det. Saa var jeg da i hvert Fald fri for at tvivle! Det eneste, som afholdt mig fra at udføre mit Forsæt, var Medlidenhed med mig selv, en Følelse, der umiddelbart blev efterfulgt af det mest indædte Had til hende Mit Had til ham var blandet med Bevidstheden om min Nedværdigelse og hans Sejr; men lige overfor hende nærede jeg kün én Følelse: det mest glødende Had. „Det gik aldrig an at gjøre det af med sig selv og lade hende gaa fri. Nej, hun burde ogsaa lide, i hvert Fald noget, saa at hun i det mindste kunde forstaa, at jeg led,8 sagde jeg til mig selv

Jeg gik stadig ud paa de Mellemstationer, som vi holdt ved, biot for at adsprede Tankerne lidt. Under et af disse Ophold lagde jeg tilfældig Mærke til, at der ved Buffeten stod et Par Herrer og drak. Jeg forlangte øjeblikkelig en Snaps, som jeg tømte i ét Drag. En Jøde, der ogsaa havde faaet sig en Snaps, gav sig i Snak med mig. Biot for ikke igjen at komme til at sidde alene i Kupeen, gik jeg ind i en af tredje Klasses Kupeer, hvor hanhavde sin Plads, skjønt der var saa tilrøget og snavset, at jeg under andre Omstændigheder næppe vilde have kunnet overvinde mig selv til at gaa derind. Dér satte jeg mig ned ved Siden af Jøden, og han, der var meget snakkesalig, opvartede mig nu med den ene Anekdote efter den anden; men skjønt jeg vei nok hørte paa ham, forstod jeg dog ikke noget af, hvad han sagde, da Tankerne stadig ved-bleve at gaa deres egen Gang. Det mærkede han og bad mig være lidt mere opmærksom. Saa rejste jeg mig op og gik tilbage i min Kupé.

„Jeg maa nøje overveje," sagde jeg til mig selv, „om jeg ogsaa har Ret i, hvad jeg formoder, og om der overhovedet er nogen Grund til saaledes at pine og plage mig selv." Jeg satte mig, med det oprigtige Ønske om rolig at overlægge min Stilling; men, i Stedet for et roligt Overlæg, begyndte det igjen at koge inden i mig, og i Stedet for Betragtninger, viste der sig kun allehaande Billeder og Scener.

„Hvor tit," sagde jeg til mig selv, idet jeg mindedes mine tidligere Anfald af Skinsyge, „hvor tit har jeg ikke pint mig saaledes, medens det dog til syvende og sidst har vist. sig at være aldeles unødvendigt. Saaledes vil det rimeligvis ogsaa gaa nu-; ja, jeg er endogsaa vis paa, at jeg vil finde hende ganske rolig sovende i sin Seng, naar jeg kommer. Hun vil vaagne op og glæde sig ved at se mig igjen, og jeg selv vil, saavel af hendes Ord som af hendes Miner, forvisse mig om, at der159

ikke er hændt det allermindste, og at det ikke er andet end noget Vrøvl altsammen. Ja, hvor det skal glæde mig!8 . . . „Nej, det er nu altfor tit gaaet saaledes, og man kan umulig haabe, at det stadig vil blive saadan ved!" sagde en indre Stemme, og nu begyndte det igjen . . .

Ja, det var heri, at Straffen laa! Hvis jeg skulde betage et ungt Menneske Lysten til at indlade sig med Kvinder, vilde jeg ikke føre ham ind i et Hospital for syfilitiske, men lade ham faa et Indblik i min Sjæls Inderste, saa han

maatte se de Djævle, som reve og slede i den med deres Kløer! Det frygtelige laa i, at jeg samtidig med at ansé mig for ubetinget berettiget til at skalte og valte med hendes Legeme, som om det kunde have været mit eget, tydelig følte, at jeg umulig kunde raade derover, at det ikke var mit, men hendes Legeme, og, at det tværtimod var hende, som kunde handle dermed efter Godtbeflndende, hvorved hun naturligvis ikke vilde lade sig lede af Hensynet til mine Ønsker. Og jeg kunde hverken gjøre ham eller hende det allermindste. Han vilde, ligesom Vånka Kjældermester under Galgen, synge en Vise om, hvorlunde det elskende Par saa ømt monne kysses *) osv. Og til sidst er det dog ham, som beholder Overtaget. Med Hensyn til hende var jeg endnu mindre i Stand til at foretage mig noget som helst. „Hvis hun endnu ikke har gjort det afgjørende

*) En Hentydning til en gammel Folkevise.' O. A.160

Skridt, men kun har Lyst til ät gjøre det — og, jeg véd, at hun har Lyst —* ræsonnerede jeg ved mig selv, „er det kun endnu værre, og det var bedre, om hun allerede havde gjort det, at jeg kunde vide det og være fri for denne Uvished." Jeg var rent ude af Stand til at sige, hvad jeg ønskede eller vilde. Jeg ønskede, at hun ikke maatte ville dét, som hun skulde ville. Det var det rene Vanvid! 161

XXVI.

— Paa den næstsidste Station, før Konduktøren endnu havde indfundet sig for at affordre Billetterne, samlede jeg mine Sager sammen og gik ud paa Platformen. Jeg havde ingen Ro paa mig, og Tanken om, at det afgjørende Øjeblik nærmede sig, bragte kun mit Sind i et endnu større Oprør. Jeg fornam tillige Kuldegysninger i hele Kroppen; og jeg begyndte til sidst af fryse saaledes, at Tænderne klaprede i Munden paa mig. Efter at jeg var ankommen til Banegaarden, fulgte jeg mekanisk med Mængden, satte mig op i en Droske og kjørte afsted. Under Kjørselen betragtede jeg de forbigaaende , som af og til kom mig i Møde, Gaards-karlene, som holdt Vagt udenfor Husene, og Skyggerne, som Gadelygterne og Drosken, hvori jeg kjørte, kastede snart foran, snart bag ved mig, uden at jeg derved kunde tænke paa noget som helst. Jeg havde allerede kjørt et godt Stykke, da jeg begyndte at fryse om Fødderne og derved kom til at huske, at jeg i Kupeen havde taget mine Uldstrømper, af og lagt dem ned i Rejsetasken. Hvor var den ? Havde jeg ikke faaet den med162

mig? Jo, her var den. Men hvor var Kurven? Nu huskede jeg, at jeg havde glemt min Bagage; men, da jeg havde faaet fat paa Kvitteringen for Sagerne, syntes jeg, at det ikke var Umagen værd at vende om efter dem, og jeg kjørte derfor videre.

Saa gjærne jeg vil, er jeg dog ikke' i Stand til nu at mindes den Tilstand, hvori jeg den Gang befandt mig; hvad det egentlig var, jeg tænkte paa, eller hvad jeg havde i Sinde. Jeg husker kun, at jeg dunkelt følte, at der var nogét i Gære, noget frygteligt, som vilde faa en overordentlig Betydning for hele mit tilkommende Liv. Om det var denne min Tankeretning, som medførte dette betydningsfulde, eller jeg havde en Forudfølelse af, hvad der vilde ske, det véd jeg ikke. Maaske er det ogsaa muligt, at disse Øjeblikke overhovedet kun synes mig saa mørke nu, som en Følge af, at alt, hvad. der umiddelbart var gaaet forud for hin Begivenhed, senere uvilkaarlig fik et mørkt Anstrøg i min Erindring.

Endelig rullede Drosken hen for Opgangen til Huset, hvor jeg boede; Klokken var henad ét. •Dér holdt endnu et Par Hyrekuske, hvem de oplyste Vinduer formodentlig havde hidlokket ved Udsigten til at faa noget at bestille. Der var lyst i vor Lejlighed, hvoraf Salen og Dagligstuen vendte ud til Gaden.

Uden at gjøre mig selv Regnskab for, hvorledes det gik til, at der endnu var Lys saa sent, gik jeg, stadig i Forventning om noget frygteligt,163

der vilde ske, op ad Trappen og ringede paa. Vor Tjener Jegör, en godmodig og flink, men yderst indskrænket Fyr, lukkede op for mig. Lige saasnart jeg var kommen ind i Entreen, blev min Opmærksomhed straks henledet paa noget, der hang paa Knagerækken og ved nærmere Eftersyn viste sig at være en Slængkappe. Skjønt det egentlig skulde have overrasket mig, tog jeg mig dog ganske rolig i det; det var kun, hvad jeg ventede.

„Det tænkte jeg nok!" sagde jeg ved mig selv, da Jegör, paa mit Spørgsmaal om, hvem der var hos os, nævnte Truchatschévskis Navn. Jeg spurgte, oni der ellers ikke var nogen. „Nej, Herre!" sagde han i en Tone, som om

han havde tænkt ret at glæde mig ved at fritage mig for enhver som helst Tvivl i denne Henseende.

„— Ja vist, jo vist!" sagde jeg, ligesom for mig selv. „Og Børnene?"

„—Jo, de er alle raske, Gud være lovet! De er i Seng for længe siden."

Jeg havde ondt ved at faa Vejret, og Tænderne vedbleve stadig at klapre i Munden paa mig.

„Saa var det dog ikke saaledes, som jeg havde tænkt mig det!" sagde jeg ved mig selv. Hvor tit og ofte havde jeg ikke gaaet og forestillet mig, at det værste var skét, medens jeg dog til syvende og sidst fandt alt ved det gamle og i sin gode Orden. Denne Gang havde jeg ikke fundet alt ved det gamle, nej, her var dét, dét jeg saa tit havde forestillet mig, dog ikke mere som en164

biot og bar Forestilling, men som den rene, skære Virkelighed. Ja, her var det!"

Jeg havde nu givet mig til at græde; men straks var der en Djævel, som hviskede mig i Øret: „Ja, græd du kun og spil den følsomme; imens gaa de uforstyrret fra hinanden, du faar ingen Beviser at støtte dig til, og saa kan du siden evig og altid martre dig med Tvivlen!8 I det samme var den rørte Stemme som blæst bort, og der paa-kom mig en mærkelig Følelse, ja, De vil ikke tro det, en Glæde, en jublende Glæde over, at min Kval nu skulde have en Ende, at jeg nu vilde kunne straffe hende, befri mig for hende og give min Forbitrelse Tøjlen! Og jeg gjorde det; jeg blev ligesom et vildt Dyr, o* et ondt og listigt Dyr oven i Kjøbet.

„Nej, nej, lad kun være!" sagde jeg til Jegör, som gjorde Mine til at gaa ind i Salen for at melde min Ankomst. „Skynd dig hellere at faa fat i en Vogn, og kjør saa paa Banegaarden efter mine Sager. Her er Kvitteringen. Gaa saa!"

Jegör forsvandt i Korridoren efter sin Overfrakke, og, for at han ikke skulde opskræmme Parret, fulgte jeg efter ham, lige hen til hans Kammer, hvor jeg blev staaende og ventede, til han havde faaet Overfrakken paa. Inde fra Salen, som laa et Par Værelser derfra, hørte man imidlertid tydelig Lyden af Samtale, blandet med Klirren af Tallerkener og Knive.

„De er altsaa i Færd med at spise og har ikke165

hørt mig ringe. Biot de nu ikke maa komme herud i dét samme!" tænkte jeg ved mig selv. Jegör havde imens faaet sin Overfrakke paa og gik; jeg lukkede selv Døren i Laas efter ham.

Jeg var nu alene tilbage med dem, og det gøs i mig ved Tanken om, at jeg straks skulde til at tage fat. Hvorledes? Ja, det vidste jeg endnu ikke. Jeg vidste kun, at det nu var forbi med det hele, at der ikke mere kunde være Spor af Tvivl om, hvorvidt hun var skyldig eller ikke, at jeg nu straks skulde straffe hende for det og gjøre Ende paa mit Forhold til hende.

Før havde jeg endnu af og til vaklet med Hensyn til, hvad jeg skulde tænke, idet jeg sagde til mig selv: „Maaske er det dog ikke sandt, maaske tager jeg Fejl." Al denne Uvished var nu forbi, og der kunde ikke mere være Tale om at skifte Mening. Det var jo saa klart som Dagen. At sidde her alene med ham ved Nattetide i min Fraværelse! Saaledes at kunne glemme ethvert Hensyn! Eller værre endnu: denne Dristighed og Hensynsløshed, hvormed man begaar Forbrydelsen, skal maaske kun tjene som et Skalkeskjul, føre Mistanken paa Vildspor og tale for Vedkommendes Uskyldighed! Hvilke flere Beviser behøvedes der vei saa ? Der var ikke Spor af Tvivl! Jeg frygtede kun for, at de skulde undslippe mig, skulde finde paa en Udvej, og ikke biot berøve mig Beviserne paa deres Brøde, men endogsaa Muligheden for at kunne, bevise dem.166

Og for saa hurtig som inulig at fange dem jnde i Salen, hvor de sad, uden at komme igjennem Salonen, som stødte op dertil, gik jeg paa Taaspidserne og lagde Vejen igjennem Korridoren og Børnenes Værelser. I det første sov Drengen; i det andet, hvor Smaapigerne laa og sov, bemærkede jeg, hvorledes Barnepigen gjorde Mine til at vaagne. Jeg forestillede mig, hvad hun vilde tænke, naar hun erfarede det hele, og det gjorde mig saa ondt for mig' selv, at jeg ikke kunde holde Taarerne tilbage; for ikke at vække Børnene, løb jeg igjen paa Taaspidserne ud i Korridoren og derfta ind i mit Kabinet, hvor jeg kastede mig ned paa Sofaen og brast i Graad.

„Saadan en retskaffen Mand, som jeg altid har været! Et Menneske, som hele sit Liv igjennem kün har drømt om Familielivets Lykke; en Mand, som endnu aldrig har været sin Hustru utro! Og saa . . .! En Moder til fem Børn . . , sidder dér og omfavner .denne Musikant, biot for hans røde Læbers Skyld . . . Nej, det er ikke noget Menneske, det er en Tævehund, en gemen Tævehund! Ved Siden af det Værelse, hvor Børnene ligge og sove . . . Dog, det er ogsaa sandt, hendes Kjærlighed til dem har ikke været andet end Hykleri fra først til sidst! ... At skrive saaledes, som hun skrev til mig! Og saa med denne Frækhed kaste sig om Halsen paa den første, den bedste, der melder sig lige fra Gaden! Ja, hvad snakker jeg vei om, maaske er det hele Tiden167

gaaet saaledes til. Maaske er det Tjeneren, som er Fader til alle Børnene, der kun. gjælde for at være mine! Hvis jeg først var ankommen næste Dag, vilde hun vei som sædvanlig have modtaget mig paa sin gratiøse og lade Maade i Korsét og omhyggelig friseret, — jeg saa' hendes indtagende, forhadte Ansigt for mig — og Rovdyrets Skinsyge vilde for evig have fæstet Rod i mit Hjærte og daglig have sønderrevet det med sine Kløer! — — — Hvad vilde vei Barnepigen og Jegör tænke? Og den stakkels Lise! Hun var allerede begyndt at forstaa, hvad der foregik. — En saadan Frækhed! Al denne Løgn og Forbitrelse! Og denne dyriske Sanselighed, som jeg kjender saa godt!" sagde jeg ved mig selv.

Jeg vilde have rejst mig op, men jeg kunde ikke. Mit Hjærte bankede saa voldsomt, at jeg ikke kunde støtte paa mine Ben.

„Jeg dør af et Slagtilfælde!" sagde jeg igjen til mig selv. „Hun tager Livet af mig. Det er just, hvad hun vil. Hvad bryder hun sig vei om at tage Livet af en ?• Men det vilde dog være altfor fordelagtigt for hende, til at jeg skulde unde hende den Fornøjelse oven i Kjøbet. Ja, her sidder jeg og ræsonnerer, mens de spiser til Aften og lér og . . . Hvorfor kvalte jeg hende ikke den Gang!" udbrød jeg, idet jeg pludselig mindedes, hvorledes jeg for en Uge siden havde jaget hende ud af Kabinettet og -sønderslaaet flere Ting. Jeg mindedes saa levende den Tilstand, hvori jeg den168

Gang havde befundet mig; ja, ikke nok med, at jeg mindedes den, nej, der opstod paany en lignende Lyst hos mig til at slaa om mig og tilintetgjøre, som den Gang. Jeg husker, hvilken Trang jeg følte til at optræde rigtig energisk, og hvorledes jeg ikke havde Tanke for andet, end hvad der stod i ligefrem Forbindelse med denne energiske Optræden. Jeg var kommen i den Tilstand, der gjør sig gjældende saavel hos et Rovdyr som hos et Menneske i Farens Stund, naar han, til Trods for sin fysiske Ophidselse, dog handler med stor Bestemthed og, uden at skynde sig, ikke spilder et Sekund, medens han stadig kun har et eneste Maal for Øje. XXVII.

— Det første, jeg gjorde, var at tage mine Støvler af, hvorefter jeg paa Hosesokker gik hen og udsøgte en Dolk i den Samling åf Vaaben, jeg havde hængende paa Væggen over Sofaen. Dolken var baade ny og skarp og havde aldrig været brugt før. Idet jeg trak den ud af Skeden, faldt denne ned bag Sofaen. Jeg husker, hvorledes jeg i det samme sagde til mig selv: „Jeg maa ikke glemme siden at tage den op igjen; den kunde ellers blive borte." Saa skilte jeg mig ved min Overfrakke, som jeg hele Tiden havde haft paa, og gik med lydløse Skridt ind til dem. Efter forsigtig at have sneget mig ind igjennem Salonen, aabnede jeg pludselig med et rask Tag Døren ind til Salen.

Jeg husker endnu Udtrykket i deres Ansigter. Og naar jeg husker det saa godt, er det især paa Grund af den besynderlige, smerteblandede, glade Følelse, som det vakte hos mig. Dette Udtryk var fuldt af Rædsel. Og det var just, hvad jeg behøvede. Jeg sér endnu det fortvivlede, rædselsslagne Udtryk, som de begge to havde i det Øjeblik, Døren gik op, og de saa' mig staa for dem! Som det lod, var170

han lige sprungen op fra Bordet, idet jeg kom, og stod nu med Ryggen op ad Skabet. Foruden at hendes Ansigt, ligesom hans, bar Præget af Rædsel, udtrykte det tillige en hel anden Følelse. Hvis det kun havde udtrykt Rædsel, var det maaske heller ikke gaaet, som det gik; men foruden denne Følelse bemærkede jeg — i det mindste forekom det mig saaledes — i første Øjeblik endnu et .Anstrøg af Ærgrelse og Misfornøjelse med at være bleven forstyrret i sin Kjærligheds Rus og i de lykkelige Øjeblikke, hun her havde nydt i hans Selvskab. Det var ligesom hun ikke kunde have ønsket andet, end at man biot uforstyrret vilde have ladet hende nyde sin Lykke. Men saavel det ene som det andet Udtryk var dog kun et Øjeblik fremherskende paa deres Ansigter. For hans

Vedkommende vekslede det forfærdede Udtryk straks med et spørgende, der sagde: „Kan det hjælpe at lyve eller ikke? Hvis det kan hjælpe, maa vi nok til at begynde; hvis ikke, begynder der straks noget andet. Men h vad for noget?" sagde hans spørgende Blik. I hendes Ansigt syntes det mig derimod, som om det ærgerlige og misfornøjede Udtryk vekslede med et bekymret, idet hendes Blik faldt paa ham.

Jeg var standset et Øjeblik i Døren, idet jeg omhyggelig skjulte Dolken bag paa Ryggen. I det samme sagde han smilende og i en, indtil det latterlige, ligegyldig Tone:

„— Ja, her har vi nu siddet, og underholdt os med Musik."171

„—Nu, det maa jeg sige! ..." begyndte hun samtidig, idet hun uvilkaarlig slog ind paa hans Tone.

Men hverken han eller hun fik tait ud. Det samme Raseri, som for en Uge siden var løbet af med mig, greb mig nu her paany. Jeg følte paany denne Trang til at slaa itu og bruge Vold, til ret at give Raseriet Tøjlen, og jeg lod staa til.

Ingen af dem fik tait ud. Thi nu begyndte just dette andet, som han var saa bange for, og som pludselig satte en Stopper for deres Veltalenhed. Jeg for hen imod hende, idet jeg stadig skjulte Dolken, for at hun ikke skulde hindre mig i at ramme hende paa det Sted, jeg lige fra Begyndelsen af havde udset mig, nemlig i Siden, lige under Brystet ; men i det samme fik han dog alligevel Øje paa Dolken, og, hvad jeg aldeles ikke havde ventet, han greb mig i Armen, idet-han raabte:

„ — Saa vær dog fornuftig! Hvad gaar der af Dem?! Hej! Hjælp!"

Jeg rev min Arm løs og, uden at sige et Ord, vendte jeg mig nu fra hende og kastede mig over. ham. Vore Øjne mødtes, og han blev pludselig saa bleg som et Lagen. Hans Øjne funklede paa en ganske egen Maade, og, hvad jeg heller ikke havde ventet, han smuttede i en Fart under Klaveret ud af Døren.

Jeg vilde have styrtet efter ham, men jeg kunde ikke komme af Stedet for noget tungt, som havde lagt sig over min venstre Arm. Det var172

hende. Jeg prøvede paa at rive Armen løs, men hun gjorde sig kun endnu tungere og holdt stadig igjen. Denne uventede Hindring, den generende Tyngde, jeg fornam, og især hendes forhadte Berøring gjorde mig helt rasende. Jeg følte, at jeg nu var bleven fuldkommen ustyrlig og glædede mig uvilkaarlig ved Tanken om, hvor frygtelig jeg maatte tage mig ud i dette Øjeblik. Jeg arbejdede stadig paa at befri min venstre Arm for herides Tryk, og, idet jeg med en voldsom Kraftanstrængelse sled den løs, tørnede jeg med Albuen lige ind i Ansigtet paa hende. Hun hvinede af Smerte og slåp min Arm.

Jeg vilde nu igjen have styrtet efter ham; men i det samme faldt det mig ind, hvor latterlig jeg vilde tage mig ud ved at piske efter min Kones Elsker paa Hosesokker, og jeg vilde ikke være latterlig, men frygtelig. Til Trods for det frygtelige Raseri, der havde bemægtiget sig mig, huskede jeg dog hele Tiden ikke biot det Indtryk, jeg derved gjorde paa andre, men lod mig endogsaa tildels lede deraf.

Jeg vendte mig nu imod heride. Hun var sunken om paa en lille Sofa, hvor hun laa og tog sig med Hænderne op til Øjnene, som vare helt underløbne med Blod af mit Slag. Hun saa' ufravendt paa mig, og saavel hendes Blik som hele Ansigtet udtrykte et lignende Had og en lignende Frygt for mig, hendes Fjende, som det, hvormed en Rotte, man tar faaet i Fælden, sér paa en, idet173

man holder den op for Lyset. Jeg for mit Vedkommende kunde i hvert Fald ikke spore andre Følelser hos hende for mig end Frygt og Had, men det var vei ogsaa de eneste Følelser, som Kjærligheden til en anden kunde have vakt hos hende for mig. Maaske vilde jeg derfor endnu have holdt igjen paa mig selv og ikke gjort, hvad jeg gjorde, hvis hun biot havde tiet. Men, idet hun greb mig i Haanden, hvori jeg holdt Dolken, sagde hun pludselig:

„— Vær dog fornuftig! Hvad gaar der af dig? Hvad tænker du paa! Der er jo ingen Ting skét, ikke det allermindste! Saa sandt, jeg lever.!"

. Jeg vilde, som sagt, maaske endnu have tøvet med at udføre mit Forsæt; men disse hendes sidste Ord, hvoraf jeg

sluttede mig til det modsatte, d. v. s., at dét, jeg frygtede mest af alt, just var skét, fordrede et Svar. Og Svaret maatte igjen passe til den Stemning, hvori jeg; havde bragt mig selv, en Stemning, der ikke biot stadig tog. til i Styrke, men nødvendigvis maatte vedblive, dermed, indtil den havde naaet ud over alle Grænser. Raseriet har, som man sér, ogsaa sipe Love.

.„— Hold op med den Løgn, gemene Kvindemenneske!" skreg jeg, .skummende af Raseri, idet jeg med min venstre Haand forsøgte at holde begge hendes Hænder fast; men da hun stadig rev snart den ene, snart den anden Haand løs, maatte jeg til sidst opgive Forsøget. Uden dog at slippe Dolken, greb jeg hende nu med den venstre Haand174

i Struben, væltede hende bag over og vilde til at kvæle hende, Hvor denne Hals dog forekom mig at være haard! Hun klamrede sig med begge Hænder om min Haand for at faa den til at slippe Taget om hendes Hals, og, som om jeg ikke kunde have ventet paa andet, benyttede jeg Øjeblikket til at jage Dolken ind i den venstre Side paa hende, lige under Brystkassen . . .

Naar Folk paastaa, at de i et Anfald af Raseri ikke huske, hvad de selv gjøre, er det kun Snak, lutter Usandhed. Jeg huskede det altsammen, uden at jeg et eneste Øjeblik tabte af Syne, hvad det var, jeg gjorde. Jo mere Ild jeg lagde under Maskinen, hvori det kogede og sydede stærkt nok i Forvejen, desto klarere lyste Bevidstheden op i mig, saa det ligefrem var mig umuligt ikke at vide, hvad jeg gjorde. Jeg paastaar ikke, at jeg forud-saa\ hvad jeg vilde gjøre; men i samme Øjeblik, jeg gjorde det, ja allerede kort i Forvejen, vidste jeg, hvad det var, ligesom for at jeg endnu kunde have fortrudt det, kunde have sagt til mig selv, at jeg jo endnu kunde lade det være ugjort. Jeg vidste, at jeg, sigtede lige under Brystkassen, og at Dolken vilde trænge ind. Og jeg havde aldrig saa snart ført Stødet, før jeg ogsaa vidste, at jeg havde • gjort noget frygteligt, noget, jeg aldrig før havde gjort , og som vilde faa skrækkelige Følger. Men Bevidstheden derom kom og svandt som et Lyn, og umiddelbart efter, at jeg var bleven mig bevidst, hvad jeg vilde gjøre, gjorde jeg175

det ogsaa. Det var med en forunderlig Klarhed, at jeg blev mig mine Handlinger bevidst. Jeg husker, hvorledes først Korsettet og siden noget andet var i Vejen, men hvorledes Kniven derpaa gled ind i noget blødt. Hun greb vei med begge Hænder om Dolken, men hun skar kun Fingrene til Blods paa den, uden at være i Stand til at holde den tilbage.

Endnu længe efter det moralske Omslag, der var foregaaet med mig i Fængslet, tænkte jeg ofte paa dette Øjeblik, idet jeg, saa vidt jeg formaaede, opfriskede de nærmere Omstændigheder derved i min Erindring. Jeg husker blandt andet, hvorledes jeg. et Øjeblik, lige før jeg skred til Værket, paa det frygteligste blev mig bevidst, at jeg nu lige straks vilde myrde og virkelig myrdede en Kvinde, en værgeløs Kvinde , min Hustru. Bevidstheden derom var saa frygtelig, at jeg endogsaa dunkelt mindes, hvorledes jeg, straks efter at have jaget Dolken ind i Siden paa hende, skyndte mig at trække, den ud-igjen, ined Ønsket om at kunne raade Bod paa det skete og afvende Følgen deraf.

Jeg stod et Øjeblik ubevægelig, i Forventning om, hvad der vilde ske, — om det stod til at ændre?

I det samme sprang hun op med et vildt Skrig og raabte paa Barnepigen.

„— Måscha! Han har dræbt mig!"

Barnepigen, der formodentlig allerede tidligere var bleven vækket af Støjen, stod som lynslagen i Døren.176

Jeg selv var ikke i Stand til at røre mig ud af Stedet og vilde ikke tro mine egne Øjne. Men i det samme begyndte Blodet i en tyk Strøm at vælte frem under Korsettet paa hende. Og først ,da indsaa' jeg, at det skete ikke mere lod sig gjøre godt igjen, og var enig med mig selv om, at det jo heller ikke behøvedes, da det dog ikke var andet end noget, jeg selv ønskede, og som jeg var nødsaget til at gjøre.

Jeg blev endnu paa Stedet, til hun var faldet om, og Barnepigen med et Hvin var styrtet hen til hende. Saa kastede jeg Dolken fra mig og gik ud af Stuen.

„Man skal biot ikke lade sig bringe ud af Fatning, men stadig huske paa, hvad det er, man gjør!" sagde jeg til mig

selv, idet jeg gik, uden at se hverken til hende eller Barnepigen. Denne vedblev at skrige i vilden Sky, medens hün kaldte paa Stuepigen. Paa Vejen igjennem Korridoren sendte jeg selv Stuepigen ind til hende, hvorpaa jeg gik ind i mit Kabinet.

„Hvad skal der nu gjøres?" spurgte jeg mig selv. Og uden et Øjebliks Betænkning gik jeg hen til Væggen, hvor Vaabnene hang, tog en Revolver og lagde den paa Bordet, efter først at have overbevist mig om, at den var ladt. Derpaa tog jeg Skeden op, som jeg før havde ladet falde ned bag Sofaen, og sad længe med den i Haanden, uden at jeg tænkte paa det allermindste, eller biot mindedes, hvad der var forefaldet. Jeg hørte, hvorledes177

man løb frem og tilbage; hvorledes der kom nogen ude i Entréen, og kort efter igjen nogen; hvorledes Jegör kom slæbende paa noget, der viste sig at være min Rejsekurv, som han stillede ind til mig i Kabinettet, — som om noget Menneske havde Brug for den i dét Øjeblik!

„— Har du hørt, hvad der er skét?" sagde jeg til ham. „Sig til Gaardskarlen, at han skal gaa hen og melde det til Politiet." Han svarede ikke. Jeg rejste mig op for at gaa hen og lukke Døren af efter ham, hvorefter jeg lagde mig paa Sofaen og tændte en Cigaret; men inden jeg endnu havde røget den halvvejs op, faldt jeg om, hvor jeg sad, og sov ind.

Jeg sov vei mindst to Timer, og jeg husker, hvorledes jeg da drømte, at hun og jeg igjen vare blevne gode Venner. Vi havde vei været oppe at skændes, men skjønt der endnu var lidt i Vejen, vare vi dog i Hovedsagen gode Venner. Jeg vaagnede ved, at der var nogen, som bankede paa Døren.

„Det er Politiet," tænkte jeg. „Det er nok et Mord, jeg har begaaet. Eller maaske er det hende, som banker paa, og det hele er ingen Ting."

Der blev igjen banket paa Døren. Jeg svarede stadig ikke, da jeg var optagen af at drøfte Spørgsmaalet: om der ogsaa virkelig var foregaaet noget eller ikke? Jo, der var. Jeg huskede i det samme den Modstand, Korsettet i det første Øjeblik havde gjort, og hvorledes Kniven siden uhindret var178

gleden ind lige til Hæftet, og det løb mig pludselig baade koldt og varmt ned ad Ryggen.

„Jo, det forholder sig ganske rigtigt!" sagde jeg til mig selv. „Og nu kommer Turen til mig." Men, skjønt jeg vei sagde dette, vidste jeg dog meget godt, at jeg ikke vilde aflive mig selv. Ikke desto mindre rejste jeg mig dog op og tog paany Revolveren i Haanden. Men, besynderlig nok! Skjønt jeg ofte før havde været ved at begaa Selvmord, og skjønt det især den Gang paaJærnbanen var forekommet mig let nok, fordi jeg derved forestillede mig, hvilket Slag det vilde have været for hende, var jeg dog nu saa langt fra at ville tage Livet af mig selv, at det slet ikke faldt mig ind.

Der blev imidlertid stadig banket paa Døren. „Det er ogsaa sandt!" sagde jeg ved mig selv, „man maa først have at vide, hvem det er, der staar her og banker paa. Jeg har jo desuden Tiden for mig." Derefter lagde jeg Revolveren fra mig paa Bordet, og, efter først at have dækket den til med en Avis, gik jeg hen og skød Slaaen fra Døren og lukkede op. Det viste sig at være min Svigerinde, en godmodig, men temmelig indskrænket Enke, som stod og bankede paa,

„— Men Våsja! Hvad er nu dét?!" sagde hun, idet Taarerne, som hun aldrig havde Mangel paa, strømmede ned ad hendes Kinder.

„— Hvad er der i Vejen?" spurgte jeg i en grov Tone; men skjønt jeg meget godt indsaa', at jeg slet ingen Grund havde til at være grov imod179

hende, var jeg dog ikke i Stand til at udtrykke mig anderledes.

„— Våsja! Hun dør! Ivan Sachåritsch siger, at der er ingen Redning."

Ivan Sachåritsch var min Hustrus Læge og stadige Raadgiver.

„— Er han maaske her?" spurgte jeg, idet mit gamle Had til hende voksede med forøget Kraft.

„ — Naa, hvad bliver det saa til?" sagde hun igjen. „Våsja! Gaa nu ind til hende. Aa, hvor det er grueligt!"

„Skal jeg ogsaa gaa ind til hende?" sagde jeg til mig selv, og i samme Øjeblik, jeg spurgte derom, var jeg ogsaa enig med mig selv om, at jeg skulde gjøre det, da det formodentlig nu en Gang hørte sig til, at en Mand, der, som jeg, havde myrdet sin Hustru, ogsaa bag efter skulde gaa ind til hende. „Hvis det hører sig til, maa man ogsaa gjøre det," sagde jeg ved mig selv. „Jeg vil desuden faa Tid nok til det andet," tænkte jeg med Hensyn til mit Forsæt at ville skyde mig selv.

„— Vent dog lidt!" sagde jeg til min Svigerinde, inden jeg gik. „Det sér saa tosset ud at komme derind paa Hosesokker. Lad mig i det mindste faa Tøflerne paa."

12*xxvm.

„—Og, vidunderligt nok! Nu, da jeg gik den vante Gang igjennem Korridoren og Værelserne, som jeg kjendte saa godt, vaagnede paany Haabet i mig om, at der i Virkeligheden ikke skulde være passeret noget; men Stanken af alt det Kram, som Lægen havde ført med sig, af Jod og Karbolsyre, slog mig i Næsen og gjenkaldte paany alt, hvad der var skét, i min Erindring.

Paa Vejen igjennem Korridoren, forbi Børnekammeret, fik jeg Øje paa Lise, der helt forskrækket stod og saa' paa mig. Det forekom mig næsten, som om de vare der alle fem og allesammen stod og saa' paa mig. Da jeg naaede Døren til Soveværelset, blev denne lukket, op inde fra af Stuepigen, som derefter straks forlod Værelset.

Det første, mit Øje faldt paa, da jeg traadte ind, var min Hustrus lysegraa Kjole, som, hel sort af Blod, laa over en Stol. Hun selv laa med opløftede Knæer paa vor fælles Seng ud til den Side, hvor jeg ellers sædvanligvis laa, da her var lettere at komme til. Hun laa meget lavt med Hovedet,181

og Natkjolen, som hun havde paa, stod aaben i Brystet. Der var lagt noget over Saaret, og Luften i Værelset var i den Grad mættet med Jod, at man næppe kunde aande derinde. Mest af alt slog mig dog Synet af hendes lemlæstede Ansigt, hvoraf især Øjnene og den ene Side af Næsen vare stærkt underløbne med Blod. Det var Følgen af det Slag, jeg havde tilføjet hende med Albuen, den Gang hun vilde holde mig tilbage, og jeg rev mig løs. Skjønhed var der ikke Spor af mere, ja, hun gjorde endogsaa et vist modbydeligt Indtryk paa mig, og jeg blev staaende paa Dørtærskelen.

„— Gaa nu hen til hende!" sagde Søsteren.

. „Formodentlig ønsker hun at angre sin Synd," tænkte jeg. „Skulde man maaske tilgive hende? Ja, hvorfor ikke? Hun dør jo," tænkte jeg, idet jeg bestræbte mig for at være højmodig.

Jeg traadte nu lige hen til hende. Hun saa' med Besvær op paa mig, da især det ene af hendes Øjne var hovnet saaledes op, at det næsten havde lukket sig, og sagde stakaandet og med en svag Stemme:

„— Saa . . . opnaaede ... du dog . . . hvad du vilde . . . at . . . dræbe mig!"

Og til Trods for de legemlige Lidelser og Dødens Nærhed, udtrykte hendes Ansigt nu igjen den gamle Kulde, det gamle dyriske Had, som jeg kjendte saa godt.

„— Men ..." vedblev hun bestandig stødvist,182

„Børnene . . . faar du . . . alligevel . . . ikke. — Min Søster . . . her . . . tager dem ... til sig.8

Alt, hvad hun sagde, gjaldt hende og Børnene, medens dét, der for mig var Hovedsagen: hendes Skyld, hendes Svig, ikke syntes hende at være værd at omtale.

a— Ja, fryd dig . . . over ... dit Værk!" sagde hun med graadkvalt Stemme og et Blik hen imod Døren, hvor Søsteren havde stillet sig med alle Børnene. „Dér sér du . . . hvad du har gjort!"

Jeg saa' hen paa Børnene, paa hende, paa hendes forslaaede, opsvulmede Ansigt, og for første Gang glemte jeg mig selv, mine Rettigheder, min Stolthed, for første Gang saa? jeg Mennesket i hende. Og alt, hvad der tidligere havde krænket mig saa dybt, min Skinsyge, og hvad der stod i Forbindelse dermed, forekom mig nu saa

intetsigende i Sammenligning med, hvad jeg havde gjort, at jeg heller end gjærne vilde have sunket ned for hende og bedt hende om Tilgivelse, hvis jeg kun havde vovet det.

Hun laa' en Stund med lukkede Øjne, uden at tale; Kræfterne begyndte øjensynlig at svigte hende. Med ét gik der en Skælven gjennem hendes lemlæstede Ansigt, og det fortrak sig smerteligt. Hun stødte mig sagte fra sig med Haanden, idet hun udbrød:

„— Hvorfor er det nu gaaet saaledes? Hvorfor??1 „— Tilgiv mig!" sagde jeg.183

„— Tilgiv ..." gjentog hun, „det er ikke andet end Snak! Nej, gid jeg dog ikke maa dø!" raabte hun med et Skrig, idet hun rejste sig i Vejret og saa' paa mig med et feberagtigt, straalende Blik. — „Ja, du har opnaaet, hvad du vilde! Hvor jeg hader dig! O! Ah!" skreg hun igjen, idet hun aabenbart allerede var begyndt at tale i Vildelse. — »Naa, dræb mig saa! dræb mig kun! Jeg er slet ikke bange! Men allesammen, allesammen paa én Gang, og ham med . . . Han gik, han gik!"

Bevidstheden havde forladt hende, og hun kjendte ikke mere nogen. Hen ad Middagstid døde hun.

Allerede Klokken otte om Morgenen blev jeg bragt hen paa Politistationen og derfra til Fængslet. I de elleve Maaneder, jeg sad dér og ventede paa, at. der skulde falde Dom i Sagen, havde jeg rigelig Lejlighed til at tænke over mig selv og min Fortid. Og til sidst forstod jeg den da ogsaa. Forstaaelsen var allerede begyndt at komme den tredje Dag, efter at jeg var ført hen til . . .

Pösdnyschev standsede med ét, ude af Stand til at undertrykke Graaden, der stod ham i Halsen. Først da han havde fattet sig lidt, vedblev han:

— Jeg begyndte først at forstaa, hvad jeg havde gjort, da jeg saa' hende ligge Lig.

Graaden havde nær faaet Overhaand, men han beherskede sig dog endnu og fortsatte hurtig:184

— Først da jeg saa' hendes døde Træk, forstod jeg, hvad det var, jeg havde gjort. Jeg forstod, at det var mig, mig, som havde dræbt hende, mig, som var Skyld i, at hun, som før havde været levende, bevægelig, varm, nu laa dér ubevægelig, voksagtig, kold, og at det ikke nogen Sinde eller paa nogen Maade lod sig gjøre godt igjen. Ingen, der ikke har oplevet dette, er i Stand til at forstaa ... Uh! uh! uh! udbrød han flere Gange i Træk og brast i en krampagtig Graad, saa at han ikke kunde tale mere.

Vi sad længe tavse. Graaden klukkede stadig i Halsen paa ham, medens han rystede over hele Legemet, som i Feber.

— Tilgiv mig! sagde han pludselig, hvorpaa han lagde sig ned med Ryggen imod mig og indhyllede sig i sit Rejsetæppe.

Da vi hen ad Morgenstunden holdt ved den Station, hvor jeg skulde staa af, gik jeg hen, hvor han laa, for at sige Farvel til ham.

Om han sov eller ikke, var ikke godt at sige, men jeg tror det knap, thi jeg, havde næppe lagt Haanden ganske let paa hans Skulder, før han straks kastede Tæppet af sig og vendte sig om imod mig.

— Farvel! sagde jeg, idet jeg rakte ham Haanden.

Han trykkede den, idet hans Mund et Øjeblik fortrak sig til et Smil, der var saa sorgfuldt, at xxvm.

„—Og, vidunderligt nok! Nu, da jeg gik den vante Gang igjennem Korridoren og Værelserne, som jeg kjendte saa godt, vaagnede paany Haabet i mig om, at der i Virkeligheden ikke skulde være passeret noget; men Stanken af alt det Kram, som Lægen havde ført med sig, af Jod og Karbolsyre, slog mig i Næsen og gjenkaldte paany alt, hvad der var skét, i min Erindring.

Paa Vejen igjennem Korridoren, forbi Børnekammeret, fik jeg Øje paa Lise, der helt forskrækket stod og saa' paa mig. Det forekom mig næsten, som om de vare der alle fem og allesammen stod og saa' paa mig. Da jeg naaede Døren til Soveværelset, blev denne lukket, op inde fra af Stuepigen, som derefter straks forlod Værelset.

Det første, mit Øje faldt paa, da jeg traadte ind, var min Hustrus lysegraa Kjole, som, hel sort af Blod, laa over en Stol. Hun selv laa med opløftede Knæer paa vor fælles Seng ud til den Side, hvor jeg ellers sædvanligvis laa, da her var lettere at komme til. Hun laa meget lavt med Hovedet,181

og Natkjolen, som hun havde paa, stod aaben i Brystet. Der var lagt noget over Saaret, og Luften i Værelset var i den Grad mættet med Jod, at man næppe kunde aande derinde. Mest af alt slog mig dog Synet af hendes lemlæstede Ansigt, hvoraf især Øjnene og den ene Side af Næsen vare stærkt underløbne med Blod. Det var Følgen af det Slag, jeg havde tilføjet hende med Albuen, den Gang hun vilde holde mig tilbage, og jeg rev mig løs. Skjønhed var der ikke Spor af mere, ja, hun gjorde endogsaa et vist modbydeligt Indtryk paa mig, og jeg blev staaende paa Dørtærskelen.

„— Gaa nu hen til hende!" sagde Søsteren.

. „Formodentlig ønsker hun at angre sin Synd," tænkte jeg. „Skulde man maaske tilgive hende? Ja, hvorfor ikke? Hun dør jo," tænkte jeg, idet jeg bestræbte mig for at være højmodig.

Jeg traadte nu lige hen til hende. Hun saa' med Besvær op paa mig, da især det ene af hendes Øjne var hovnet saaledes op, at det næsten havde lukket sig, og sagde stakaandet og med en svag Stemme:

„— Saa . . . opnaaede ... du dog . . . hvad du vilde . . . at . . . dræbe mig!"

Og til Trods for de legemlige Lidelser og Dødens Nærhed, udtrykte hendes Ansigt nu igjen den gamle Kulde, det gamle dyriske Had, som jeg kjendte saa godt.

„— Men ..." vedblev hun bestandig stødvist,182

„Børnene . . . faar du . . . alligevel . . . ikke. — Min Søster . . . her . . . tager dem ... til sig.8

Alt, hvad hun sagde, gjaldt hende og Børnene, medens dét, der for mig var Hovedsagen: hendes Skyld, hendes Svig, ikke syntes hende at være værd at omtale.

a— Ja, fryd dig . . . over ... dit Værk!" sagde hun med graadkvalt Stemme og et Blik hen imod Døren, hvor Søsteren havde stillet sig med alle Børnene. „Dér sér du . . . hvad du har gjort!"

Jeg saa' hen paa Børnene, paa hende, paa hendes forslaaede, opsvulmede Ansigt, og for første Gang glemte jeg mig selv, mine Rettigheder, min Stolthed, for første Gang saa? jeg Mennesket i hende. Og alt, hvad der tidligere havde krænket mig saa dybt, min Skinsyge, og hvad der stod i Forbindelse dermed, forekom mig nu saa intetsigende i Sammenligning med, hvad jeg havde gjort, at jeg heller end gjærne vilde have sunket ned for hende og bedt hende om Tilgivelse, hvis jeg kun havde vovet det.

Hun laa' en Stund med lukkede Øjne, uden at tale; Kræfterne begyndte øjensynlig at svigte hende. Med ét gik der en Skælven gjennem hendes lemlæstede Ansigt, og det fortrak sig smerteligt. Hun stødte mig sagte fra sig med Haanden, idet hun udbrød:

„— Hvorfor er det nu gaaet saaledes? Hvorfor??1 „— Tilgiv mig!" sagde jeg.183

„— Tilgiv ..." gjentog hun, „det er ikke andet end Snak! Nej, gid jeg dog ikke maa dø!" raabte hun med et Skrig, idet hun rejste sig i Vejret og saa' paa mig med et feberagtigt, straalende Blik. — „Ja, du har opnaaet, hvad du vilde! Hvor jeg hader dig! O! Ah!" skreg hun igjen, idet hun aabenbart allerede var begyndt at tale i Vildelse. — »Naa, dræb mig saa! dræb mig kun! Jeg er slet ikke bange! Men allesammen, allesammen paa én Gang, og ham med . . . Han gik, han gik!"

Bevidstheden havde forladt hende, og hun kjendte ikke mere nogen. Hen ad Middagstid døde hun.

Allerede Klokken otte om Morgenen blev jeg bragt hen paa Politistationen og derfra til Fængslet. I de elleve Maaneder, jeg sad dér og ventede paa, at. der skulde falde Dom i Sagen, havde jeg rigelig Lejlighed til at tænke over mig selv og min Fortid. Og til sidst forstod jeg den da ogsaa. Forstaaelsen var allerede begyndt at komme den tredje Dag, efter at jeg var ført hen til . . .

Pösdnyschev standsede med ét, ude af Stand til at undertrykke Graaden, der stod ham i Halsen. Først da han havde fattet sig lidt, vedblev han:

— Jeg begyndte først at forstaa, hvad jeg havde gjort, da jeg saa' hende ligge Lig.

Graaden havde nær faaet Overhaand, men han beherskede sig dog endnu og fortsatte hurtig:184

— Først da jeg saa' hendes døde Træk, forstod jeg, hvad det var, jeg havde gjort. Jeg forstod, at det var mig, mig, som havde dræbt hende, mig, som var Skyld i, at hun, som før havde været levende, bevægelig, varm, nu laa dér ubevægelig, voksagtig, kold, og at det ikke nogen Sinde eller paa nogen Maade lod sig gjøre godt igjen. Ingen, der ikke har oplevet dette, er i Stand til at forstaa ... Uh! uh! uh! udbrød han flere Gange i Træk og brast i en krampagtig Graad, saa at han ikke kunde tale mere.

Vi sad længe tavse. Graaden klukkede stadig i Halsen paa ham, medens han rystede over hele Legemet, som i Feber.

— Tilgiv mig! sagde han pludselig, hvorpaa han lagde sig ned med Ryggen imod mig og indhyllede sig i sit Rejsetæppe.

Da vi hen ad Morgenstunden holdt ved den Station, hvor jeg skulde staa af, gik jeg hen, hvor han laa, for at sige Farvel til ham.

Om han sov eller ikke, var ikke godt at sige, men jeg tror det knap, thi jeg, havde næppe lagt Haanden ganske let paa hans Skulder, før han straks kastede Tæppet af sig og vendte sig om imod mig.

— Farvel! sagde jeg, idet jeg rakte ham Haanden.

Han trykkede den, idet hans Mund et Øjeblik fortrak sig til et Smil, der var saa sorgfuldt, at185

jeg uvilkaarlig flk Taarer i Øjnene ved Synet af det.

— Ja, tilgiv mig! sagde han paany, idet han gjentog de samme Ord, hvormed han havde endt sin Fortælling.

Jåsnaja Poljåna, d. 25. Januar 1890.

Léo Tolstoj. 187

Efterskrift.

— Har De læst Tolstojs sidste Fortælling?

— Nej. Hvorfor?

— Ja, Vorherre maa vide, hvad det er, han skriver nu! Det er kommet saa vidt med ham, at han præker ugift Stand og Menneskeslægtens Ophør.

— Ja, Mysticisme er en daarlig Ting at give sig af med! Og hvor det dog er Jammerskade, at vore russiske Forfattere altid saa tidlig skulle tage Skade paa Forstanden! Hvoraf mon det kom-

Det er, hvad de ældre og mere erfarne ville sige, medens de yngre, som endnu ikke have dannet sig en Mening, blindt hen ville tro derpaa. Og det gjør mig ondt, at dette skal blive Tilfældet, saa meget mere, som jeg just har ønsket, at Læserne, og især de unge, der endnu ere fri for indgaaede Vaner og forudfattede Meninger, som tjene til at retfærdiggjøre disse Vaner, skulle forstaa, hvad der er sagt i denne Fortælling, og især forstaa det i den samme ligefremme Betydning, hvori det ersagt, for, efter at have forstaaet, at blive i Stand til at føre et mere moralsk og følgelig mere glædeligt Liv end det, jeg og de fleste af den nuværende Slægt saavel har ført, som endnu den Dag i Dag stadig vedblive åt føre.

Medens ovenstaaende allerede var skrevet, før denne Fortælling begyndte at blive bekjendt i Publikum, have dog saavel de mundtlige som skriftlige Udtalelser, der i Anledning af Fortællingen ere blevne rettede til mig, ikke biot bekræftet, men endogsaa langt overtruffet mine Forventninger i Henseende til de Misforstaaelser, som den vilde fremkalde.

Jeg modtager stadig en stor Mængde Breve fra helt ukjendte og i Særdeleshed yngre Mennesker, med Anmodning om at forklare, hvad jeg egentlig har ment med denne Fortælling.

Efter at Vedkommende i deres Breve fuldkommen rigtig have udviklet, hvori Fortællingens Indhold efter deres Mening egentlig bestaar, anmode de mig, i Betragtning af de ældres Protest imod, at Fortællingen skulde kunne opfattes saaledes, om at bekræfte Rigtigheden deraf.

Som Følge heraf skal jeg da, til Trods for at det tidligere er forekommet mig aldeles overflødigt, nu bestræbe mig for, saa kort og tydelig som mulig, at forklare, hvad jeg egentlig har villet sige i denne Fortælling, og de Følgeslutninger, som'den efter min Mening giver Anledning til at d&ge..189

Jeg har da for det første villet udtrykke, hvorledes der i vort Samfund, ved Hjælp af en misforstaaet og falsk Videnskabelighed, har dannet sig den Anskuelse, at Samlejet ikke biot i. men ogsaa udenfor Ægteskabet, skulde være en nødvendig Betingelse for Sundheden. Da det jo ikke er alle, som have Muligheden for at gifte sig, medens Sundhedens Bevarelse dog er lige vigtig for alle, maa saaledes ogsaa Samlejet udenfor Ægteskabet, for saa vidt Manden kun opfylder den eneste Forpligtelse, det paalægger ham i Henseende til Betalingen, ansés for en fuldkommen naturlig Sag, der som saadan absolut fortjener at opmuntres.

Denne Anskuelse har i den Grad faaet Indpas overalt, at ikke blot-xForældre efter Lægernes Raad arrangere lidt privat Prostitution for deres Børn, men selv Regeringerne, hvis eneste Eksistensberettigelse ligger i at vaage over Borgernes moralske Velfærd, indføre en offentlig Prostitution efter en større Maalestok, hvorved der oprettes en i alle Henseender velordnet Samfundsklasse af Kvinder, der skulle gaa saavel fysisk som moralsk til Grunde for at tilfredsstille nogle indbildte Fornødenheder hos Mændene.

Og det var det urigtige heri, jeg ønskede at belyse, da det umulig kan forholde sig saaledes, at det for nogle Menneskers Sundheds Skyld skulde være nødvendigt, at andre gik baade legemlig og aandelig til Grunde, ligesaa lidt som at nogle190

for Sundhedens Skyld skulde have nødig at drikke andres Blod.

Den simpleste og naturligste Slutning heraf er, at alt saadant ikke er andet end Indbildning og. Vildfarelse, som man bør undgaa at give efter for. Men dette fordrer igjen, at man for det første ophører med at tro paa allehaande falske Læresætninger, hvor meget de saa end støttes af en falsk Videnskabelighed, og at man for det andet indsér, at enhver som helst kjødelig Omgang med en Kvinde, hvorved Manden enten fritager sig for de, mulige Følger deraf — Børn — eller lader Kvinden bære hele Byrden, eller forebygger selve Barnets Fødsel, — at en saadan Omgang er et Brud paa en af Moralitetens allersimpleste Fordringer, er en Skurkestreg, og at derfor ugifte unge Mennesker, som ikke ønske at opføre sig skurkagtig, bør af- , holde sig fra at gjøre noget saadant.

For imidlertid at kunne være i Stand til at afholde sig derfra, bør de, foruden at følge en naturlig Levevis, d. v. s. ikke drikke, ikke fraadse, ikke spise for meget Kjød, ikke unddrage sig Arbejde (hvormed dog ikke menes Gymnastik eller anden Sport, men et- udmattende legemligt Arbejde), være lige saa langt fra biot at forestille sig at kunne have kjødelig Omgang med fremmede Kvinder, som dette vilde kunne falde dem ind med Hensyn til deres Moder, Søstre eller Venners Hustruer.

At det nu ikke biot er muligt for en Mand at191

styre sin Lyst, men at dette tillige er langt mindre farligt for Sundheden, end at give Lysten Tøjlen, er noget, hvorom enhver, der biot vil se sig om iblandt sine Omgivelser, med Lethed vil kunne overbevise sig.

Se det er, hvad jeg først og fremmest ønskede at henlede Opmærksomheden paa.

For det andet ønskede jeg at vise, hvorledes det, takket være den i vort Samfund gjældende Anskuelse, i Følge hvilken kjødelig Omgang med Kvinder ikke biot betragtes som en nødvendig. Betingelse for Sundheden, men tillige som et af Livets højeste og mest poetiske Goder, nu er kommet saa vidt, at Ægteskabsbrud er blevet meget almindeligt i alle Samfundets mest forskjellige Klasser, fornemmelig dog i Bondestanden paa Grund af Værnepligten.

Idet jeg ligeledes ansér dette for at være urigtigt, antager jeg, at den naturlige Følge heraf ikke kan være nogen anden, end at man afholder sig derfra.

For at man imidlertid skal kunne afholde sig fra sligt, maa man nødvendigvis først i Henseende til den sanselige Kjærlighed erhverve sig en hel ny Anskuelse, hvorefter baade Drenge og Pigebørn, saavel i Familielivet, som ved Hjælp af den offentlige Mening, opdrages saaledes, at de hverken før eller efter at de blive gifte ville betragte Forbindelsen og den dermed forbundne kjødelige Omgang som en højere, poetisk Tilstand, hvad nu til Dags192

er Tilfældet, men som en dyrisk Tilstand, der kun kan nedværdige et Menneske, ligesom ogsaa ethvert Brud paa det ægteskabelige Troskabsløfte dømmes af den offentlige Mening i Lighed med Svig og Bedrag i Handel og Vandel, men ikke besynges, som det nu sker, i Romaner, Sange, Digte, Operaer osv.

Det var det andet Punkt.

Det tredje gik ud paa at vise, hvorledes Barnefødsel, stadig som en Følge af den falske Betydning, der tillæggesvden sanselige Kjærlighed, har mistet sin egentlige Hensigt, og i Stedet for at tjene som Maalet, der skulde berettige det ægteskabelige Forhold, kun viser sig som en Hindring for den sanselige Forbindelses behagelige Fortsættelse, hvorfor det ogsaa baade i og udenfor Ægteskabet , i Følge Videnskabens Dyrkeres Raad, mere og mere er blevet Brug at tage sin Tilflugt til Midler, som berøve Kvinden Muligheden for at føde, eller er bleven til Vane, hvad der ligesaa lidt før som nu har fundet Sted i patriarkalske Bønderfamilier, at Forholdet imellem Ægtefolkene fortsættes, saavel efter at Hustruen er bleven frugtsommelig, som imedens hun nærer Barnet.

Og jeg antager, at sligt heller ikke kan være rigtigt.

Det urigtige i at forebygge Barnefødsel ved kunstige Midler ligger for det første deri, at Folk derved fritage sig for de Sorger og Bekymringer, som Børnene — det eneste, der skulde berettige den sanselige Kjærlighed — nødvendigvis ellers193

medføre; og dernæst i, at en saadan Handling staar i meget nær Forbindelse med den, der er det menneskelige Hjærte mest forhadt af alt: et Mord, thi Mangel paa Afholdenhed fra Mandens Side under Hustruens Svangerskab, og saa længe hun nærer Barnet, er saa meget urigtigere, som den ikke biot nedbryder hendes legemlige, men tilligé og fornemmelig hendes aandelige Kræfter.

Den simple Slutning heraf er, at man bør afholde sig fra at gjøre noget saadant. Og for at kunne være i Stand dertil, maa man først og fremmest indsé, at Afholdenhed, der udgjør en af den ugiftes fornemste Egenskaber, endnu mindre kan undværes i Ægteskabet.

Det var det tredje Punkt.

Det fjerde bestod i at godtgjøre, hvorledes Børnene i vort Samfund, hvor de enten vise sig som en Hindring for Nydelsen, en Slags Ulykkestilfælde, eller en Slags Nydelse, for-saa vidt de indfinde sig i et vist, forud bestemt Antal, — hvorledes Børnene, siger jeg, ikke opdrages til en Gang at løse saadanne Opgaver for Menneskelivet, der foreligge dem i Egenskab af fornuftige og kjærlige Væsner, men kun med Henblik paa den Glæde, Forældrene vente sig af dem; og at Menneskene som en Følge heraf opfostre deres Børn ganske ligesom Dyrene deres Unger, idet Forældrene ikke saa meget tænke paa at opdrage Børnene til en Virksomhed, der kunde være et Menneske værdig, som — hvori de tilmed bestyr-194

kes af den saakaldte medicinske Videnskab — paa at fodre dem det bedst mulige, for at de maa kunne vokse sig store, stærke, smukke og rødmussede. (Hvis dette ikke finder Sted i de lavere Klasser, er det kun af Mangel paa de nødvendige Midler dertil , da Anskuelsen ellers er en og den samme.) Og det gaar med forvænte Børn, som med overdrevent stærkt fodrede Dyr, at de i en uforholdsmæssig ung Alder hjemsøges af en uovervindelig sanselig Brynde, der tit under Opvæksten er en Kilde til ulidelige Kvaler. Al Slags Pynt, Morskabslæsning, Øjenlyst, Musik, Fortællinger og Poesi op-' flammer end yderligere denne Sanselighed, medens som Følge heraf

de frygteligste kjødelige Laster og Sygdomme for begge Kjøns Vedkommende vise sig at være noget højst almindeligt, ikke biot under Opvæksten, men tillige i den modnere Alder.

Og jeg antager, at dette heller ikke er, som det skal være.

Slutningen, der kan drages heraf, er, at man bør ophøre med at opdrage Menneskebørn som Dyreskabninger, og at man ved sine Børns Opfostring maa have et andet Maal for Øje, end et smukt og velplejet Legeme..

Det var det fjerde Punkt.

For det femte vilde jeg vise, hvorledes Forelskelsen, der i vort Samfund dog til syvende og sidst kun hviler paa sanselig Kjærlighed, nu til Dags udskriges som det højeste og mest poetiske Maal for Menneskets Stræben, hvad der klart nok frem-195

gaar saavel af Kunstens som af Poesiens Frembringelser i vore Dage, saaledes at, foranlediget derved, den bedste Tid af Livet for Ynglingens Vedkommende helliges til at opspore og erhverve sig den bedst mulige Gjenstand for sin Kjærlighed, hvad der har et intimt Forhold eller Ægteskab til Følge, og for den unge Piges Vedkommende — til at lokke og forlokke Manden enten til Giftermaal eller Samliv. uden Ægteskab.

Og saaledes gaar Menneskets allerbedste Kraft til Spilde ved en ikke biot frugtesløs, men ligefrem skadelig Bestræbelse. Heri er det ogsaa, at man for en stor Del bør søge Grunden til det vanvittig luksuriøse Liv, der føres i vor Tid, til Mændenes Lediggang og ^vindernes Skamløshed, idet de" biot for at være paa Moden, der vitterlig skriver sig fra løsagtige Kvinder, ikke betænke sig paa at blotte de Dele af deres Legeme, der ere pirrende for Sanseligheden.

Og jeg antager, at det ikke kan være rigtigt at gjøre noget saadant. Det urigtige ligger især i, at Opnaaelsen af den Forbindelse, der saavel i som udenfor Ægteskabet tilsigtes med Kjærlighedens udvalgte Gjenstand, til Trods for alt det poetiske, man sér heri eller tillægger den, naar alt kommer til alt dog kun er et Maal, som er et Menneske uværdigt, aldeles i Lighed med det i mange Menneskers Øjne saa attraaværdige Gode: at kunne sikre sig et saa rigeligt og lækkert Maaltid som muligt.

Den simple Slutning, som kan uddrages heraf,196

er, at man i Stedet for at betragte sanselig Kjærlighed som noget særlig ophøjet, bør forstaa, at intet af alle de Maal, som ere et Menneske værdige, hvad enten de nu bestaa i at tjene Menneskeheden, Fædrelandet, Videnskaben eller Kunsten (for ikke tale om at tjene Gud),, at intet saadant Maal naas ved at forenes med den elskede Gjenstand, det være sig i eller udenfor Ægteskabet, men tværtimod, at Forelskelsen og Foreningen med den elskede Gjenstand, hvor meget man end paa Vers og i Prosa vil bestræbe sig for at bevise det modsatte, langt fra at hjælpe Manden til at naa det Maal, som er ham værdigt, tværtimod altid vil gjøre dette vanskeligere for ham.

Det var det femte Punkt.

Se dette er i faa Ord, hvad jeg agtede at sige i min Fortælling. Og jeg kunde ikke tro andet, end at en Overvejelse af, hvad der bør gjøres for at afhjælpe de her paapegede Onder, maatte være ønskelig, saa meget mere, som jeg ikke har tænkt mig Muligheden af, at nogen skulde falde paa at ville bestride Rigtigheden af de Udgangspunkter, jeg har benyttet til min Fremstilling.

Jeg har ikke ansét dette for muligt, allerede af den Grund, at alle disse Udgangspunkter fuldkommen harmonere saavel med det, hvori Menneskehedens sande Fremskridt altid har været og bør være at søge: i en bestandig fremadstræbende Be-197

vægelse fra Løsagtighed til Kyskhed, som med den moralske Bevidsthed, der gjør sig gjældende baade •i Samfundet og i; vor égen Samvittighed, men dernæst og fornemmelig dog af den Grund, at disse Udgangspunkter kun udgjøre ligefremme Følgeslutninger af det nye Testamentes Lære, som vi jo bekjende os til, eller i det mindste, om end ubevidst, anerkjende som Grundlaget for vore moralske Anskuelser.

Det er imidlertid gaaet helt anderledes, end jeg havde ventet.

Der er vei ingen, som bestrider, at man jo baade før og efter, at man er bleven gift,' bør afholde sig fra Usædelighed, fra at bruge kunstige Midler imod -Barnefødsel, fra at gjøre Børn til Legetøj, eller fra at sætte et saakaldet Kjærlig-hedsforhold over alt andet, kort sagt, der er ingen, som bestrider, at Kyskhed jo ikke skulde staa over Løsagtighed. „Men," hedder det, „hvis ugift Stand er bedre end Ægteskabet, er det klart, at Folk ogsaa i denne Henseende bør vælge den bedre Del; men i saa Fald vil Menneskeslægten uddø. Og heraf følger simpelt hen, at Menneskehedens Ideal umulig kan ligge i noget, som medfører dens Tilintetgjørelse."

Ikke at tale om, at Menneskeslægtens Tilintetgjørelse ingenlunde er et nyt Begreb, som først er opstaaet i vor Tid, men en meget gammel Forestilling, som for de religiøse er en Trosartikel, og for de lærde en uundgaaelig Følgeslutning af198

deres Iagttagelser med Hensyn til Solens gradvise Afkjøling, — frasét dette, indeholder denne Indvending en stor og udbredt Misforstaaelse af meget gammel Datum.

Naar det saaledes hedder, at Menneskeheden ved at naa Idealet for Kyskheden vilde tilintetgjøres, hvorfor Idealet heller ikke kan være at søge heri, forveksles der forsætlig to Ting, der slet ikke have noget med hinanden at gjøre: en Forskrift og Idealet.

Kyskhed er ikke en Regel eller en Forskrift, men Idealet, eller rettere en af Betingelserne for dettes O'pnaaelse.

Idealet er først da et Ideal, naar dets Virkeliggjørelse kun er mulig i Forestillingen, for Tanken , naar dets Opnaaelse skydes ud i det uendelige og der, som en Følge heraf, kun viser sig. Mulighed for en uendelig Tilnærmelse.

Det er just et saadant Ideal, Kristus har givet •i Guds Riges Oprettelse her paa Jorden, hvorom allerede Profeterne have spaat, naar det hedder, at den Tid vil komme, da alle Mennesker skulle lære Guds Bud at kjende, da Lanserne skulle smedes om til Hakker, da Løven skal ligge Side om Side med Lammet, og da alt levende skal forenes i Kjærlighed.

Da nu hele det menneskelige Livs egentlige Indhold just ligger i en idelig Stræben hen imod dette Ideal, følger ogsaa deraf, at baade en Stræben med Idealet i hele dets Omfang for Øje, og199

en Stræben efter Kyskhed, som en af Hovedbeting-élseme for Idealets Opnaaelse, er saa langt fra at udelukke Livsmuligheden, at tværtimod just Manglen af dette kristelige Ideal vilde tilintetgjøre Muligheden for ethvert virkeligt Fremskridt og følgelig ogsaa for Livet.

En Paastand, som den, at Menneskeheden vil ophøre, hvis Menneskene af al Magt vilde stræbe hen imod Kyskhed, er ganske af samme Art, som den, der høres, om at Menneskeheden vil gaa til Grunde, hvis Folk, i Stedet for at kæmpe for Tilværelsen , af al Magt vilde stræbe hen imod at virkeliggjøre hin Kjærlighed til Venner, Fjender og alt levende, hvorom der tales i Spaadommene.

Alle saadanne Paastande skyldes kun en mis-, forstaaet Opfattelse af den moralske Vejlednings Fremgangsmaader.

Ligesom der gives to Maader til at hjælpe Vandringsmanden, der søger Oplysning om Vejen, han skal gaa, gives der ogsaa to Fremgangsmaader med Hensyn til den moralske Vejledning, som eksisterer for et Menneske, der vil søge Sandheden.

I Følge den ene Fremgangsmaade henledes Menneskets Opmærksomhed paa visse Gjenstande under Vejs, hvorefter han saa gaar; i Følge den anden anvises der kun Retningen af Vejen efter det Kompas, som ethvert Menneske altid bærer hos sig, og som, ved ufravigelig at pege i én Ret-200

ning, nøjagtig angiver enhver, selv den mindste Afvigelse derfra.

Den første af disse den moralske Vejlednings to Fremgangsmaader bestaar i lutter udvortes Bestemmelser eller Regler, hvorved saavel de Handlinger, et Menneske bør gjøre, som de, han ikke bør gjøre, anvises ham ved

Hjælp af visse udvortes Kjendetegn:

„Overhold Sabbaten, Omskærelsen," „Stjæl ikke," „Afhold dig fra berusende Drikke," „Dræb intet levende," „Giv tiende Delen af dit Gods til de fattige," „Vask dine Fødder og bed fem Gange om Dagen," „Gjør Korsets Tegn, gaa til Skriftemaal og Alters," osv.

Saadanne og lignende Bestemmelser forekomme -i alle de Trosbekjendelser, der støtte sig paa. noget udvortes, som den braminske, buddhaistiske, mo-hammedanske, jødiske og kirkelige, af hvilke den sidste med Urette kalder sig kristelig.

Den anden Fremgangsmaade ligger i at anvise Mennesket en Fuldkommenhed, som han aldrig vil kunne opnaa, medens han dog er sig bevidst idelig at stræbe hen derimod; der anvises ham et Ideal, i Forhold til hvilket han altid kun er i Stand til med Bestemthed at vide, hvor langt han endnu er fjærnet derfra:

„Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjærte og af din ganske Sjæl, og af dit ganske Sind." — „Værer fuldkomne, som eders Fader i Himlen."201

Dette er Kristi Lære.

I Henseende til. at bedømme, hvor vidt et' Menneske lever i Overensstemmelse med en Trøs-bekjendelse, der støtter sig paa noget udvortes, gjælder det kun om at se, hvorvidt hans Handlinger svare til Lærens Bestemmelser, da en Overensstemmelse her er mulig.

Med Hensyn til, hvor vidt et Menneske derimod lever i Overensstemmelse med Kristi Lære, afgjøres Spørgsmaalet ene og alene ved hans egen Bevidsthed om, hvor langt hans Handlinger endnu ere fra at have opnaaet den ideale Fuldkommenhed. Ikke nok med, at der ikke mærkes nogen Tilnærmelse hen imod Fuldkommenheden, sés der kun | en idelig Afvigelse derfra'.

Den, der efterkommer en udvortes Lov, er ligesom en Mand, der staar i Skæret fra en Lygte, som er fastbunden til en Pæl. Som han staar dér i Skæret af Lygten, har han det lyst nok og føler ingen Trang til at gaa videre. Den, der derimod bekjender sig til Kristi Lære, er ligesom en Mand, der bærer en Lygte foran sig paa en længere, eller kortere Stang, og medens Lyset, som han stadig har forude for sig, idelig paaskynder ham til at følge efter, oplyser det, for hvert Skridt han gaar fremad, et nyt Sted i Rummet, som drager ham til sig.

Farisæeren takker Gud for, at han. opfylder, hvad Gud fordrer af ham. Den rige Yngling har ogsaa lige fra Barndommen af opfyldt alt og for-202

staar ikke, i hvilken Henseende der skulde kunne mangle ham noget. Og hverken den ene eller den anden af dem ér i Stand til at ræsonnere anderledes , da ingen af dem sér noget, som han fremdeles kunde vedblive at stræbe hen imod. Tiende Delen er afgivet, Sabbaten overholdt, Forældrene ærede, og man har hverken gjort sig skyldig i Skørlevned, Mord eller Tyveri. Hvad skulde der vei

Efterfølgeren af Kristi Lære vil derimod for hvert Trin, han stiger op imod Fuldkommenheden, stadig føie Trang til at stige et Trin højere, hvorfra der igjen viser sig et endnu højere, og saaledes i det uendelige.

Efterfølgeren af Kristi Lære føler sig bestandig ligesom Tolderen. Da han ikke sér sig tilbage og derfor er uvidende om, hvor stort et Stykke af Vejen han allerede har tilbagelagt, medens han idelig' retter Blikket fremad og saaledes sér , hvor langt han endnu har at gaa, bliver han sig bestandig sin Ufuldkommenhed bevidst.

Det, hvori Kristi Lære væsentlig adskiller sig fra andre religiøse Læresystemer, er ikke i Fordringen, som den stiller til Menneskene, men i Maaden at vejlede dem paa, eller, som M. Arnold udtrykker sig, i selve Methoden.

Ligesom Kristus aldrig har indladt sig paa at sige, hvad der egentlig skal forstaas ved Livet, eller grundet nogen som helst Indstiftelse, har han heller aldrig indført Ægteskabet. Men uden at203

forstaa det ejendommelige ved Kristi Lære, have Menneskene, forvænte ved al Slags rent udvortes Gudsdyrkelse, og med Ønsket om i Lighed med Farisæeren at blive sig deres Retfærdighed bevidst, stik imod Kristi Læres Aand, forsét sig paa dens Bogstav og heraf dannet sig en Lære af Regler og Forskrifter, som senere bedragerisk

er bleven sat i Stedet for Kristi Lære om Idealet.

I alle Livets i Forhold har denne saakaldte kristelige Kirkelære, i Stedet for Kristi Lære om Idealet, indført lutter verdslige Bestemmelser og Regler, der staa i ligefrem Modstrid med Kristi Læres Aand. Og, ligesom dette gjælder i Henseende til Øvrighed, Rettergang, Militær, Kirkevæsen og Gudsdyrkelse , gjælder det ogsaa i Henseende til Ægteskabet. Skjønt det er saa langt fra, at Kristus nogen Sinde har stiftet eller biot anbefalet Ægteskabet, at han, hvis der endelig skal være Tale om rent ydre Bestemmelser, snarere har fornægtet dets Gyldighed („forlad din Hustru og følg mig"), har dog den saakaldte kristelige Kirkelære ikke desto mindre indført Ægteskabet som . en kristelig Indstiftelse, med andre Ord fastsat de ydre Betingelser, hvorunder den sanselige Kjærlighed ikke biot skulde kunne være skyldfri, men endog en faldkommen lovlig Sag for en kristen.

Da den sande kristelige Lære nu imidlertid ikke indeholder noget som helst, der kunde berettige Ægteskabets Indstiftelse, er det ogsaa endt med, at vor Tids Mennesker ere blevne hængende

204

imellem Himmel og Jord, som det hedder , eller med andre Ord: uden egentlig at. tro paa de kirkelige Bestemmelser af Ægteskabet, idet de føie, at denne Indstiftelse umulig kan grunde sig paa den kristelige Lære; og idet man samtidig hermed ikke sér hint af Kirkelæren skjulte Kristi Ideal, i Følge hvilket Mennesket bør stræbe henimod fuldkommen Kyskhed, er det ogsaa endt med, at Menneskene i Henseende til Ægteskabet slet ikke mere vide, hvad de egentlig skulle rette sig efter. Som en Følge heraf viser der sig ogsaa dette iøvrigt kun tilsyneladende be-synderligé Fænomen, at Familielivet og den ægteskabelige Troskab hos Jøderne, Mohammedanerne', Buddhaisterne og andre (uden Hensyn til at Læren, hvortil de bekjende sig, ved sin Udvorteshed staar langt under den kristelige) hviler paa et langt fastere Grundlag, end hos de saakaldte kristne. Hvis der ogsaa hos hine gives baade Elskerinder og Flerkoneri, er det dog stadig indenfor visse ubestemte Grænser, medens der hos os kun hersker den fuldkomneste Tøjlesløshed, saavel i Henseende til Elskerinder, som til Flerkoneriet, der, uden at være underkastet nogen som helst Bestemmelse, skjuler sig under Skinnet af et indbildt Monogami.

Som en Følge af, at Gejstligheden for Betaling hjælper Folk sammen ved en vis Ceremoni, der kaldes for en kirkelig Vielse, indbilder man sig i vor Tid naivt eller hyklersk, at man lever i et monogamisk Ægteskab.

Der kan dog i Virkeligheden ligesaa lidt være205

Tale om et kristeligt Ægteskab, som om kristelig Gudsdyrkelse (Matth. VI, 5—13; Joh. IV, 21), eller kristelige Fædre og Vejledere (Matth. XXIII, 8—10), eller kristelige Ejendele, kristelige Armeer, Domstole eller Stater.

Saa lidt som noget af alt dette i kristelig Forstand nogen Sinde har eksisteret, saa lidt kan der være Tale om, at det nu skulde eksistere, hvad der ogsaa fuldkommen bekræftes af de Anskuelser, der have gjort sig gjældende imellem, de sande kristne i Kristendommens første Tider.

Da det kristelige Ideal bestaar i Kjærlighed til Gud og Næsten, i at fornægte sig selv for at kunne tjene Gud og Næsten, maa den sanselige Kjærlighed — Ægteskabet —, hvorved Mennesket kun tjener sig selv og saaledes selv forhindrer sig i at kunne tjene Gud og Mennesker, følgelig fra et kristeligt Synspunkt nødvendigvis vise sig som et Fald, en Synd.

Selv i det Tilfælde, at Folk giftede sig med Menneskeslægtens Formerelse for Øje, vilde dette dog ikke kunne støtte dem i at tjene Gud og Mennesker, da det i saa Henseende, i Stedet for at gifte sig for derved at sætte flere Børn i Verden, vilde være langt naturligere at forsøge at. redde, om det end kun var ét eneste af alle de utallige Børn, som rundt om en gaa baade fysisk og aandelig til Grunde.

Det eneste Tilfælde, hvori en kristen, uden at gjøre sig skyldig i en Synd, skulde kunne gifte sig,206

vilde.være, i Fald han først havde overbevist sig om, at der ikke levede et eneste Barn, hvis Fremtid ikke var sikret.

Man kan antage Kristi Lære eller ikke, ligesom man vil; men saafremt man antager denne Lære, hvis Indflydelse gjør sig gjældende overalt i Livet nu til Dags og udgjør Grundlaget for al vor Moralitet, er det umuligt ikke ogsaa at indrømme, at Idealet, som den opstiller, er den absolute Kyskhed.

Det nye Testamente siger jo dog med klare og tydelige Ord, der ikke tilstede nogen som helst-Omfortolkning: 1) at ingen gift Mand bør skille sig f'ra sin Hustru for at tage en anden til Ægte, men bør vedblive at leve med den, han en Gang har forenet sig med (Matth. V, 31—32; XIX, 8 og flg.), 2) at. det er lige syndigt af den gifte, som af den ugifte, at betragte en Kvinde som en Kilde" til Nydelse (Matth. V. 28—29); og 3) at det gavner et Menneske mere at forblive ugift, d. v. s. bevare sin Kyskhed (Matth. XIX, 10—12).

Skjønt de Tanker, som her ere udtrykte, ville forekomme mange at være ikke biot besynderlige, men ligefrem stridende mod al sund Fornuft, er det dog ikke Fornuften, de ligge i Strid med, men med hele Livets nuværende Retning, hvorfor det første Spørgsmaal, som de uvilkaarlig foranledige207

en til at gjøre, er dette: „Ja, hvad er vei nu rigtigst: enten det, her er sagt, eller det Liv, som jeg og Millioner andre Mennesker føre?"

Jeg liar selv saa levende erfaret det samme den Gang det, jeg her har udtalt, første Gang gik op for mig; og det var saa langt fra, jeg havde ventet, at jeg til sidst skulde være kommen til et saadant Resultat, at jeg i min Overraskelse og Forfærdelse ikke engang ret vilde tro derpaa. Men det var umuligt ikke at tro derpaa, og til Trods for at disse Tanker vare i fuldstændig Modstrid saavel med hele Nutidslivet, som med alt, hvad jeg selv tidligere baade havde tænkt og. udtalt, var jeg dog nødsaget til at indrømme deres Sandhed.

„Men det er dog ikke andet end lutter almene Betragtninger," indvendes der sædvanlig, „og skjønt de i og for sig kunne være meget rigtige, have de dog kun Hensyn til Kristus og kunne saaledes kun forpligte dem, der bekjende sig til hans Lære. Men Liv er Liv, og da Livet nu en Gang er givet Menneskene, gaar det ikke an, at man, efter at have anvist dem Kristi uopnaaelige Ideal, senere overlader det, til dem selv at løse et af de mest almene, brændende og fordærvbringende Spørgsmaal, uden at give dem nogen anden Rettesnor i Livet end dette én Gang for alle uopnaaelige Ideal.

„Et lidenskabeligt ungt Menneske vil i Begyndelsen have let nok ved at lade sig henrive af denne Lære; men ligesaa snart det viser sig, at208

Kræfterne ikke- ville slaa til, og han begynder at snuble, bliver han straks fortumlet, og da han ellers ikke anerkjender nogen som helst anden Forskrift eller Regel, vil Følgen ogsaa sædvanlig være, at han giver Lidenskaberne Tøjlen og til sidst gaar helt til Grunde.

„Da Kristi Ideal ikke er til at opnaa, kan det heller ikke tjene os som Vejledning i Livet. Ja, der kan tales om det og sværmes for det; men da det ikke kan finde Anvendelse i Livet, bør det ogsaa opgives."

Ja, Sagen er, at det, man har Brug for, ikke-er et Ideal, men en Forskrift, en Rettesnor, som svarer til éns Kræfter og den Moralitet, der gjør sig gjældende hos Gjennemsnittet i Samfundet. Det er et retskaffent, kirkeligt Ægteskab, man ønsker, og om end ikke et fuldstændigt, saa dog mindre retskaffent, hvori den ene af Parterne, som Manden i vor Fortælling, allerede tidligere har staaet i Forhold til mange andre Kvinder; eller — et saadant, der ikke udelukker Skilsmisse, eller et borgerligt Ægteskab, eller (idet man stadig følger den én Gang tagne Retning) et japanesisk, paa en bestemt tagen Termin. Ja, hvorfor skulde man ikke ad denne Vej til sidst ende med at indrette sig i Bordeller ? Det var jo altid bedre end en aabenlys Utugt.

Ulykken er just, at biot man i Betragtning af sin Svaghed har tilladt sig at lade Idealet synke,er det umuligt siden at bestemme Grænsen for, hvor længe man kan vedblive dermed. Men enhver saadan Betragtningsmaade er dog lige fra Begyndelsen af ukorrekt. Det er saaledes først og fremmest ukorrekt at paastaa, at Idealet for den uendelige Fuldkommenhed ikke skulde kunne tjene som en Vejledning i Livet, og at et Menneske, ved at betragte det, enten skulde blive nødsaget til at opgive Ævret, idet han sagde, at han ikke havde Brug for et Ideal, som han dog aldrig kunde naa, eller til at lade det synke ned til det samme Trin, som det behager hans Svaghed at indtage.

At ræsonnere paa den Maade er aldeles, ligesom en Sømand ude paa Havet vilde sige til sig selv: „Da jeg ikke kan følge den Retning, som Kompasset angiver, kaster jeg det over Bord eller holder op med at se paa det," d. v. s.: kaster jeg Idealet til Side -eller befæster Kompasnaalen paa det Sted, som i det givne Øjeblik svarer til mit Skibs Retning, med andre Ord: jeg forringer Idealet i Overensstemmelse med min Svaghed.

Det Fuldkommenhedens Ideal, som Kristus har givet, er hverken en Drøm eller et Tema for kunstig udarbejdede Prædikener, men en ligesaa uundværlig og letfattelig Vejledning for Menneskene til at føre et moralsk Liv, som Kompasset er en uundværlig Vejleder for Sømanden; og det gjælder kun i begge Tilfælde om at tro paa Rigtigheden af den Rettesnor, som herved er givet en.

I hvilken Stilling end et Menneske befinder210

sig, vil Kristi Lære om Idealet altid være tilstrækkelig i Henseende til med Sikkerhed at kunne lede. ham i Valget af sine Handlinger. Men han maa tro paa denne Lære og paa ingen anden, ligesom Sømanden maa tro paa Kompasset og afholde sig fra at se sig om til alle Sider og lade sig lede af, hvad der her hvert Øjeblik viser sig for ham.

Det gjælder om at forstaa at benytte sig af Kompasset; men hertil udfordres der først og fremmest at kunne indse, hvorledes man er stillet, og ikke frygte for nøjagtig at fastsætte, hvor vidt den Retning, man har taget, afviger fra den, som er givet ved Idealet. Hvor lavt et Menneske end er stillet, har han dog altid en Mulighed for at nærme sig Idealet, og det er utænkeligt, at han nogen Sinde skulde kunne naa saa vidt, at han kunde sige, han havde naaet det og ikke vilde være i Stand til at stræbe efter at komme det

Saaledes forholder det sig med et Menneskes Stræben imod det kristelige Ideal overhovedet og særlig imod Kyskhed.

Hvis man i Henseende til Kjønsforholdet vil tænke sig et Menneske i de mest forskjellige Perioder af Livet, fra Barndommens Uskyld, indtil man • indtræder i Ægtestanden, uden dog herfor at anse Afholdenhed for en Nødvendighed, vil Kristi Lære, tilligemed det Ideal, den opstiller, bestandig, paa ethvert af de mellemliggende Trin, som Mennesket indtager, kunne tjene det som en klar og nøjagtig211

Rettesnor med Hensyn* til, hvad det i det givne Øjeblik har at gjøre eller ikke.

Hvad har vei saaledes en Yngling eller en ung Pige at gjøre? At bevare sig ren og ubesmittet af Fristelsen og, for at blive sat i Stand til at tjene Gud og Menneskene, stræbe efter at opnaa den størst mulige Kyskhed i Tanker, som i Ønsker.

Hvad skal vei en Yngling eller en ung Pige gjøre, der er bukket under for Fristelsen og, optagen af Tanken om en ubestemt Gjenstand for sit Sværmeri, eller af Kjærlighed til en vis bestemt Person, som Følge heraf ikke mere i Stand til, som før, at tjene Gud og Mennesker?

Stadig det samme: ikke lade det komme til et Fald, idet man betænker, at en saadan Bukken under for Fristelsen kun giver denne større Magt over en, og bestandig stræbe hen imod den størst mulige Kyskhed, for derigjennem saa udelt som muligt at kunne tjene Gud og Mennesker.

Hvad skulle vei endelig de Mennesker gjøre, som ere faldne, uden at have haft Kræfter til at bestaa i Kampen? Lade af med at anse et saadant Fald for en berettiget Nydelse, hvad man har for Skik nu til Dags, da Faldet retfærdiggjøres ved Hjælp af den kirkelige Vielse; heller ikke ansé det for en behagelig Adspredelse, der lader sig gjentage med andre Kvinder, eller som en Ulykke, hvis det træffer sig med en lavere stillet og uden Iagttagelse. af den behørige Ceremoni, men lade det212

være nok med det første Fald og betragte det som Indtrædelse i et uopløseligt Ægteskab.

Igjennem Ægteskabet og Børnene, som dette fører med sig, bliver den Mulighed, som før dette har eksisterét for Ægtefolkene med Hensyn til at tjene Gud og Mennesker, stadig forringet. Medens Mennesket, før det indtraadte i Ægtestanden, havde Muligheden for at tjene Gud og Mennesker i de mest forskjellige Henseender, indskrænker

Ægteskabet nu denne dets tidligere Virkekreds til Opfostringen og Opdragelsen af Efterkommerne, der i Fremtiden skulle tjene Gud og Mennesker.

Hvad skal vei en Mand og en Kvinde gjøre, som i deres Ægteskab efter fattig Evne tjene Gud og Mennesker igjennem Opfostringen og Opdragelsen af de Børn, som deres Forbindelse medføre?

Stadig et og det samme: i Fællesskab bestræbe sig for. at modstaa Fristelsen, for saavidt som mulig at rense deres Sind, at hint Forhold, der saavel i almen som i personlig Forstand hindrer Mennesket i at tjene Gud og Mennesker, at denne sanselige Kjærlighed maa vige Pladsen for et rent Forhold, som imellem Broder og Søster.

Det er usandt, at Kristi Ideal i sin ophøjede Fjærnhed og uopnaaelige Fuldkommenhed ikke skulde kunne tjene Mennesket som en Rettesnor i Livet. Nej, hvis man ikke kan benytte sig af den, er det kun som en Følge af sin Tilbøjelighed til213

idelig at lyve for sig selv og bedrage sig selv og

Naar man paastaar, at man behøver en Forskrift, der lader sig opfylde, da man ellers, som med Kristi Ideal, uden at være i Stand til at naa det, maa hjemfalde til Løsagtighed, er hermed ikke sagt, at Kristi Ideal skulde ligge for højt for os, men kun, at man hverken tror paa det eller ønsker at lade sig lede deraf i Bestemmelsen af sine Handlinger. Idet man om sit første Fald siger, at dette nødvendigvis maa føre til Løsagtighed, er hermed jo kun sagt, at man allerede forlods ikke ansér Faldet med en lavere stillet for en Synd, men kun for en Slags Morskab og Adspredelse, som man ingenlunde er forpligtet til at gjøre god igjen ved at indtræde i det, man kalder Ægtestanden. Biot man forstod, at et saadant Fald er en Synd, der kun kan afsones ved et uopløseligt Ægteskab og hele den Virksomhed, der følger af Børnenes Opdragelse, vilde Faldet ogsaa umulig kunne føre en til Løsagtighed.

Det er jo ganske som, naar en Landmand ikke vilde ansé den Udsæd, der ikke lykkedes for ham, for Udsæd, men idet han gik hen og saaede et andet, tredje Sted, kun regnede den, som lykkedes, for Udsæd. Det er klart, at et saadant Menneske kun forgjæves vilde forøde baade Jord og Solskin, uden dog nogen Sinde at lære at saa.

Nej, lad kun Kyskhed være Idealet, saaledes at ethvert Fald, ligegyldigt hvte eller med hvem,214

betragtes som Indgaaelse af et for hele Livet uopløseligt Ægteskab, og det vil blive indlysende, at denne Vejledning, som Kristus har givet, ikke biot er tilstrækkelig for Livet, men den eneste, som det overhovedet er muligt at leve efter.

„Men da Mennesket er svagt," hedder det, „bør ogsaa Opgaven svare til dets Kræfter."

Det er ligesom at sige: „Da min svage Haand ikke tillader mig at trække den lige Linje, d. v. s. vælge den korteste Vej imellem to Punkter, maa jeg nu, for at lette mig Opgaven, se at trække en skæv eller bøjet."

Nej! Jo svagere jeg selv er, desto fuldkomnere bør det Mønster være, jeg har for Øje.

Efter en Gang at have antaget den kristelige Lære om Idealet, gaar det ikke an at bære sig ad, som om man ikke kjender den, eller sætte nogle rent udvortes Bestemmelser i Stedet.

Hvis den kristelige Lære er givet Menneskeheden, er det kun fordi den er den eneste, der saavel nu som før er og har været i Stand til at lede den paa dens forskjellige Udviklingstrin. Medens de udvortes religiøse Bestemmelser ere noget, Mennesket allerede er vokset fra, og som ingen mere tror paa nu til Dags, er den kristelige Lære oin Idealet den eneste, som nu kan lede Mennesket.

Det gjælder fremfor alt om ikke at lade Kristi Ideal tilsløres eller forringes igjennem udvortes Forskrifter og Bestemmelser, men stadig at have det215

for . Øje i al dets Renhed og i Særdeleshed at tro paa det.

Saa længe et Menneske endnu sejler fBaaden langs med Bredden, kan det endnu hjælpe ham, at man siger: „Styr efter den Bakke, efter det Taarn, eller efter den Landtunge" osv..; men der kommer en Tid, da den sejlende, har

fjærnet sig fra Bredden, og da det eneste, som nu kan og skal tjene ham til Vejledning, kun er de uendelig fjærnt liggende Stjærner og Kompasset, der anviser Retningen. Og saavel det ene, som det andet er os givet.

Jåsnaja Poljåna, 6. Maj 1890.

Léo Tolstoj.